

Qualiter in etate virili carnem suā acius castiga
uit lxxij.
Qualiter in regimine artium se habuit lxxij.
Qualiter ad theologie studiū se trāstulit lxxij.
Qualiter in theologia regēs auditores edificauit lxxv.

De affectu quē erga crucē dñicā habuit lxxvj.
De abstinentia eius & orōne lxxvij.
De cetera eiusdē ouersatōne lxxviii.
De pōicātōne crucis & miraculis p̄ eum ibidez ex
hibitis lxxix.
Itē de quibusdā eiusdē miraculis illi? epis lxxx.
Qualiter i archiep̄m cātuariensē assumpt? est lxxxj.
Qualiter in statu isto ouersat? est lxxxij.
De p̄secutōnib? quas ibidez passus est lxxxij.
De miraculis p̄ eum oñis illo tēp̄e lxxxij.
De trāitu eius in galliā & ipsius morte lxxxv.
De sepulture eius p̄paratōne lxxxvi.
De anulū ei? v̄tute et miracloz inēmissioē lxxxvii.
De corpis eius eleuatōe & miraculoz multitu
dine lxxxviii.
De trāitu ludouici regis francoz in cipz lxxxix.
De legatōne tartaroz ad ip̄m xc.
Exēplar ep̄stole tartaroz ad eundē ludouicū xci.
Exēplar ep̄stole ostabulari armenie ad regem cipri
de tartaris xcii.
De quibusdā relatōnib? nuncioz ercheltay p̄nci
pis xciii.
De legatōne regis francoz ad p̄ncipes tarta
rum xciiii.
De discordia inter soldanos babiloniorum & ala
piorum xcvi.
De quibusdā euentib? cipri dum ibi morā faceret
rex francoz xcvi.
Qualiter idem rex damiate portum cepit xcvi.
Qualiter inuēit vrbē & occupauit hostib? fuga
tis & expulsis xcvi.
Qualiter apud massoram aduersus saracenos pro
cessit xcix.
Qualiter in regressu cū exercitu suo capz? fuit .c.
Qualiter sub cōto pacto a saracenis dimiss? fuit .ci.
De infractōne treugaz a saracenis .cii.
De vita & martirio s̄cti petri mediolanēsis .ciii.
De ipsius miraculis .ciii.
De tempibus p̄ntibus .cv.
De signis future cōsumatōnis .cvi.
De quibusdā vicis iochim & s̄cte hildegar
dis .cvij.
De aduentu anti christi & fallaciis eius .cviii.
De p̄secutōnib? eius & interitu ipsius .cix.
De aduentu iudicis & signis p̄ambulis .cx.
De purgatōne mundi & claritate iudicis adueniē
tis .cx.
De generali resurrectōne & eiusdē ordine .cxii.
De miraculo & cā resurrectōnis nostre .cxiii.
De aduentu iudicis illustratōne .cxiiii.
De fessione iudicis & assessozib? ac testib? .cxv.
De meritoz discussione .cxvi.
De s̄nie platōne .cxvii.
De igne gehēnali .cxviii.
De machia cruciatioz ex q̄tuor elemētis .cxix.
De interiorib? reprobz penis .cx.
De glorioza mundi renouatōne .cxxi.
De solis & lune restauratōne .cxxi.
De glificatōne scōrum in dotibus corp̄m .cxxiij.
De dotib? aīarum .cxxiij.
De collatōe glorie scōrum hoīm & āgeloz .cxv.

De deitatis fruitōne cxxvj.
De dispari sanctorū claritate cxxvij.
De plena sanctorū felicitate cxxviii.
C. I. De ordinatōne friderici impatoris & p̄
dicatōne crucis **Actor**

Eniqz eodem impatore. s.
friderico p̄tinaciter in ma
licia p̄sistente. ac cōtra rō
manam ecclesiam acris in
surgente. papa innocenti?
anno domi. M. cc. xlv. ge
nerale concilium apud lu
gouum circa festum apo
stolorū p̄. & pauli cōtra

ip̄m impatore? ouocauit. eumqz ibidez tanq̄ scisma
ticum & hostē ecclesie odemnavit. Tunc etiā p̄dica
ta est crux trāsmarina et p̄dict? odo thusculan?
ep̄s cardinal? a latē dñi pape miss? est legat? in frā
ciam p̄ eadem cruce p̄dicanda. Anno liquidē p̄ce
denti quo videlicet rex frācie ludouicus ab extasi
rediens crucem accepit corasmini sicut iam sup̄ius
dictum est a soldano babilonie domino eḡpti iui
tati atqz conducti i regnū hierusolimitanū venien
tes & christianos debellantes. ante gazam ciuitatē
magnā francoz multitudine dñō p̄mittēte p̄
strauerāt. & gloriozū domini nostri hiesu christi
sepulcrū destruxerāt. atqz intra & extra sanctam
ciuitatē christianos q̄ plurimos occiderāt. Itaqz p̄
fatus odo legatus. multos de regno frācie platos
& barones exhortatōne sua cum adiutoribus suis
ad venerabile signū crucis accipiendū animauit. &
ad trāsfretādū cū rige i terre sancte succursū
eorū animos p̄parauit. Tūc quoqz nichilomin?
circa fines hannonie vel alemānie p̄dicabāt crux hoī
bus auctoritate domini pape. vt irent contra cōra
dum friderici filiū. i auxiliū landegraviū thuringie
qui de nouo cum assensu et fauore sūmi pontificis
electus erat i regem alemānie. **C. II.** De
prima missione fratrum predicatorū et minorū ad
tartaros.

Hoc etiam tempore misit idem papa fratrem
ascelinū de ordine predicatorū cum tri
bus aliis fratribus auctoritate qua fange
bantur de diuersis ordinis sui cōuētib? sibi associ
atis. cū litteris apostolicis ad exercitū tartaroz
in quibus hortabāt eos vt ab hoīm strage desiste
rent & fidei veritatē reciperent. Et ego quidē ab vno
fratrum predicatorū videlicet a fratre simone de s̄a
cto quintino. iam ab illo itinere regresso. gesta tar
taroz in accepi. ista dumtaxat quē sup̄ius p̄ diuer
sa loca iuxta ozruentiam ten p̄m huic opi inserui.
Siquidem & eo tempe quidā frater ordinis minorū
videlicet frater iohannes de plano carpio. cum quī
busdam aliis missus ad tartaros fuit. qui etiā ut ip
se testat? p̄ annū & quattuor menses & amplius cū
eis mansit. & inter eos ambulauit. A summo nāqz
pontifice mandatū. vt omnia que apud eos. erāt di
ligenter scrutarēt. accepit. tam ipse q̄ frater bñdi
ctus polonus eiusdē ordinis qui sue tribulatōis p̄ci
peps & socius erat. Et hic ergo frater iohannes de
his que apud tartaros vel oculis p̄p̄is vidit. vl
a christianis fide dignis qui inter illos captiui erāt
audiuit. libellū hystoriam scripsit. qui & ip̄e ad
manus nostras puenit. De quo etiā hic quasi p̄pi
logum inserere libet aliqua. videlicet ad supplemen
tum eoz que desunt in p̄dicta fratris symonis hy
storia. **C. III.** De situ & qualitate terre tartaroz

Iohannes de planocarpio

Et in partibus orientis terra. que mongal siue tartaria dicitur in ea. scilicet parte sita in qua orientis aquiloni iungi creditur. Ab oriente quidem habet terram leychaoz & etiam solangoz. a meridie vero terram saracenoz. Inter orientem & meridiem terram hunoz & ab occidente partem naymano. ab aquilone vero circumdatur oceano. In parte aliquam nimium est montuosa. & in aliquam capestris. sed tota fere ad mixta glaream plurimum harenosa. nec est in ceteris parte fructuosa. nec enim potest fructum portare nisi aquis fluminalibus irrigetur. que ibi sunt rarissime. Vnde nec ville nec aliquam ciuitates ibidem repiuntur. excepta vna. que cracurim appellatur. & satis bona esse dicitur. Nos quidem illam non vidimus. sed ad dimidiam dietam prope fuimus. cum apud siram ordam. que curia maior impatoris eorum est eadem. Licet autem alias fructifera sit illa terra. tamen alendis pecoribus est apta. In aliqua eius parte sunt aliquam silue modice. alia vero sine lignis est oino. Itaque tam impator quam principes. & omnes alij sedent. & cibaria sua decoquunt ad focum. de bouum & equorum stercorebus factum. Ipse quoque aer in ordinatus est ibidem mirabiliter. In media siquidem estate. ibi tonitrua magna et fulgura fiunt. ex quibus plurimi occidunt homines. & eodem quoque tempore cadunt ibidem maxime nives. Sunt & ibi ventorum frigidis simorum tam maxime tempestates. quam aliquando vix equitare possunt homines. Vnde cum ante ordam eadem sic enim apud eos stationes impatoris & principum appellantur. puenit magnitudine in terra strati. iacebamus. & videre propter pulueris magnitudinem minime poteramus. Nunquam ibi pluit in hyeme sed frequenter in estate. & tam modicum ut vix possit aliquam puluerem & radices graminum madefacere. Ibi quoque maxima grando cadit sepe. Vnde cum impator electus in se de regni debuit poni. nobis in curia tunc existentibus tanta cecidit grando quod ex subita resolutione plus quam centum homines in eadem curia fuerunt submersi. Res etiam & hitacula plura fuerunt deducta. Ibi etiam est in estate subito calor magnus. & repente maximum frigus.

De forma & habitu et victu eorum.

Mongalorum autem siue tartarorum forma. ab omnibus alijs hominibus est remota. In oculis enim & inter genas lati sunt plus ceteris. gene quoque satis prominent a maxillis. nasum habent planum & modicum. Oculos etiam puos & palpebras usque ad supralia eleuatas. ac super verticem in modum clericorum coronas. ex utraque parte frontis tondendo plusquam in medio crines longos faciunt. reliquos autem sicut mulieres crescere permittunt. de quibus duas cosas faciunt. & vnaquaque post aurem ligant. pedes quoque modicos habent. vestes tam virorum quam mulierum uno modo formate sunt. pallijs vel cappis vel capucijs non vtuntur. tunicas vero miro modo formatas portant de burccaranno vel purpura vel baldaquino. pellicium habet pilos exterius. sed apertum est a posterioribus. habet tamen caudulam vnam usque ad genua retro. vestes suas non lauant nec lauare permittunt. & maxime a tempe quo tonitrua incipiunt usquequo desinat illud tempus. Stationes habent rotundas in modum tentorium de virgulis & baculis subtilibus prepatas. Super praetero in medio rotunda habent fenestram vnde ingreditur lumen & fumus exire possit. quod semper in medio faciunt ignem. pietes autem et tecta filtro sunt opta hostia quoque de filtro sunt facta. Harum quedam subito soluantur & repantur & super summarios deferuntur. quedam vero dissolui non possunt. sed in cur

ribus portantur. Et quocumque siue ad bellum siue alias vadunt. semper illas secum deferunt. In animalibus valde diuites sunt. ut in camelis. et bobus. capris. & ouibus. Iumenta & equos habent in tanta multitudine. quanta non credimus totum mundi residuum habere. porcos autem & alias bestias non habent. Impator et duces ac alij magnates. in auro & argento ac serico et gemmis abundant. Cibi eorum sunt omnia quae mundi pars videtur eos etiam pediculos manducare. lac bibunt animalium. et in maxima quantitate si habent iumentum. Porro in hyeme. quod nisi diuites sint. lac iumentum non habent. milium cum aqua decoquunt quod tam tenue faciunt ut illud bibere valeant. Vnde quilibet eorum ciphum bibunt vnum vel duos in mane. et quicquid nihil amplius manducant in die. In sero autem vnicuique datur de carnibus modicum et bibunt ex eis brodium. Porro in estate quando satis habent de lacte iumentum carnes comedunt raro. nisi forte donec eis datur aut venatorem bestiam aliquam cepint vel auem.

De moribus eorum bonis et malis.
Habent autem mores. quosdam quidem omendabiles. et quosdam detestabiles. Magis quippe sunt obediētes domis suis. quam aliqui qui in mundo sunt homines. siue religiosi siue seculares. nam eos maxime reuerent. nec illis de facili mentuntur verbis factis. raro vel nunquam adinuicem occidunt bellaque vel rixae vulnera vel homicidia nunquam inter eos contingunt. Predones etiam ac fures rerum magnarum ibi nequaquam inueniuntur. ideoque stationes et curiae eorum ubi thesauros habent. seris et rectoribus non firmanentur. Si aliquam bestia perita fuerit. quicumque inuenit eam vel dimittit. sed ad illos qui ad hoc positi sunt eam ducit. Apud quos iste cuius est bestia illam requirit. et ab eis vlla difficultate recipit. Vnde alium satis honorat et familiaritate ac cibaria. quous apud eos sunt pauca liberaliter satis ouicat. Satis etiam sunt sufficientes. nec cum ieiunauerint vno die vel duobus. oino sine cibo videntur impatientes. sed cantant et ludunt. ac si bene comedissent. In equitando multum sustinet frigus. calorem quoque nimium patiuntur. In eis quasi nulla placita sunt et quous multum inebriantur. tamen in ebrietate sua nunquam occidunt. Nullus alium spinit. sed iuuat et permoet quantum praeue potest. Caste sunt eorum mulieres. nec aliquid inter eos audit de ipsarum impudicia. Quedam tamen ex eis verba turpia satis habent et impudica. Porro erga ceteros homines. idem tartari superbissimi sunt omnesque nobiles et ignobiles quasi per nihil reputantes despiciunt. Vnde vidimus in curia impatoris magnam rursus ducem. et filium regis georgiano. ac soldanos multos et magnos nullum honorem obitu recipere apud eos. Quinetiam tartari eis dant assignati quantumcumque viles essent illos antecessores. spemque primum locum et summum tenebant. imo etiam sepe optebat illos per eorum posteriora sedere. Praeterea iracundi sunt. et indignantis nature. multum erga ceteros homines et ultra modum erga eosdem medaces. In principio quidem blandi sunt. sed postmodum ut scorpiones pungunt. Subdoli enim et fraudulenti sunt. et omnes homines si possunt astucia circūueniunt. Quidquid mali volunt eis facere miro modo occultant. ut sibi non possint peruidere. vel contra eorum astucias remedium inuenire. Immundi quoque sunt in cibo et potu sumendis et in ceteris factis suis. ebrietas apud illos est honorabilis. Cumque multum aliquis biberit. ibidem recit. nec ideo cessat. quod in iterum bibat. Ad petendum maximi sunt exactores. tenacissimi rectoris. pessimi donatores. aliorum hominum occisio. apud illos est per nihil.

De legibus & consuetudinibus eorum.

Hoc autē habet in lege sue consuetudine ut occidant viros et mulieres. si quādo inueniatur in adulterio manifeste. Similiter etiam virgine si fornicata fuerit cum aliquo occidit eam cum eo. Preterea si aliquis in preda vel furto manifestus inueniatur. sine ulla miseratione occiditur. Itē si quis nudauit filia. maxime quādo volunt ad bellum pcedere dant ei sup posteriora. c. plage. qnto maiores vn? rustic? cum magno baculo potest dare. Similiter cum aliqui de minorib? offēdūt in aliquo. non eis a maiorib? suis patitur. s; verberibus grauitē affligunt. Matrimonio autē gñaliter iunguntur. omnib? etiam ppinquis carne. excepta matre ac filia. & sorore ex eadē matre. Nam sororem tñ ex patre. & vxorē quoq; patris post eius mortem solent ducere. vxorē etiā fratris. alius frāt iunior post eius mortē vel alius de penſela teneſ ducere. Vnde dum adhuc eſſem? in terra. dux quidaz rusſie andreas nomine apud baty. q equos tartarorum de terra educeret. & alios venderet accusat? eſt. quod licet non eſſet pbatū occiſus eſt. Hoc autē dñs iunior frater & vxor occiſi. piter venerūt ad pſatūz ducē supplicare volentes. ne terra auſſerret iſdem. At ille puero precepit. vt fratris defūcti duceret vxorē. mulieri quoq; vt illū in vxum duceret ſim tartaroz conſuetudinē. Que rñdit ſe pū? occiſi velle. q sic oſta legē facere. At ille nichilomin? eam illi tradidit. quib? ambo renuerēt qntū poſſēt. Itaq; ducentes eos in lectū. clamātē puerū et plorantē ſup illā poſuerūt. ipſoq; omiſceri piter coegerūt. Deniq; post mortē maritoz. vxores tartarorum non defacili ſolent ad ſecunda coniugia trāſiē niſi forte quis velit ſororiā vel nouerā ſuā ducere nulla vero differentia eſt apud eos inter filiūz vxoris & concubine. ſed dat pater quod vult vnicuiq; Itaq; ſi ſunt etiā ex ducum gñe. ita ſit dux fili? cōcubine. ſicut filius vxoris legitime. Vnde cum rex georgie duos filios nup vnū. ſ. melich legitimū. alterum vero dauid ex adulterio natū hñet. Moſienſ q; terre ptem adultere filio reliquiſſet. melich cui etiā ex pte matris regnū obuenerat. q; p ſemias te nebat. pſexit ad impiozē tartaroz. eo q & dauid iter arripuerat ad illū. Ambob? igit ad curiaz venientib?. datisq; maximis muerib? petebat adultere filius vt fieret ei iuſſicia ſim modū tartarozū. Dataq; eſt ſnia cōtra melich. vt dauid qui maior erat natu ſubſeſſet. ac terrā a patre ſibi oceſſā quiete & pacifice poſideret. Cūq; tartaroz vnus hñet vxorū multitudinē. vnaqueq; p ſe ſuā habet familiā & ſtatōnem. Et vna die tartar? omedit & bibit & dormit cum vna. altero die cum alia. vna tñ inter ceteras maior habet cum qua frēqnti? q; cū aliis omoz. Et licet vt dictū eſt ſint multe. nūq; tamē defacili otendūt inter ſe. **CVII** De ſupſiſioſis traditōnib? eoz.

Quodā peccata eē dicunt. quas vel ipſi vel antecēſſores ipſoz oſinxerūt. Vnum eſt cultellum in ignē figere. uel quocūq; mē ignē cultello tangere. vel etiā de caldaria cūz cultello carnes extrahere. vel cū ſecuri iuxta ignē incidere. Credūt em q sic auferri deat caput igni. Aliud eſt appodiare ſe ad flagellū quo pcutiē equūz. ipſi em nō vtūtur calcaab?. item flagello ſagittas tangere. iuuenes aues cape vel occidere. cū freno equū pcutere os eum oſſe alio frangere. Itēq; lac. vel aliquez potum aut cibū ſup terrā effundere. in ſtatōne minge

re. Quod ſi volūtariē fac occidit. ſi autē aliē. optet q pecuniā multā mēitatorū ſoluat a quo purificetur. Qui etiā faciat vt ſtatio cum omnib? q in ipa ſunt inter duos ignes trāſeat. ante q sic purificet. nullus audet intrare. nec aliquid de illa exportare. Preterea ſi alicui morſell? imponit. quē deglutire non poſſit. & illū de ore ſuo eicit. ſorā ſub ſtatione ſit p quod extrahit. ac ſine ulla miſeratione occidit. Itē ſi quis calcit ſup limē ſtatōnis ducis alicuius mēſicē. Multa etiā habet his ſimilia q reputat peccata. ac homines occidere. alioz terrā inuadere. ac res illoz diripere. & oſta dei pcepta vlt phibitōnes facere. nullū apud eos eſt peccatū. De vita eterna & damnatione ppetua nihil ſciunt. Credūt tamē q post mortē in alio ſeculo viuāt. gregesq; multiplacent. comedāt & bibāt. & cetera faciant que hic a uiuentib? fiunt. In principio lunatōis vlt in plenilūdo incipiunt quid quid nouū agere volūt. ipamq; lunā impatozē magnū appellāt. eamq; depcantes genua ſlectūt. Om̄s qui morant in ſtatōnib? ſuis optet p ignē purificari. Que ſi purificatō ſit hoc modo. Duos quid ignes faciūt. & duas haſtas iuxta eos vnāq; cordā in ſummitate haſtarū ponūt. Ligātq; ſup cordā illā quāſdā de buccaranno ſciſſiōes. ſ. b q ſ. corda & ligaturis. inter illos ignes tranſeunt homines. ac beſtie & ſtatōes. Sūt etiā due mulieres vna hinc & alia inde aqm piciētes. ac qdā carmīa recitantes. Ceterz ſi aliquis a fulgure occidit. optet p dicto modo p ignes trāſire. om̄s iſtos qui in iſtis ſtatōnib? morant. ſtatio ſiquidē ac lect? & cū? filtra & veſtes. & quidquid taliū hñt a nullo tangunt. ſ; ab homib? tanq; immūda reſpūnt. Et breui? dicam. Om̄ia purificari credūt p ignē. vnde quando veniūt ad eos nūq; vlt pīncipes aut qualeſcūq; pſone. oportz ipſos & munera ſua p duos ignes vt purificent tranſire. ne forte beneficia fecerint. aut venenū ſeu aliquid malū attulerint.

CVIII De initio impij ſue pīncipat? eoz. Erra quidē illa oſtendit. ſ. d qua dictū eſt ſupra. que mongal noīatur. quattuor quōdam habuiſſe populos memoratur. vnus yekā mongal. i. magni mongali vocabantur. ſedūs ſumongal. i. aquatū mongali. qui ſeipſos appellabant tartaros a quodam flumio per eoz terraz curſete. qui tartar noīatur terci? appellatur merkat. quartus vō metrit. Om̄s vnā perſonaz formam & vnā linguam hēbant hi populi. q nūis inter ſe per pīncipes ac pūncias eēnt diuiſi. In terra yekā mongal quidaz fuit qui vocabatur chingis. Iſte cepit robuſtus venator eē. didicit em homines furari & pdam cape. ad alias terras ibat. & quoscūq; poterat capiebat. ſibiq; aſſociabat. Homines quoq; ſue gētis inclinauit ad ſe. qui tanq; ducē ſeqbant ipm ad male agēdum. Cepit autē pugnare cum ſumogal ſue cum tartaris. & ducē eozum interfecit multoq; bello ſibi tartaros om̄s ſubiecit & in ſuitutem redegit. Post hēc cum iſtis omnib? contra merkaras iuxta terrā poſit? tartarozū pugnauit. quos etiā bello ſibi ſubiecit. Ince pcedens cōtra metritas pugnam exercuit. & illos etiā obtinuit. Audientes naymani. q chingis taliter eleuat? eſſ; indignati ſunt. Ipſi em habuerant in patozem ſtrepuum valde cui dabant tributū cuncte natōes p dīcte. Qui cum eſſ; mortu? filij eius ſucceſſerunt loco ipſi? ſed quia iuuenes ac ſcultri erant. populū tenere neſciebant. ſ; adinuicem diuiſi ac ſcīſi erāt vnde chingis p dicto modo iaz exaltato. ilomin?

in terras predictas faciebant insultu. & hitatores occidebant. ac diripiebant predam eorum. Quod audies chingis. omnes sibi subiectos congregauit. Nam mani etiam karakithay ex aduerso simulit in quoda vallē stritam ouenerunt & omisū est p̄liū. in quo naymani & karakithay a mongalis deuicti sunt. Qui etiam p̄ maiori pte occisi fuerūt. & alii qui euadē potuerunt in seruitutē redacti sunt. Interea predictorum karakithay octaday. cham filiū cingiscam. postq̄ impator fuit positus quāda ciuitatē edificauit. quā chanil appellauit. Prope quā ad meridiem est quoddā desertū magnū. in quo pro certo siluestres homines hitare dicunt. qui nullatenus loquuntur nec iuncturas in cruribus hnt. & si quādo cadūt. p se surgere non valent. Sed tam discretōne tantam hnt q̄ filtra de lana camelorum quibz vestiunt. faciunt & ostra ventū ponunt. Et si qñ tartari p̄gētes ad eos vulnerāt eos sagittis. gramia in vulneribus ponunt. & fortiter ante ipsos fugiunt. **IX. De mutua victoria iporum & kithayorum**

Mongali autē in terrā suā reuertētes. se ostra hythas ad p̄liū pauēūt. & castra mouentes eorum terrā itrauerūt. Quod audies eorum impator. s. chythay. venit cum exercitu suo contra illos. & omisū est p̄liū durū. in quo mongali sunt deuicti. omnesq; nobiles eorum qui erant in exercitu p̄ter septē occisi sunt. Unde cum illis uolētibus aliquā impugnare regiōne. mīat aliquis stragem. adhuc rident. Olim etiā occisi non nisi septem remansim. & tñ moto creuim. i multitudinē magnam idōq; non terremur de talibz. Chingis autē & alij qui remanserunt in terraz suam fugerunt. Cūq; quiesceret aliquātulū preparauit se rursus ad p̄liū. & p̄cessit ostra terrā buyro. Illi sunt homines christiani de secta nestoriano. Et hos etiam mongali deuicerūt. eorumq; lram acceperunt. p̄tē enī scripturā non hēbant. nunc autē eandē mongaloz litterā. appellant. Inde ostra terrā sarbuyur & contra terrā earanitay. & ostra terrā budirat p̄cessit. quas omnes bello deuicit. Inde in terrā suā rediit & aliquātulum quiescit. Deinde uocatis omnibz hominibus suis ostra cythas p̄ter p̄cessit. Diuq; ostra illos pugnantes. magnā prem terre illoz vicerunt. eorumq; impatorē in ciuitatē suā maiore cluserūt. Quā & tam longo tempe obsiderūt. q̄ exercitui expense omnio defecerūt. Cūq; iam quid manducarent penit. non haberēt. p̄cepit chingiscam suis ut de decem hominibus unū ad manducandū daret. Illi vero de ciuitate machinis & sagittis viriliter contra istos pugnabāt. & cum deficerēt lapides. argentū & maxime liquefactū p̄iciebāt. Ciuitas siquidē illa multis erat diuitijs plena. cūq; diu mōgali pugnassent & eam bello vincere non possent. unā magnam sub terrā viā ab exercitu usq; ad mediū ciuitatis fecerūt. & p̄siliētes in mediū eius contra ciues pugnauerūt. Illi quoq; qui extra remanserant eodē modo ostra istos pugnabāt. Deniq; occidētes portas ciuitatis intrauerūt. & impatorē cum pluribus occidentes. urbē possederūt. aurūq; & argentū & omnes eius diuitias abstulerūt. Et cum illi terre suos homines p̄fecissent in terrā p̄p̄iam reuersi sūt. Tūc primū impatorē cythay deuicto fecus est chingiscā impator. Quandā tamē prem illi terre. q̄ posita erat in mari nullatenus deuicerūt. usq; hodie. Sunt autē cythay homines pagani hntes lram sp̄alem & etiā ut dicūt veteris & noui. t. scriptaz. Hnt etiā vitas patrū et heremitas et domos i qui

bus orāt tempibz suis ad modū ecclesiarū factas. Quosdā etiā sanctos habere se dicunt. & unū deū colunt. christū hiesū dominū venerant & credunt vitam eternā. sed non baptizant. Scripturā nosterā honorāt ac reuerent. christianos diligūt. & elemosinas plures faciūt. hominesq; benigni satis & hūani vident. Barba non hnt. & in dispositōne faciei cum mongalis in pte concordāt. Meliores artifices i mundo non inueniunt. in omnibz opibz in quibus homines exercent. Terra eorum est opulenta nimis in frumēto et vīno. auro & serico. ac rebz ceteris.

IX. De pugna iporum ostra indiam minorem et maiorem

Omnis autē mongali cum impatore suo chingiscam. post p̄fectā victoriā aliquātulum quiescent exercitū suos diuiserūt. Impator siquidē unū de filiis suis nomie thossut. quem etiā can. i. impatorē appellabāt cum exercitu contra comanos misit. quos iste multo bello deuicit. et p̄ modū in terrā suam rediit. Aliū vero filiū cum exercitu suo ostra indos misit. qui & minore indiam subiecit. Hi sunt nigri saraceni qui ethiopes sunt vocati. hic autē exercitū ad pugnā ostra christianos qui sunt in india maiori p̄cessit. Quod audiens rex illi terre. qui vulgo p̄sbi iohannes appellat. contra illos venit exercitu aggregato. Et facies ymagines cupreas hominū. vnamquamq; posuit in sella super equū. Posuit & vltimū ignē. hominē cū folle super equū post ymaginē. Itaq; cum multis equis et ymaginibz talit̄ p̄paratis ad pugnam ostra mongalos huc tartaros p̄cesserūt. & cum ad locū p̄lij conuenissent equos istos unū iuxta aliū p̄miserūt. Viri autē qui erant retro nescio quid super ignē qui erat intra ymagines posuerūt. & cum sollibz fortiter sufflauerūt. Vnde factū est ut ex greco igne homines & equi oburerent. & etiam aer ex fumo tēnigraret. Tūcq; super tartaros sagittas iecerūt. inde ex quibz multi vulnerati fuerūt & ita se cti. Sicq; eiecerūt illos cum magna confusione de suis finibus. nec vnq; q̄ ad ipsos vltra redierint audiui.

IX. Qualiter ab hominibz caninis repulsi buri thabehimos vicerunt

Omnis autē p̄ defeta rediret in quādam terram reueniūt. in qua sic nobis apud impatoris curiam p̄ clericos ruthenos et alios q̄ diu fuerant inter ipsos. firmiter asserēdo referebat. mōstra quādam ymaginē femineam hntia reperit. Quas cum p̄ multos interpretes interrogassent. ubi viri terre illius eēt. rñderūt q̄ in illa terra quecumq; femine nascebant. hēbant formam hūanam. masculi vero sp̄em caninā. Dumq; moram in terra illa p̄traherēt. canes in alia fluuij pte ouenerūt. Et cum eēt hyems asp̄ima. omēs se in aqm p̄iecerūt. Post hec in otinenti sponte in puluere voluebant. sicq; puluis admixt. aque super eos egelabat. Et ut ita pluries fecerūt. glacie super eos depl̄sata cum ipse tu magno ostra tartaros ad pugnam ouenerūt. At vero cum illi sagittas super eos iactabant. ac si super lapides sagittassent. retro sagitte redibant. Alia quoq; arma eorum in nullo eos ledere poterant. Ipsi vero canes insultū in tartaros facientes. moribz vulnerauerūt multos et occiderunt. sicq; illos de suis finibz eiecerūt. Vnde adhuc iter illos est p̄uerbium de hoc facto q̄ dicunt adinuicem ridendo. Pater meus vel frater meus a canibz fuit occisus. Mulieres autē illoz quas cepant ad terram suam tulerunt et usq; ad diem mortis eorum ibidem

fuerit. Dum autē exercit⁹ ille mongaloz redirent. venit ad terrā burithabeth. cuius habitatores pagani sunt. & hos tartari bello vicerūt. hi osuerudinē habent mirabilē immo potius misabilē. Cum enī alic⁹ pater humane nature soluit debitū segregat omnē pentelā & onedūt eum. hi pilos in barba non hnt. imo ferrū quoddā in manib⁹ sicut vidim⁹ portāt. cum quo semp barbā si forte crinis aliquis i ea cre scit depilant. Multū etiā deforme sunt. Inde vero iste tartaroz exercit⁹ in terrā suam est reuers⁹.

CXII Qualitē a montib⁹ caspijs & ab hoibus subterraneis repulsi sunt.

O Ingiscāz etiā illo tempe quo dimisit alios exercit⁹ ostra orientē p terrā kergis cu⁹ expeditionē pexit. quos tam tunc bello non vicit. & ut nobis dicebat ibidē vsq; ad montes caspios puenit. At illi montes in ea pte ad quā appli cuerunt de lapide adamātino sunt. ideoq; sagittas & arma ferrea illoz ad se traxerūt. Homines autē inter caspios montes celusi clamorē exercit⁹ ut cre ditur audientes. montē frangere cepunt. & cū alio tempe post .x. annos rediret. tartari montē confra ctū iuenerūt. Cūq; ad illos accedē attemperassēt mīne potuerūt. qz nubes quoddā erat posita an ipos vltra quā ire nullaten⁹ poterāt. Omnino quippe visum amittebāt statim ut ad illā pueniebant. Isti autē ex aduerso credētes q tartari ad illos accedē re formidaret. insultū ostra eos fecerūt. sed statim ut puenērunt ad nubē ppter cām pdictā pcedere non potuerūt. At vero anteq; ad montes pdictos puenirēt tartari plusq; p mēse p vastā solitudine; transierūt. & inde pcedentes adhuc ostra orientem plusq; p mēse per magnū desertū pexerūt. Itaq; puenērūt ad quandā terrā i qua vias quidē eritas videbant. sed neminē inuenire potant. Tandē querentes vnū hominē cum vxore sua reperūt. quos i pntia chingiscā adduxerūt. Qui cum interrogasset illos vbi homines illi⁹ terre eēt. rñderūt. q in tra sub montib⁹ habitarent. Tunc chingiscā retēta vxore. misit ad eum virū illū mandās illis ut venirent ad ipsi⁹ mandatū. Qui pgenz ad illos omia narra uit. que chingiscā eis mandauit. Illi vero rñdētes dixerūt q die tali venirēt ad ipm. ut facerent eius mandatū. ac ip si medio tempe p vias occultas sub terra se segregātes. ad pugnā ostra illos venerunt. & subito sup eos irruentes plurimos occiderunt. Solis quoq; sonit⁹ in ortu suo sustinere non poterant imo tempe quo oñebat optebat eos vnā aurē ad terrā ponere et supiorē fortē obturare. ne sonū illū terribilē audirēt. nec sic tam cauere poterant. quin hac de causa plurimī ex eis interirēt. Videns ergo chingiscā & sui q nihil pficerent. sed potius homines suos pderēt. fugerūt ac terrā illam exierūt. Illū tamen vix cum vxore sua secū deduxerūt. qui etiā vsq; ad mortē in terra eoz fuerūt. Interrogati vero cur in regione sua sub terra soleant habitare. dixerunt q ibi quoddā tempe anni cum oriē sol tant⁹ fit sonit⁹. ut homines nulla rōne valeant sustinere. Quin etiā tunc in organis & tīpanis ceterisq; musicis instis pcutere solent ut sonitū illū nō audiat.

CXIII De statutis chingiscā & morte ipsius & filijs ac ducib⁹

O Vm autē de terza illa reuertere chingiscā defecerūt eis victualia. famēq; patiebāt maximā. Tunc interiorā vni⁹ bestie recen tia cāu inuenerūt. que accipiētes depositis tñ ster co rib⁹ decoxerūt. & coram chingiscā dportata pi

ter onederūt. Ideo q; statuit chingiscā ut nec san guis. nec interiora nec aliquid de bestia que mandu cari potest pntia exceptis sterco rib⁹. Inde ergo in terrā pntiam reuers⁹ est. ibiq; leges & statuta edidit. que tartari iuiolabiliter obſuant. de quib⁹ si iam alias supius dictū est. post hoc ab ictu toni erui occisus est. Habuit autē. iij. filios. octoday vocabat prim⁹. thosuctan secund⁹. thiaday terci⁹. qz ei nomē ignoram⁹. Ab his. iij. descenderūt omnes duces mongaloz. Prim⁹ filioz octoday est cuyne qui nunc est impator hui⁹ fies cocten & chirenē. Ex filijs autē thosuctan. sūt bary. ordu. siban. bora bary post impatorē omnib⁹ diti⁹ est ac potētior ordu vero ducū oīm senior. Filij chiaday sūt huri & cadan. Filij autē alrer⁹ filij chingiscāz cui⁹ ignoramus n omē sunt mengu & bichat & alij plures. huius mengu mater seroetan est dña magna inter tartaros. excepta impatoris matre pl⁹ nominata. omnib⁹q; potētior excepto bary. hec autē sūt nomina ducū ordu qui fuit in polonia & hūgaria. bary quoq; & hurin & cadan & siban & duyget. qui omīs fuerūt in hungaria. Sed & chirpodan qui ad huc est vltra mare. ostra quosdam solo. mos sarace norum. & alios habitatores terre transmarine. Alij vero remanserūt in terra. s. mengu. sirenē. hubilai. sinocur. cara. gay. sibe de y. bora. berca. corensa. Alij quoq; duces plures eoz sunt. quoz nomia nobis ignota sunt. **CXIII** De potestate impatoris & ducum eius

O Oro impator eoz. s. tartaroz sup omēs habet mirabile dominiū. Null⁹ enī audet in aliqua morari parte nisi vbi assignauit ipse. Et ipse quidē assignat ducib⁹ vbi maneant. Du ces autē loca millenarijs assignant. millenarij vero centenarijs. & cētenarij decanis. Quidquid autē eis pceptū quocunq; tempe quocunq; loco. siue ad bellū. siue ad mortē. vel vbiq; sine vlla obediūt stradietione. Nam & si petat alicui⁹ filiaz virginē vel sororem. mox ei sine stradietione exponūt eam imo frēqnt colligit virgines ex omnib⁹ tartarozū finib⁹. et si vult aliq; retinere sibi retinz. alias vero dat suis hominib⁹. Nuncios etiā quoscunq; & vbi cūq; transmittat. optz q tent ei sine mora equos et expensas. Silz vnde cūq; veniant ei tributa vel nunciij. oportet equos et curz et expensas tribui. Attuero nūcij qui aliunde veniūt in magna misia. et vict⁹ ac vestit⁹ penuria sunt. Maximeq; quādo veniūt ad principes. et ibi dñt moram strahere. tē adeo parū dat. x. hominib⁹ q vix inde possunt duo viuere. Insuper et si aliquē illis iniurie fiunt. mīme oqueri facile pnt. multa quoq; munera tam a prin cipibus q a ceteris ab illis petunt. que si nō dede rint vilipendunt et quasi p nihilo reputant. hīc et nos magnā partem rez. que nobis p expensis a fi delibus erant date. de necessitate oportuit in mīe ribus dare. Deniq; sic omia sunt in manu imperato ris. q nemo audet dicere. hoc meū est. xl. illi⁹. sed omia. s. res et iūcta ac homines sunt ipsius. Super hoc etiā emanauit nupz statutū eiusdem. Idem quoq; per omia dominiū habent duces. super sibi subditos homines. **CXV** De electōne impera toris octoday et legatōne ducis bary.

O rtuo ut supradictū est chingiscam. que nerunt duces et elegerūt octoday filium eius iperatore. Qui habito osilio pnci pum eius dimisit exercit⁹. Misitq; bary qui in scdo gradu attingebat ei ostra terraz alissodan. et ostra

terrā bismioꝝ. qui saraceni erant. sꝫ loqꝫantē coma-
nicum. Qui terram illoꝝ ingressus euz eis pugna-
uit. eosqꝫ bello sibi subiecit. Quedā autē ciuitas no-
mine barchin diu resistit eis. Ciues eim in circūitu
ciuitatis foueas multas fecerāt. ppter quas nō po-
terat a tartaris capi donec illas repleuissēt. Ciues
autē vrbis sarguit hoc audientes exierūt obuiāz eis
sponte in manꝫ eoz se tradentes. Vñ ciuitas eozꝫ
destruēta non fuit. sed plures eoz occiderūt et ali-
os transtulerūt. acceptisqꝫ spolijs vrbē alijs homi-
nibus repleuerūt. & oīra ciuitatē ozua prexerunt.
Hec erat nimirū populosa & diuitijs copiosa. erat
eim ibi plures christiani. videlicet gazari ac rutheni
& alani & alij necnō & saraceni. Eratqꝫ saraceno-
rum ciuitatis dominiū. est etiā posita sup quen daz
magnū flumiū. & est quasi portꝫ hñs foꝝ maximū
Cunqꝫ tartari nō possēt eos aliē vincere. flumiū
qui p vrbē curzebat pcederūt & illā cum rebꝫ &
homibꝫ submerserūt. Quo facto oīra rusciā per-
rexerūt. & magnā stragē in ea fecerūt. ciuitates et
castra destruxerūt. et homines occiderūt. kaoniā
ruscie metropolim diu obsederūt. & tandē cepunt
ac ciues interfecerūt. Vñ quādo p illā terrā ibamꝫ
innūabilia capita et ossa hoīm mortuoz iacētia su-
per campū iueniebamꝫ. Fuerat eim vrbis valde ma-
gna & populosa. & nunc quasi ad nihilū est reda-
cta. Vix eim domꝫ ibi remanserūt ducēte. qꝫū etiāz
hīatores tenenē in maxima fuitute. Porro de ru-
scia et de comania. tartari oīra hungaros & polo-
nos pcellerūt. ibiqꝫ plures ex ipsis interfecti fuerūt.
Et vt iam supius dictū est si hungari virilitē resti-
tissent. tartari ab eis ofusi recessissent. Inde reuer-
tentes. in terrā morduanoꝝ qui sunt pagani vene-
runt. eosqꝫ bello vicerūt. Inde oīra byleros. i. con-
tra bulgariā magnā puecti sunt & ipam oīno de-
struxerūt. hic ad aquilonē adhuc oīra bastarcos. i.
hungariā magnā pcellerūt & illos etiā deuicerūt.
hinc ampliꝫ ad aquilonē pgentes ad possitas vene-
runt. qui puos hñt stomachos & os puū. non man-
ducant. sꝫ carnes decoquūt. quibꝫ decoctis se sup
ollam ponunt & fumū recipiūt. de hoc solo refici-
untur. vñ si aliquid manducat. hoc valde modicū ē
hinc & ad somogedes venerūt. qui tñ de venatio-
nibus viuūt. & tabernacula vestesqꝫ tñ hñt d pel-
libus bestiaz. Inde ad quādo. i. terrā sup oceanum
puenerūt vbi monstra quedā inuenerūt. que p oīa
formā humanā hēbant. sed pedes bouis. & caput
quidē humanū. sꝫ faciē vt canis. Duo verba loqꝫā-
tur vt homines. tercō latrabāt vt canes. hinc redie-
runt in comaniā. & vsqꝫ nūc moranē ibi ex eis qdā

XXVI De legatōne cyropodā ducis.
O tempe misit oēto daycā. cyropodā. ducēz
cum exercitu. ad meridiē oīra kergis. qui
& illos bello supauit. hi homines sunt paga-
ni. qui pilos in barba nō hñt. Quozū osuetudo ta-
lis est. vt cum alicuiꝫ pater moriē. pze dolore qua-
si vnā corrigiā in signū lamenti. ab aure vsqꝫ au-
rem de faciē sua leuet. his autē deuictis. dux cyrho-
dan oīra armenos iuit ad meridiē euz suis. Qui cū
trāsirent per deserta quedā monstra inuenerunt.
effigie humanā hñtia. que nō nisi brachiū cum ma-
nu in medio pe ctoꝝis & vnū pedē hēbant. & duo
cum vno arcu sagittabāt. A deoqꝫ fortit currebant
qꝫ equi eos inuestigare nō poterāt. Currebāt autez
sup vnū pedem illū saltādo. & cum eēnt fatigati.
taliter eundo ibāt sup manū & pedē. se tanqꝫ i cir-
culo reuoluendo. Cunqꝫ sic etiā fessi eēnt itez fm

priorē modū currebāt. hos ystozꝫ cyclopedes ap-
pellat. & ex eis tartari nō nullos occiderūt. Et sic
nobis a ruthenis clericis in curia dicebat. qui morā
tur cum impatore predicto plures ex eis nūcꝫ ve-
nerūt in legatōne ad curiā impatoris supꝫ annota-
ti vt possent hñe pacē cum illo. Inde pcedētes ve-
nerunt in armenia. quā bello deuicerūt. & etiā ge-
orgie prem. Alia vero ps venit ad mandatū eozum
& singulis ānis dederūt. & adhuc dant ei p tribu-
to. xx. milia ipperaz. hinc ad terrā soldani deuruꝫ
potentis & magni pcellerūt. cum quo etiā pugna-
tes ipm deuicerūt. Deniqꝫ pcellerūt vltēꝫ debel-
lando ac vincēdo vsqꝫ ad terrā soldani halapie. &
nūc etiā terram obtinēt. alias quoqꝫ terras ultra il-
las pponētes impugnare nec postea reuersi sunt
in terrā suā vsqꝫ hodie. Idēqꝫ exercitꝫ oīra ēram
calisbaldas prexit. quam etiā sibi subdidit. & vt
cccc. bizancios exceptis baldakinis ceterisqꝫ mūeri-
bus ei quotidie p tributo darent obtinuit. Sed &
quolibet anno nuncios ad califū vt ad eos veniat
qui cum tributo munerā magna trāsmittēs vt euz
supportēt rogat. Ipe autē impator tartaroꝫ mūera
quidē accipit. & nichilominꝫ vt veniat p eo mittit

XXVII Qualiter tartari se hñt in pzelis.
Romani autē chingiscam tartaros p deca-
nos ac cētenarios & millenarios. Decem
quoqꝫ millenariis preposuit vnū cūctoꝫ
nichilominꝫ exercitui duos aut tres duces. ita tamē
vt ad vnū hēant respectū. cunqꝫ in bello cōtra ali-
quos egrediunt. nisi omuniter cedant. oīis qui fu-
giunt occidunt. Et si vnꝫ aut duo vel plures ex. x.
audacter accedunt ad pugnam. alij vero ex illo de-
nario nō sequunt. similiter occidunt. Sed etiā vnꝫ
ex decē vel plures capiunt. socij eoz si nō eos libe-
rant. ipsi etiam occidunt. Porro arma dñt hñe tā-
lia. Duos arcus vñ vnū bonū ad minꝫ. Tresqꝫ pha-
retras sagittis plenas & vnā securiz. et fures ad
machinas trahēdas. Diuites autē hñt gladios i sine
acutos. ex vna pte tñ icidētes et aliqñtulū curuos
hñt et equos armatos crura etiam tecta. galeas et
loricas. Vñ loricas et equoz coopuras quidāz ha-
bent de corio sup corpꝫ artificōse duplicato vñ etiā
am triplicato. Galea vero supꝫ est de calibe vñ de
ferro. sꝫ illud quod i circūitu ptegit collū et gulaꝫ
est de corio. Quidam autē de ferro hñt omnia sup
dicta in hunc modū formata. Laminas multas te-
nues ad vniꝫ digitū latitudinē et palme lōgitudiez
faciunt. et in qlibet octo foramina puula faciētes
interiꝫ tres corrigias strictas & fortes ponūt. sic
qꝫ laminas vnāz aliꝫ qñ p gradꝫ ascēdo supponūt.
Itaqꝫ laminas ad corrigias tenuibꝫ corrigiolis per-
foramīa pdicta imissis ligant. et in supiori pte cor-
rigiolam vnā ex vtraqꝫ pte duplicatā cum alia
corrigiola osuunt vt lamie simul bñ firmiterqꝫ co-
hereant. Hoc faciūt tam ad cooperturas equozꝫ
qm ad armaturas hoīm. adeoqꝫ faciunt illa lucere
qꝫ in eis potest homo faciē suā videre. aliqui vñ
in collo ferri lancee vñcū hñt. cum quo de sella si
possunt hominē detrahant. Sagittaz eoz feramē-
ta sunt acutissima. ex vtraqꝫ parte quasi gladiꝫ bi-
ceps incidentia. sempēqꝫ iuxta pharetram portant
laminas ad acuum sagittas. habent vero scuta de
viminibꝫ aut de virgulis facta. sꝫ nō edimus qꝫ
ea soleant portā. nisi ad castra. & ad custodiā im-
peratoris ac principū. et hoc tñ de nocte. In bel-
lis astutissimi sūt. qꝫ per annos. xliꝫ. cū ceteris gen-
tibus dimicarunt. cum autem ad flumina pueniunt

maiores hñt rotundū ac leue coriū. in cuius sumi-
tate p circūitum anfas crebras facientes funē ipo-
nunt ac stringunt. ita q in circūitu quasi ventrē ef-
ficiunt quē vestib? ac reb? ceteris replent. fortissi-
meq; adinuicē opzimunt. In medio aut ponunt sel-
las & alias res duriores. ibi quoq; sedent homines
hñoi nauem ad equi caudā ligant. & homiem qui
equū regat piter natate faciūt. vel hñt aliqñ duos
remos cum quib? remigant. Equo igit in aqm im-
pullo omnes aliq equi secunē illū. & sic trāseūt flu-
uium. paupior aut quilibet vnam bursā vel saccoz
de corio bñ osutum habet. in quo res suas omīs im-
ponit. & in summitate fortiter ligatū. ad eq caudā
suspendit. sicq; mō pōictō transit. **CXVIII.**

Qualiter resistendū sit eis.

N Vllam estimo puincia esse que p se possit
eis resistere. quia de omni terra ptāis sue
solent hoies ad bellū ogregare. Et si quid
vicina puincia non vult eis opē ferre. quam impu-
gnant delētes illā cum homib? quos ex illa capiūt
etra aliā pugnāt. Et istos quidē in acie primos po-
nunt. & si male pugnant ipos occidūt. Itaq; si chi-
stiani eis resistere volunt. optet q principes ac re-
ctores terraz in vnū oueniāt. ac de omni consilio eis
resistant. Habeantq; pugnatōres arc? fortes et ba-
listas quas multū timent. sagittasq; sufficētes. do-
labum quoq; de bono ferro vel securim cuz manu
briō longo. Ferramenta vero sagittaz more tarta-
rozum. quando sunt calida tempore debēt in aqua
eum sale mixta. vt fortia sint ad penetrādū illorū
arma. Gladios etiā & lanceas cum vncis habeant
qui volunt. ad detrahendū illos de sella de qua fa-
cillime cadunt. Habeāt & galeas & arma cetera ad
ptegendū corp? & equū. ab armis & sagittis co-
rum. & si qui non ita sunt armati debent more illo-
rum post alios ire. & etra ipos arcub? vel balistis
traicere. & sicut dictū est sup de tartaris. debent
acies suas ordinare ac legē pugnātib? imponere.
Quicumq; ouersus fuerit ad predā ante victoriz
maximā debet penā subire. talis em apud illos occi-
ditur absq; mīatōe. locus ad preliū si fieri potest
eligend? est planus. vt vndiq; possint videre. nec
omīs dñt in vnū ouenire. sed acies multas & diui-
sas nec tam nimis distātes ab inuicē facere. Cētra
illos qui primo veniūt debent vnā acie mittere. &
alia pata sit ad iuuandū istā oportuno tpe. habeāt
& speculatores ex omni pte qui videāt quādo ve-
niunt acies ceterē. Nam ideo semp debēt acie etra
aciem vt ei occurrat mittere. qm illi sp nēunt adū-
sarios in medio occludere. hoc aut acies caueant. ne
si etiā illi fugere videant. diu post illos currāt. ne
forte sicut facere solent. ipos ad patas insidias tra-
hant. quia plus fraudulencia q fortitudine pugnāt.
Et itez ne fatigenē equi eoz. quia nostri non hñt
multitudinē equoz. Tartari vero quos equitāt die
vna non ascendūt trib? dieb? vel quattuor postea.
Preterea si cedūt tartari non ideo debēt nostri re-
cedere. uel abinuicē separi. qm hoc simulādo faciūt
vt exercit? diuidat. & sic ad terre destructōem li-
bere igrediant. Ceterz duces nostri. die noctuq; fa-
cere dñt exercitū custo diri. nec iacere spoliati. sed
semp ad pugnā pati. quia tartari quasi demoēs sp
vigilant excogitātes artem nocendi. Porro si aliq
tartaroz in bello de suis equis piciunt. statim ca-
piendi sunt. quia quādo sunt i terza fortie sagittāt
& equos homiesq; vulnerant & occidūt. **CXIX.**
De itinere fratris iohannis vsq; ad primā custodi-

am tartarozum

N Os igit ex mandato sedis aplice. cum ire-
mus ad orientis natōes elegim? pri? ad
tartaros pscifici. quia tiebam? ne pillos
in pximo. ecclesie dei piculum imineret. Itaq; pzē-
tes ad regē boemoz puenim?. qui cum nobis esset
familiaris. osuluit vt p poloniā & rusciā iter agere-
mus. hēbat em osanguineos in polonia quozū auxi-
lio rusciā intrare possem? Datisq; lris & bono cō-
ductu fecit. & expēsas nobis dari p curias & ciui-
tates ei? quousq; ad ducē sclesie boleziā nepotē
eius venirem?. qui etiā erat nobis familiaris & no-
tus. hinc & ipē nobis similē fecit. donec venirem?
ad conradū ducē lantiscie. ad quē tunc dei gratia
nobis fauēte venerat dominus wafilico dux ruscie
a quo etiā plenius de facto audiui? tartaroz. qz
nuncios illuc miserat. qui iam redierāt ad ipm. Au-
dito autem q opteret nos illis munera dare. quas-
dam pelles castorū & alioz animalū fecim? emi d
hoc quod datū nobis fuerat in elemosinā ad subfi-
cium vie. Quod agnoscētes dux conrad? & ducis
sa cratonie & epus & quidā milites. Plures etiā
nobis dederūt hm oi pelles. Tēiq; dux wafilico a
duce cratonie & epō atq; baronib? p nobis atten-
te rogat? secū nos in terrā suā duxit. & vt aliqntu-
lum quiescerem? aliquot dieb? nos in expēsis suis
detinuit. Et cum rogat? a nobis feciss? epō suos
venire. legim? eis literas domi pape monētis eos
ad sancte matris ecclesie vnitatē redire. Ad idē
quoq; nosipm monuim? eos & induxim? quantū
potuim?. tam ducē q epōs et alios. Sed quia dux
daniel frater wafiliconis pfecti pñs nō erat. qm
ad baty puect? erat. non potuerūt eo tempe fina-
liter rñdere. Post hec dux wafilico transiit nos
vsq; in kioniam metropolim ruscie cum seruiēte
vno. Itam? tamē i piculo capitis sp ppter luchia-
nos qui sepe faciebant insultū sup terrā ruscie. et i
illis maxime locis p que dēbam? transire. At per
pōictū seruiēte eoz? securi a ruthenis. quozum
etiā maxia pars occisa vel captiuata erat a tarta-
ris. Porro in danilone vsq; ad mortē tunc infirma-
ti fuim?. nihilomin? tam in vehiculo p niuez et frī-
gus magnū trahi nos fecim?. Cum ergo kioniam
puenim? habuim? de via nostra osiliū cuz millena-
rio ac ceteris ibidē nobilib?. Qui responderūt no-
bis q si ducerem? equos illos. quos tunc hēbam? ad
tartaros. cum eēnt magne niues mozerenē oēs
quia nescirēt herbā fodere sub niue. sicut eq faciūt
tartaroz. nec inueniri posset aliquis pēis ad man-
ducandum cum tartari nec stramina nec fenu? ha-
beant nec pabulū. Itaq; decreuimus eos illic dimit-
tere cum duob? pueris deputatis eoz? custodie. Id
q nos optuit millenario dare munera vt ipz habē-
mus xpiciuz ad dandū nobis equos subductitios
et aductū. Secundo igit die post festū purificatio-
nis cepto itinere. venim? ad villam canoue. que sb
tartaris erat ime diate. Cuius pfectus nobis dedit
equos et oductū vsq; ad aliam in qua repim? pfe-
ctum micheam omni malicia plenuz. Qui tamē ac-
ceptis a nobis munerib? hm velle suum. duxit nos
vsq; ad primā custodiā tartaroz. **CXX.**

Qualiter primo cum socijs suis receptus est a
tartaris

O Vm ergo in prima sexta feria post diem
cinerū sole ad occasū tendente hospitare
mur. tartari sup nos armati horribiliē ir-
ruerunt. querētes cuiusmodi homies eēm? cunq;

rñdissim? qđ domini pape nūcij essent? quibusdā cibarijs a nob acceptis. otinuo discesserūt. Porro mane factō. cum surgētes aliquātulū pcessissim? maiores illoz qui erant in custodia nobis occurrerunt. interrogantes cur ad eos venirem? & quod negociū hñemus. Quib? rñdim? domi pape nūcij sum? qui chřstiano? pater est ac domin? hic nos idcirco tam ad regē qm ad pñcipes. omīq; tartaros mittit. quia placet ei qđ omīs chřstiani tartarorum sine amici. & pñcē hñant cum ipsis. Desiderat insup vt apud deum in celo sint magni. & idcirco monet eos tam p nos qđ p lras suas vt efficiantur chřstiani. si dēq; recipiāt domi nostri hñesu chřstī quia non possunt alit saluari. Mandat pterea qđ miratur de tanta occasione hoīm. & maxie chřstiano rum. ac potissime hungaroz. motanoz. polonoz qui sūt ei subiecti. facta p tartaros. cum i nullo le sissent. aut ledere attēptassent eos. Et quia domi? deus grauiē sup hoc est offens? monet eos vt a talibus decetero caueant. & de omīssis pñam agāt. Sup his etiā rogat vt ei rescribant quid facere velint decetero. & que sit eoz intētio. Quibus auditis & intellectis. dixerūt tartari se velle. equos nobis subductitios vsq; ad cozenā & ducatu pberē. Statimq; munera petierūt & a nobis acceperunt. Equis igit acceptis de quib? descēderāt ipsi cum eoz ducatu ad corēfā arripuim? iter eūdi. Ipsi tñ velocit equitātes nūciū vnū pñmiserūt ad pfatum ducē cum his verbis. que dixeram? eis dē. Est autē dux iste domi? oīm qui positi sunt in custodia cōtra omēs occidētis populos ne forte subito & im pñse irruant aliqui sup illos. Et iste dñ hñere sexm gētamilia armatoz hoīm sub se. **XXI. Qua** liter recepti sunt apud cozenam

Quam ergo puenissim? ad eius curiā. fecit nobis longe a se poni statōnē. Et misit ad nos pcuratores suos. vt qñrent a nobis cum quo ei vellem? inclinare. i. que ei mūera iclinādo vellem? offerre. Quib? rñdim? qđ domi? papa non mittebat aliq munera. quia non erat certus qđ ad illos puenire possem? & insup veneram? p loca valde piculosa. Verūtam inqñtū de his que hñemus ex gratia dei & domi pape ad rñctū nīm sic poterim? honorabim? ipm. Acceptisq; muneribus duxerūt nos ad ordā hñe tentoriū ipsi? & instructi fuim? vt an hostiū statōnis. ter cū sinistro genu inclinarem? & cauerem? attēte. ne pedē sup lunē hostiū ponerem? Et postq; inerauim?. opoz tuit nos corā dūce omībusq; maiorib? qui ad hoc erant vocati dicere flexis genib?. ea qđ dixeram? superius. Literas etiā domi pape obtulim?. sed interpres quē de hñonia dato precio duxeram?. nō erat sufficiens ad intēptandū. nec aliquis ali? habebatur ydone? Hñe qui nobis dati sunt. & tres tartari. qđ nos ducerēt festinant ad ducem bary. Ipe est apud eos potētior excepto impatore. cui tenē p eūctis pñcipib? obedire. Itaq; iter arripuim? secūda feriā post primam domiciā. xl. & equitādo quantum equi erotare poterant. qm hñbam? equos recentes fere ter aut quatē omni die pperabam? de mane vsq; ad noctē. imo etiā de noctē sepissim? e nec tamē añ quartā feriā maioris hebdomade potuimus ad ipm puenire. Iba mus aut p terrā cumanoz. que tota est plana & flumia quattuor hñt magna. Primū appellat nepar iuxta quod ex pte ruscie ambulabat corēja & monij. qui maior est illo ex altera parte p campestria. Secūdū appellat don. sup quod am

bulat quidā pñceps hñs in iugio sorozē bary. qđ vocat turbon. Terciū dicit volga quod est magnū valde sup quod incedit bary. Quatū nominat laea sup quod duo millenarij vadunt. Vnus ex pte fluminis vna. & alter ex altera. hi omnes in hieme ad mare d. scēdunt & in estate sup ripā eozū flumī num ad montes ascēdūt. hoc est mare magnū de quo brachiū sancti georgij exit. quod in ostantino polim vadit. hec aut flumia sunt piscib? valde plena & maxime volga. Ineratq; maē grecie. quod dñ magnū mare. Sup nepre aut multis dieb? iuimus per glaciē. sup litora quoq; maris grecie satis piculose p glaciē iuim?. i plurib? locis multis dieb? egelatē em circa lit ora bene ad tres leucas inferius. Pñ? aut qđ ad bary puenirem?. duo ex nostris tartaris pcesserūt. ad indicandū ei oīa verba. que apd cozenā dixeram?. **XXII. Qualit recepti sūt** apud bary magnū pñcipē

Porro cum in finib? terrē comanoz ad bary puenirem? bñ positi fuim? p vnā leucā a statōnibus eius. Cūq; duci debuim? ad curiā ipsius. dictū fuit nobis. qđ inter duos ignes transire dēremus. Nos aut hoc nulla rōne facē volebam?. at illi dixerūt nobis. Itē secure. quia p nulla causa hoc volumus facere nisi tñ vt si vos aliqd malū cogitatis domio nostro. vlt portatis venenū ignis auferat omne malū. Quibus rñdim?. qđ ppē hoc ne de tali re suspectos redderem? nos trāire mus. Cum igit ad ordam puenissim. inērogatī a pcuratore ipsius eldegay. cum quo inclinare vellemus. idē quod prius apud cozenā rñdimus. Datī q; muneribus & acceptis. auditis etiā itineris causis introdūxerūt nos in statōnē pñcipis. Prius facta inclinātōne. & audita de lumine non calcando sic prius ad monitōne. Ingressi aut flexis genibus vba nostra pposuimus. deinde literas attulim?. & vt nobis darent interpres. ad trāsserēdū eas rogauimus. Qui etiā in die pasceue dati fuerūt nobis. & eas in litera ruthenica. saracénica. & i tartarica diligēter cum ipsis transtulimus. hec iter pñtatō bary pñtata fuit. quā & legit & attēte notauit. Tandem ad nostrā statōnē reducti fuimus. sed nulla cibaria nobis dederūt. nisi semel aliquētulū mili in vna scutella. s. in prima nocte quādo veimus. Iste bary magnifice se gerit. habēs hostiarios & omēs officiales ad modū impatoris. & sedet in loco emīnenti velut in throno cum vna de vxoribus suis. Alij vero tam fratres sui & filij. qm aliq maiores inferius sedēt in medio sup bancū. & homines ceti post eos in terra dozū. s. vni a dextris. & semie a sinistris. Tētozia quoq; de panno līneo hñt pulcra & magna satis. que fuerūt hungarie regis. Nec aliquis ad eius tētoziū audet accētere pter failiā nisi vocatus. qñtūcūq; sit potēs & magn? nisi forte sciat qđ sit voluntas ipsius. Nos etiā dicta cā sedimus a sinistris. sic etem & omēs nūcij faciūt in eūdo. s. in redeūdo ab impatore sp ponebamur a dextris. In medio ponit mēsa eius ppe hostiū statōis sup quā apponit potus in aureis et argēteis vasis. Nec vnq; bibit bary. vel aliquis tartaroz pñceps maxime quādo in publico sunt. nisi cantē ei vlt cytharizet. et cum equitat semp portat foliū vel tentoriolum sup caput eius in hasta. sicq; faciunt cuncti maiores pñcipes tartaroz et etiā vxores eorum. Itē vero bary. satis est hoibus suis benignus valde tam ab eis timeē. et in pugna est crudelissimus. Sagax ē multū & astutissimus in bello. quā

iam pugnavit tpe lēgo **XXIII.** Qualiter re
cedentes a bathy p terrā comanoz & kangitaruz
transierunt.

N die porro sabbati sancti. ad statōnē suam voca
ti. Et exiit ad nos pcurator baty p̄dictus dicens ex
pte ipsi? qd ad impatorē cuyne ī terrā ipsoz irem?
retentis quibusdā ex nostris sub hac spe. qd vellent
eos remittere ad dñm papā. quib? et literas dñm?
de omnib? factis nostris quas deferret eidē. Sed
cum redissent vsq; ad montij ducē sup̄dictū ibi re
tenti fuerūt vsq; ad reditū nostrū. Nos autē in die
pasce officio dicto & facta omestione qualicunq;
cum duob? tartaris. qui nobis apud cozenzā fue
rant assignati. cum multis lacrimis recessim? ne
scientes utrū ad mortē v? vitam pgerem?. Eram?
tñ ita infirmī corpe. qd vix poteramus equitare. In
tota siquidē illa. xl. fuerat cib? noster. miliū cuz aq;
& sale tñ. & in alijs sil? dieb? ieiunioz. nec hēbam?
aliquid ad bibendū p̄ter niuē in caldario liqfactam
ibam? ac p̄ comaniā equitādo fortissime. qm̄ habe
bam? equos recētes quinquies aut plures in die.
nisi quādo p̄ deserta ibam?. & tūc equos meliores
atq; fortiores qui possent otinū sustinere laborē.
accipiebam?. Et hoc ab inēte. xl. vsq; ad octo di
es post pascha. Hec tra. s. comāia ab aquilone ime
diatē post ruscā hēt moruinos byleros. i. magnā
bulgariā. bastarcos. i. magnā hungariā post bastar
cos parositas. samoedos. Post samoedos. illos qui
dicunt hē facie caninā ī oceani litorib? in deserts
A meridie habet alanos. circassos. gazaros. greciā
& constantinopolē. ac terrā ybero. cathes. brutachi
os. qui dicunt esse iudei caput radētes p totū. ter
ram quoq; cythoz atq; georgianoz & armenoꝝ
& turcoꝝ. Ab occidentē autē hungariā hēt atq; rusci
am. Et est comania terra maxima & longa. Cuius
populos. s. comanos tartari occiderūt. quidā tamē
a facie eoz fugerūt. & quidā in eoz servitutē reda
cti sunt. plurimi autē ex eis qui fugerūt ad ipos re
dierunt. Post hec intrauim? terrā kangitarū. que
magnā hēt in pluribus locis penuriā agrum. in qua
etiā homines pauci morant? ppter aque defectum.
Vnde homines ieroelay ducis ruscie cum ad ipsuz
in terrā tartaroꝝ prexerūt. plures eoz in illo deser
to pre siti mortui sunt. In hac etiā terra et in coma
nia multa inuenim? capita et ossa mortuoꝝ hoīm
sup̄ terrā iacentia tāq; sterquiliniū. p̄ hac itaq; ter
ram iuim? ab octo dieb? post pascha. fere vsq; ad
ascensionem dominicā. Huiusq; hitatores pagani
erant. & tam ipsi qd comani non laborabāt. sed tñ
de animalib? vivebāt. nec domos edificabāt. sed in
tabernaculis hitabāt. istos etiā tartari deleuerunt
& hitant in terris eoz. illiq; qui remāsest redacti
sunt in servitutē ipozum. **XXIII.** Qualiter
ad primā impatoris futuri curiā deueniunt

Porro de terra kangitarū intrauim? terrā
biserminoꝝ qui loquunt? lingua comāica.
sed legē tenent saracenoꝝ. In hac etiā ter
ra inuenim? vbes innumeras cum castris dirutas
villasq; multas desertas. Huius dominus dicebat
altifolzan? qui cum tota sua p̄genie a tartaris est
destruēt? hēt autē hec terra montes maximos. Et
a meridie quidē hēt biēulm̄ & baldac. totāq; sara
cenoꝝ terrā. atq; in sinib? illis p̄pinq; morantur
duo fratres carnales tartaroꝝ duces. s. burin et ca
dan. filij thiaadax qui fuit fili? chingiscā. Ab aqlo.
ne vero terrā hēt nigroꝝ kythaoꝝ & oceanū. In
illa vero morat? siban frater baty. p̄ hanc iuim? a fe

sto ascensionis dñmice. fere vsq; ad. viij. dies añ fe
stum scī iohis baptiste. Deinde ingressi sum? ter
ram nigroꝝ kythaoꝝ. in qua impator edificauit do
mum. ubi etiā vocati fuim? ad bibendū. Et ille qui
erat ibidē ex pte impatoris. fecit maiores ciuitatis
& etiā duos filios eius plautere corā nobis. Hinc
exeuntes quoddā mare puū inuenim? in cuius lito
re quidā existit mons puus. In quo. s. monte quod
dam foramē esse dicūt. vnde in hyeme tam maxime
tempestates ventoꝝ exeūt qd homines inde vix &
cum magno piculo trāsire pnt. In estate vero semp
quidē ibi ventoꝝ sonitus audiē. sed de foramē te
nuiter egrediē. p hui? maris litora plurimis dieb?
prexim? quod quidē licet non multū sit magnum.
plures insulas hēt. & illud in sinistris dimisim?. in
terra vero illa hitat orda. quē oīm tartaroꝝ ducū
ātiqiorē dixim?. & est orda sine curia patris ipsi?
quā inhabitat & regit vna de vxozib? eius. Cōsuetu
do em̄ est apud tartaros qd principū & maioꝝ cu
rie non telenē. sed semp ordinant? aliq; mulieres
que illas regant. eisq; donarioꝝ ptes sicut domis
eoz dari solebat. Sic tandē ad primā impato
ris curiā venim?. in q̄ erat vna de vxozib? ipsi?

XXV. Qualiter ad ipm cuyne impatorē fu
turum puenerunt

Et vero qd nondū impatorē videramus. no
luerunt vocare nos nec intrmittere ad
ordā ipsi? Sed nobis in tentorio nostro se
cundū morē tartaroꝝ valde bene serui fecerunt.
& vt quiescerem? nos ibidē p vnā diē tenuerunt.
Inde pcedentes in vigilia scōꝝ petri & pauli ter
ram naymanoꝝ intrauim? qui sunt pagani. In ipā
vero die apostoloꝝ ibidē cecidit magna nix. & ha
buim? maxīm frig? hec quidē terra montuosa &
frigida est sup̄ modū. ibiq; de planicie regiē modi
cum. Ite quoq; due natōnes p̄dictē nō laborabāt
sed sicut & tartari in tentorijs hitabant. qd & ipsi
deleuerāt. Per hanc etiā multis dieb? preximus. de
inde terram mongaloꝝ intrauimus quos tartaros
appellam?. Per has itaq; terras vt credim? tribus
septimanis equitando fortiter iuim?. & in die bea
te marie magdalene. ad cuyne impatorē electuz p
uenim?. Ideo autē p omnē viam istam valde festina
uimus. qd p̄ceptū erat tartaris nostris vt cito nos
ducerent ad curiā solennē iam ex annis plurib? in
dictā. ppter ipsi? impatoris electōnē. Idcirco de
mane surgentes ibam? vsq; ad noctē sine omestio
ne & sepius tam tarde veniebamus. qd non co me
debamus in sero. sed quod manducare debebam?
in respere. dabatur nobis in mane. Mutatisq; fre
quenti? equis nullatenus parcebatur eis. sed equi
tabam? velociter ac sine intermissione q̄ntūq; po
terant equi trotare. **Actoz.** Hec de situ terre
ac de morib? gestisq; tartaroꝝ & de itiere fratris
iohannis sup̄dicti vsq; ad curiā iperatoꝝ eoz
excerpsim?. ex eiusdē fratris iohannis libello. ea q̄
in libro fratris simonis deerant huic opi. adijcien
do. Decetero autē ex vtroq; libello intercalariē qd
dam narratōnes p̄sequēdo voluim? ordinare p̄cede
re. put tpi opetunt & ordini historie. **XXVI.**

De exlatatōne raconadi i soldanū turquie.

Frater simon.

Hno supi? in missione frat? ad tartaros
annotato s. ab icarnatōne domini. M. cc.
xl. mense octobri. mortu? est in satellia
gaiafadin? turquie soldan?. ei? successit fili? ei?
aphuc puer nomie raconadi? hunc genuerat ipse

de filiā cuiusdā sacerdotis greci. alterz vero nomie azadimū de filiā vt dicitur cuiusdā burgenfis yconij. seu pretorij. terciū vero aladinū de filiā regine georgie genuerat. quā in vxorē hēbat. Raconadi? ēat xi. annoz. azadim? ix. aladin? vii. Et iste quidē natu minim? regine filius. quo ad ipos paterne hereditatis heres erat legitim? siquidē & pater ei? tercia die post natiuitatē ipsi? oēs admiraldos suos eidez puero tanq? legitimo filio & heredi suo iuramentum homagij fm ritū suū prestare iussit. Aliā qz monetā a sua. eiusdē filij nomie tunc fieri iussit que adhuc etiā in turquia currit. Sed tunc erat quidam losir nomie baiul? toti? turquie pfa natione. qui olim ad soldanū veniens fuerat notari? curie. Fratrē quoqz paupem hēbat. qui ligna vendebat. Deinde paulatim in eū ascendit q? turquie cācellarius fuit. hic itaqz vnus erat de terre antiquiorib? & in multis sagax inuent? & exptus. Qui etiā ad tartaros p terra saluāda pexerat. ei? soldan? in morte gladiū suū omiserat. ita q? ex pte illius totā terrā in manu hēbat. hanelauit aut omnib? modis in vxorē accipe vnā de domi sui mortui vxoribus. quod magnū apud turcos erat opprobriū domo & suis omnib?. Et hoc quidē ppositū suū salefadinū qui tunc in turquia post ipm erat potētior. tanq? amico suo & familiari reuelauit. quod omnib? modis salefadio displicuit. & ei qntū potuit dissuasit. Ille tñ pualens. tandē soldani vxorē raconadij matrem accepit. ipm qz raconadiū tanq? natū maiore in soldanū exaltauit. quozz vtrūqz salefadinū. ceterisqz plurib? admiraldis valde displicuit. tum qz ipse losir soldanū illū ostentando cum omnibus admiraldis in hoc sibi assentientib? pūriū icurrebat tum qz ipse homo plebeus & alienigena. vxorē dñi sui accipiendo magnū ei suisqz omnib? admiraldis dedecus faciebat. **XXXVII.** De losyr tyranni debachatione

Ehis erga salefadinū & plures admiraldi turquie. opra losir plurimū indignati sūt ita q? in mortē eius sexingenti cum ipo cōiurauerunt. At quidā eoz qui simul iurauerant ad ipm losir accesserūt. ei? mortē suā iuratā manifestauerunt. sup iuratōne facta veniā ab ipo postulantes. ei? decetero se penit? adhesuros firmē p mittentes. Quosdā etiā illoz sexingentoz quos ip si plus odiebāt nomiauerūt. ipsiqz losir occidē sua ferunt eos. Vnus aut ex illis astutior osuluit losir vt aliq die inclusū se in camera sua infirmū fingerz & cā sue visitatōis eos accīret. ibiqz istius potis locus aptaret in quo occidendi omēs includerent. Quod vbi factū est vna die. xv. vel fm alios. xxiij. admiraldi maiores in turquia latente occisi sunt. dicunt & latini siue christiani q? idem losir admiraldos vsqz ad. lx. occidit. quosdā etiā alios psequēdo fugauit & quosdā in carcere reclusit. Marchisiū de labzo incarcerationi. & admirale ad tartaros vt exulem pfugauit. illū quoqz qui dederat ei osiliū de admiraldis occidendis cum vxore ac filiis omnibus interfecit. Magis aut ac magis opra salefadinū vt pote tunc in turquia potētiorē. & cui magis qm alijs facta ipsi? displicebant indignabāt. qui. f. salefadinus apud arfengā. tanq? cui terra illa erat cōmissa morabāt. Cum ergo die qdā salefadinū. cc. se cum bellatores hret. ei? xx. miliū hoīm exercitus losir supueniret illi qui erant ex pte losir mandauerunt salefadinū ne fugeret. sed aduētū ipozz ostantē expectaret. qz i hora q incipent agredi cū ipo eēt

qui modo videbant esse ot rarij. Qui verbis eoz nimis credul? bellū aggress? est. statimqz a mltitu dine tanta stritus est. Ipe tñ cum paucis recept? est in quodā castro fortissimo. gamach vocabulo. Tandē vero circūdāt? & obsess? ab exercitu losir ā castri hitatorib? exire qsi coact? est. dicentib? se nolle tueri hoīm in castro soldani. qui opra soldanū esset. Interim quoqz nūcios mittebat losir ad ipm vt de castro secur? exiēs ad se veniret. eligēs sibi met quod meli? vellet. videlicz aut exire de terra libere & quocunqz vellet pficisci. aut de cetero cum beniuolentia ipsi? losir in terra turquie vt p? omozari. Cūqz nūcij verba portātes annuente salefadinū. ab ipo losir iuramēta recepisset omia que mādauerat se firmē suaturū. ille fidei eoz se omittens ibat ad ipm. losir aut pmissit nūcios in occursum eius. dicens nūciis eum adducentib?. Nolite vltieri? ipm ad me adducere. sed visis pntib? nūcij eum interficite. Quod & factū est. hic autē salefadinus gallicū atqz theutonicū sciebat. multūqz frācos siue christianos diligebat. Et si aliqndiu lōgi? vixisset. fortassis vt credidit cito christian? factus fuisset. **XXXVIII.** De federis inter turcos & tartaros pfirmitōne

Eodem aut anno quo mortu? est soldan? turquie galafadin? ei? successit fili? eius primogenit? raconadi? f. ab incarnatione domi. M. cc. xl v. tartari cum turcis fed? inierunt. & tunc. xlii. camelos ipperis oneratos ac. ccc. sum marios sericis & scarleta alijsqz pānis pcciosis onustos cum plurib? equitaturis eoz regi trāsmiserūt. Frater aut soldani medi? natu videlicet azadimus. ad eundē regē cā pfederatōis est miss?. Deniqz turci sub hac forma se tributarios subdidit tartaris. Quolibet anno reddunt eis. M. milia. cc. milia ipperera & quingētos pānos sericos. quozz medietas est deaurata. equos quoqz quingētos. & camelos totidē. & arietes. v. milia. hec aut omnia tenent ducere & ducere salua & integra cum expensis suis vsqz ad mongā. Tandem quoqz valēt exenia et dona. que vltra tributū mittunt qntū ipm tributū. et ampli? etiā vt dicit. Preterea tenent turci p totaz turquiā puidere nūcijs tartarozz oīno. in eqtaturis. in munerib?. in victualib?. eundo. morando. ac redeundo. Itaqz notari? soldani oputauit expēsas nūcioz tartaricoz. qz apud yconiū in duob? annis fecerāt. & inuentū est q? excepto pane & vino sexingēta milia ippera expenderāt. Predicta vero tributaria pfederatio facta fuit apud sauastā. marchisio de labzo nomie ostantino pntē. qui tūc tps marescall? erat turquie. & etiā baiul? fuerat eiudem terre. Et qn quidē hoc tributū primo omissum fuit tartaris interfuit ibidem eiusdē cōstantini miles vocabulo puincialis. qui multa de illis enarrauit sribus pccatorib?. a domio ppa cū literis suis ad tartaros transmissis. **XXXIX.** Qualiter rex minoris armenie tartaris se subdidit

Arca idem tempus ostant pater & baiul? regis armenie qui vocatē aitons filiū suū eiusdē regni conestabulū ad tartaros misit. eozumqz tabuto se ac regnū suū subijciēs. pacem cum eis oposuit. Que videlicet minor armia nomine alio ab antiquo vocatē cilicia. & inter turquiam & siriam est sita. Ibi est tasis ciuitas archiepālis. De q paulus aplūs fuisse se dicit. Ibi quoqz est catholicon id est vniuersalis epus. sicut & i georgia de q dictū est supius. Huius armenie regnū

adquisierant partem antea tempore. duo fratres de
maiori armenia leo. s. acrobimus. Et robini? quidē
maior natu prior in ea regnavit vel potius prefuit
mortuus? vero regnū & filiā suā. eiusdē videlicet
regni herede. fratri suo leoni cōmisit. eiusq; fidei
credidit. At ipse leo regnū in semetipm retinuit.
quid potius? de baronia regnū sibi facere voluit. nā
antea ut dicitur rex ibi non erat. sed baro qui soldano
turquie sub tributo vivebat. Itaq; ad petitionē ipsi
us leonis avus domi de trouso prexit ad curiā ro
manam & ad impatorē othone petēs ab ambobus
ut ipm in legiū hoīem reciperent. Ecclesia vero sub
vōdōne salvo. s. heredis iure. recepit ipm in hoīes
& otho similiter. Porro arēpus quidā theutonicus
videlicet moguntin? attulit eidē leoni coronā. s. b
tali vōdōne. ut omēs pueros infra. xii. annos exi
stentes ipse leo poni faceret ad literas latinas. Tūc
ergo rex leo dedit ecclesie i. dōtē casale. estelice. ca
strum paperon. & alia multa casalia. plurāq; alia.
Hec autē omnia iurauerūt barones se firmē suatur
ros. Factū est autē hoc anno domi. M. cc. xlii. Por
ro idem leo. ter infirmus ter fecit omnes barones
suos robino nepoti suo iurare. tanq; vero & legi
timo domio suo & iusto heredi regni armenie. Fi
liam tām suā cui regnū relinqre disposuerat fratri
anthiocheni principis in vngiū dedit. & postea ip
sum dolose interfecit. Ipso autē leone mortuo. qui
dam baro eiusdē armenie ostans nomie. filiam eius
violenter rapuit & postmodū eandē inuitāz filio
suo haioni matrimonio copulavit. eiq; euz illa re
gnū tradidit. Porro filiā robini que regnū here
ditario iure possidere debuit. philipp? miles d. mō
te forti vxorē accepit. Vnde & merito ad illū aspi
rat. ipm q; ut iustū est adquisitū se spat. Itē etiā
ostans diuersis dolis & machinamētis. lxii. barōes
armenie maiores interfecit. Soldani quoq; turq;
matrē atq; sororē q; idem soldanus ipm tanq; suo
homī legio ac fidei vepote xpāno cā refugij mise
rat a facie tartaroz. ipse reuera infidelis & iniqu?
misit eis dē tartaris in fauorē ipoz. Et ille quidē i
ipso itinere dicunt obisse. Itaq; soldan? ipse terrā
ei? itrauit & urbē carlū obsedit. S; ibidē ifirmat?
mortu? est. & in urbe regali satellia sepult? est.

**XXXI. Qualiter cuyne fratres minores susce
pit. Frater iohannes.**

Quā autē puenim? ad cuyne fecit nobis da
ri tentoriū & expensas quales tartaris da
re solent. nobis tamē meli? q; aliis. nūciis
faciebāt. Ad ipm autē vocati non fuim? eo q; nōdū
elect? erat. nec adhuc de impio se intermittebat.
Interpretatō tamē litarum domi pape ac verba etiā
a nobis dicta. a predicto baty erāt ei mādāta. Cuz
ergo stetitsem? ibi p. quinq; vel. vi. dies. ad matre?
suam nos trāsmisit. vbi apud abā curia solennis.
Et cum venissem? illuc. tam extensū erat tētozium
magnū de alba purpura prepatū. eratq; tā grāde
nostro iudicō. q; plusq; duo milia hoīm poterant
esse sub illo. Et in circūitu factū erat lignēū tabu
latum varijs imaginib? depictū. Illuc ergo prexi
mus cum tartaris nobis ad custodiā assignatis. ibi
q; puenērāt omēs duces & vnusquisq; cum hoīb;
suis equitabat in circūitu p. planicies & colles. In
prima die vestiti sunt omnes purpuris albis. i. secū
da vero rubeis. & tunc venit cuyne ad tentorium
illud. Porro tertia die fuerūt omēs in blaucis pur
puris. & q̄rta in optimis baldakimis. In illo autez
tabulato iuxta tētozū erāt due maiores porte. p.

quaz vnus solus impator dēbat intrare & ad illā
nulla erat custodia. quīs esset apta. quia p illā nul
lus audebat ingredi vel exire. p. aliā oēs qui admie
tebant intrabāt. & ad illā custodes cum gladijs et
arcub? & sagittis erāt. Itaq; si quis tentorio p̄m
quabat vltra terminos qui positi erant. si capiebat
verberabat. si fugiebat sagitta siue ferro sagittaba
tur. Multiq; ibi erant qui in frenis pectoralib? sel
lis & hmoi. iudicō nostro auri circiter. xx. marcas
hēbant. Sic duces infra tentoriū colloq̄bant & de
impatoris electōne tractabāt ut a nobis creditur.
Alius autē vnivers? popul? longe extra tabulatum
collocabat. & ita fere vsq; ad meridiē morabantur.
Tunc incipiebāt lac iumētū bibere. & vsq; ad ve
sp̄s tū bibebāt. quod erat visu mirabile. Nos at
vocauerūt inter? & dederūt nobis ceruiciā. quia
iumētū lac non bibebam? Et hoc quidē nobis p
magno fecerūt honore. sed tū nos opellebant ad
bibendū. q; nullaten? poteram? ppter osuetudinē
sustinere. Vnde oīdm? eis hoc eē graue nobis. iō
q; nos cessauerūt opellere. Foris autē erat dux ge
rozlaus de susdal ruscie. pluresq; duces kythozū
& solāgoz. Duo quoq; filij regis georgie. nunci
etiā calisi de baldac qui erat soldan? & plusq; x.
alii soldani saracenoz ut credim? Et sicut nobis a
pcuratorib? dicebat. erāt ibi nuncioz plus q; iij.
milia inter istos qui tributa portabāt. & illos qui
deserebāt munera. & soldanos ac duces alios q; ad
tradendū se ipsis veniebāt. & illos p. quib? ipsi mī
serant. illosq; qui terraz erāt prefecti. Hi omēs sil
extra tabulatū ponebant. eisq; simul bibere p̄be
batur. Nobis autē & duci gerolao fere semp
ab eis dabat supior locus quādo cum eis erām? ex
terius. **XXXI. Qualiter in imperium publi
matus fuit**

Et quidē si bñ memim? ibidē per septima
nas circē. iij. fuimus. Credimusq; q; ibi
fuit electō celebrata. non tū ibidē fuit pu
blicata. Propē hoc at id maxime credebāt. q; semp
quādo cuyne de tētozio exibat eidē cātabat. & euz
virgis sp̄osis in sūmitate lanā coccineā hñtib? in
climabat. quod alteri ducum nulli fiebat. quousq;
exterius morabat. Hec at statio siue curia nomiat
ab eis sirazda. hinc exeuntes vnanimē omēs equi
tauimus p. tres aut q̄ttuor leucas ad aliū locū. vbi
erat in q̄dā pulcra planicie iuxta riuū. in montes
aliud tētozū quod apud ipos appellat? orda aurea
prepatum. Ibi em cuyne dēbat poni in sede in die
assumptōnis domie nostre. Sed ppter grādinē nī
miam. que tunc ut sup̄dictū est cecidit. res dilata
fuit. Eratq; tentoriū in columis positū. que lamis
aureis erāt tectē. & clauis aureis cum aliis lignis
fixe. Porro de baldakimo erat tectū supius. s; alij
erāt pāni exteri? fuim? autē ibi vsq; ad festū beati
bartholomei. in quo maxima multitudo ouenit. &
otra meridiē versis vultib? stetit. Et q̄dā ad iactu?
lapidis longe a ceteris erant sempq; orōnes faciē
do ac genua flectēdo otra meridiē longi? & lōgi?
pcedebāt. Nos autē verum icātōnes facerēt. aut
genua deo vel alteri flecterēt nesciētes. nolebām?
facere genuflectōes. Cūq; diu ita fecissent ad tē
tozium reuersi sunt. & cuyne in sede impali. posue
runt. ducesq; coram eo genua flexerūt. Post hoc
idem fecit vniversus popul? exceptis nobis q; eis
subditi non erām? **XXXII. De solennitate q̄
fuit intronizatus. Frater simon.**

Si anno domi. M. cc. xlii. cuyne qui & gog chā

id est impator vel rex sublimatus est in tartarorum regno. Omnes siquidem illorum barones aggregati quamdam sedem auream in loci supradicti medio posuerunt. super quam ipsum gog sedere fecerunt. & coram eo gladium posuerunt dicentes. Volumus & rogamus atque precipimus ut domieris omnibus nobis. At ille dixit eis. si me vultis super vos regnare. nunquid pati estis unusquisque quod vobis precepo facere. quemcumque voca uero venire. quocumque voluero mittere pergere. quemcumque occidi precepo occidere. Ruderunt. Vtique. Ergo inquit oris mei sermo. decetero gladium meum erit. Omnesque omniuni ei obseuerunt. Post hoc autem filerum quoddam in terra statuerunt. ipsumque rursus desuper sedere fecerunt dicentes. Vide sursum & agnosce deum ac respice filium in quo sedes deorsum. Si bene regnaueris. si largus fueris iusticiamque suare dilexeris. ac principes tuos unumquemque secundum dignitatem suam honoraueris magnificeque signabis. totusque mundus tue subternece dominationi. & quidquid desiderabit cor tuum dabit deus tibi. Si autem econtrario feceris miser & abiectus eris. adeoque pauper. ut nec tibi permittatur filium in quo nunc sedes. Hoc dicto idem barones uxorem gog cum ipso super filium sedere fecerunt. sicque ambos sedentes a terra sursum in aera leuauerunt. atque impatorem & impatricem omnium tartarorum voce publica & clamorosa eosdem pretestati sunt. Postea multitudinem infinitam auri & argenti & lapides preciosos. ac quaecumque remanebant a chagadada coram impatore nouo apportari fecerunt. eique omnium super omnia illa plenam concesserunt. Ipse vero prout ei placuit unicuique principum distribuit. sibi que reliquum suum precepit. Deinde vero bibere cepunt & ut moris eorum est usque ad vesperas continue potationibus intenderunt. Post hoc autem carnes cocte in ceteribus sine sale venerunt. & inter quatuor vel quinque homines unicuique mēbrum suum frustum mistri dederunt. Infra tētorium chaam dederunt carnes ac brodium cum sale per salsa sicque faciebant cunctis diebus quā celebrabant diuinia.

XXXIII De etate ac moribus & sigillo ipsius
Frater iohannes

Hic autem impator quando sublimatus est in regnum. videbatur esse circiter. xl. vel. xlv. annorum. Mediocris erat stature. prudens. valde nimis astutus. multumque flosus. & grauis in moribus. Nec unquam videbat eum homo de facili ridere. vel aliam quam leuitatem facere sicut dicebant christiani. qui cum ipso morabantur continue. Dicebant etiam nobis firmiter asserendo christiani. qui erant de familia eius. quod deberet fieri christianus. Cuius signum erat quod ipse. clericos christianos tenebat. et expensas eis dabat. habebat etiam semper capellam christianorum annuam maiorem tentorium suum ubi cantant clerici publice & aperte. ac pulsant ad horas ut ceteri christiani secundum mores grecorum. quātacumque sit ibi multitudo tartarorum vel etiam aliorum hominum. hoc tam non faciunt alij duces ipsorum. Est autem mos impatoris ipsius ut nunquam ore proprio loquatur cum extraneo quātacumque magnus sit. sed audit ac respondet per interpositam personam. Et quādocumque negotium proponunt vel impatoris rationem audiunt. isti qui sub eo sunt quātacumque sint magni flexis genibus usque ad finem verborum persistunt. Nec alicui de consuetudine super aliquo negotio loqui licitum est. postquam ab impatore diffinitum est. habet autem impator predictus procuratorem & thesotarios atque scriptores omnesque officiales in negotiis tam publicis quam priuatis exceptis aduocatis. Nam sine litium vel iudiciorum strepitu secundum arbitrium impatoris omnia fiunt. Alij quo-

que principes tartarorum de his que ad illos pertinet id faciunt. hoc autem nouerint uniuersi. quia nobis tunc exstitit in solenni curia iam ex pluribus annis indicta. idem cuius impator de nouo electus cum omnibus suis principibus erexit vexillum contra ecclesiam dei. ac romanum imperium. ac contra omnia regna christianorum et populos occidentis. nisi fortasse quod absit facerent ea. que mandabat dominus pape atque potentibus & omnibus christianorum populis videlicet ut ipsi subdantur eis. nam excepta christianitate nulla est terra in orbe quam timeant. & idcirco contra nos ad pugnam se preparent. huius siquidem impatoris pater. scilicet octoday necatus fuerat veneno & ob hoc a bellis quieuerant tempore pauco. Intencio autem eorum ut dictum est supra est sibi totum subicere mundum sicut a chingiscā habent mandatum. Unde & ipse impator in literis suis ita scribit. Dei fortitudo omnium hominum impatorum. In super scriptone quoque sigilli eius hoc est. Deus in celo & cuius chan super terram dei fortitudo omnium hominum impatoris sigillum. **XXXIII De nomine eius ac principibus & exercitibus** Frater simon

Hoc quidem nomen chan siue chaam est appellatum. idque sonat quod rex vel impator. siue magnificus vel magnificatus. Sed hoc tartari singulariter attribuunt domino suo. nomen eius proprium reticendo. Ipse quoque gloriatur se esse filium dei. seque sic ab hominibus appellari. Idem autem sonat cuius quod & gog secundum aliam linguam est itaque nomen impatoris proprium gog & fratris eius magog. siquidem per ezechiel elem dominum gog & magog aduentum predictum eorumque interitum se factum per eundem permittit. Ipsi quoque tartari proprie loquendo se vocant mōgli siue mōgol. quod verbum fortasse consonat mosoth. hic itaque scilicet cuius chan siue gog. chaam feruens & estuas in hominum prostratione. quasi clibanus succens. a coquente. secum habet exercitum quinque suo domino subiectes. per quos expugnat omnes sibi contrarios ac rebelles. In finibus autem predictis habet principem nomine baiothnoy qui totam terram christianorum & saracenorum usque ad mare mediterraneum & prope antiochiam. & ultra per duas dietas eius domino subiungauit. ita quod a capite predictis usque ad mare iam eius regna. xliij. adque sunt. Est autem baioth proprium nomen. noy vero sonat dignitatem. est etiam dux quidam tartarorum nomine corenzam versus christianos occidentis. qui habet sub se armatorum sexingenta milia. stans ibi tanquam in custodia ne super ipsos ac super subiectos irrumpant subito christiani. Porro bathoth princeps est tartarorum maximus. hominibus quidem suis satis benignus. licet ab eis sit valde reueritus. in pugna vero est crudelis simus. In exercitu quidem bathoth sunt sexingenta milia pugnatorum. videlicet. clx. milia tartarorum. & ccccl. milia tam christianorum quam aliorum scilicet infidelium & dicunt habere plures bellatores in septuplo numero quam baiothnoi in exercitu suo. porro chaam dicitur habere exercitus quinque. quorum omnium nemo de facili potest numerum comprehendere. ferre autem baioth. xviii. barones fratres non ex eodem patre. nec ex eadem matre. sed ex diuersis habuisse quorum unusquisque. x. milia bellatorum ad minimum habebat sub se. sed de omnibus illis non intrauerunt nisi duo fratres regnum hungarie. Debebant autem annis. xxx. pcedere in pugnam sed tunc ut dictum est interfectus fuit impator eorum veneno. iteque quiescerunt tempe pauco. Ut autem impatorem habuerunt iteque se ad pugnam preparent. **XXXV De admissione fratrum & nunciorum ad impatorem** Frater iohanne

In loco igitur illo ubi posuit? et ipator in throno voca-
ti fuimus coram ipso. Cuius gingai pthonotari? eius
nomina nostra scripsisset. illorumque a quibus missi era-
mus. et ducis solangorum et aliorum clamauit alta vo-
ce. recitans illa coram impatore ac ducum vniuersitate
Quo facto flexit unusquisque nostrum quater genu
sinistrum. et monuerunt ne tangerem? limen deorsum
Cuiusque per cultellis nos diligentissime scrutati fuimus.
sent. et nullatenus inuenisset. intrauimus? hostium ab
orientali parte. quia nullus ab occidente nisi solus impa-
tor audet intrare. similiter et dux ab illa parte ingredi-
tur solus. si est tentorium eius. Minores autem non mul-
tum curant de talibus. Tunc ergo primum in eius pre-
sentia. suam intrauimus? statonem. videlicet postquam fa-
ctus est impator ibidem. Omnes quoque nuncios tunc ab
eo recepti sunt. sed paucissimi tentorium eius intraue-
runt. Ibi vero tanta donaria ab ipsis nunciis fuerunt
ei presentata. quod quasi videbantur infinita. videlicet in sami-
tis ac purpuris et baldakinis ac cingulis sericis cum
auro prepatis. pellibus etiam nobilibus. ceterisque mu-
neribus. Quoddam etiam solium siue tentoriolum. quod super
caput impatoris portatur. fuit eidem presentatum quod totum
erat cum gemis prepatum. Quidam vero prefectus
vnius provincie adduxit ei camelos multos cum bal-
dakinis tectos. super quos selle posite cum instru-
tis quibusdam erant. in quibus homines inter? sedes va-
lebant. Equos etiam multos et mulos adducebant
eidem faleratos siue armatos. quosdam quidam de
cozio et quosdam de ferro. Nos etiam requisiti fuimus
an ei munera dare vellemus. sed iam facultas non erat
quoniam omnia fere nostra consumperamus. Ibi deinde longe
a statonibus super montem erant positi currus plures
ingenti qui omnes auro et argenteo ac sericis vestibus
erant pleni. Cunctique inter impatorem et duces diui-
si fuerunt. singuli quoque duces inter homines suos. pres-
suas ut eis placuit diuiserunt. **XXXVI** De
loco diuisionis impatoris et matris sue et morte
gerozlai ducis ruscie.

Non recedentes venimus? ad alium locum. ubi tentorium
mirabile totum de purpura rufa. quod hitai dederat
erat positum. Illic etiam inter? introducti fuimus. et
semper cum intrabamus? nobis dabatur ad bibendum. cer-
uisia vel vinum. et etiam carnes cocte si volebamus? ad
edendum. Eratque solariolum vnum de tabulis alte prepa-
tum. ubi thronus impatoris erat positus ex eboris mi-
rabiliter sculptus. in quo etiam erat aurum et lapides
preciosi si bene memineris. et illuc ascendebatur per gradus
Eratque rotundum superius. banci vero erant positi in cir-
cuitu sedis ubi domine sedebant a parte sinistra in sca-
nis. a dextris autem nemo sedebat superius. Sed duces
sedebant in bancis inferioribus. et hoc in medio. Alii vero
sedebant post eos. et quolibet die venit dominarum
maxima multitudo. Ista vero tria tentoria de qui-
bus super diximus? erant valde magna. aliaque habebant vx-
ores eius de filtro albo satis magna et pulchra. Ibi
dem impator diuisus est a matre sua. que iuit in vna
terre preter et impator in aliam ad iudicia faciendam. Ca-
pta siquidem erat amica impatoris istius? que veneno
interfecerat preter eius. eo tempore quo exercitus eorum
in hungaria fuit. propter quod etiam exercitus eorum
erat in partibus illis recessit. De quo cum alijs pluribus
factum fuit iudicium. et occisi fuerunt. Eodem tempore
mortuus fuit ierozla? dux magnus soldan. qui est quidam
ruscie princeps. Vocatur enim ad matrem impatoris quasi pro ho-
nore ut maderet ac biberet de manu ipsius. incon-
tinenti est ad hospitium reuersus infirmatusque mor-
tuus est. Post septem dies totumque corpus eius? miro mo-

glancum effectum est. Dicebaturque ab omnibus quod ibidem
ut terram eius libere ac plenarie possiderent. fuisset
impocionatus. **XXXVII** Qualiter tandem
fratres ad impatorem accedentes literas dederunt et
acceperunt

Deni? tartari nostri nos ad impatorem duxe-
runt. Qui cum audisset per illos nos ad eum
venisse iussit nos ad matrem redire. volebat
enim secundo die sicut superius dictum est extra totam oc-
cidentis terram vexillum erigere. quod nos volebat
ignoscere. Itaque reuersi stetim? paucis diebus. et ite-
rum ad ipsum reuersi sumus. cum quo bene per mensem fui-
mus in tanta fame et siti quod vix viuere poteramus.
nam expense que nobis per dies? quattuor dabantur vix
vna sufficiebant. nec inuenire poteramus? aliqd ad emen-
dum. quod forte erat nimis remotum. Sed dominus nobis
quendam ruthenum nomine colma aurifabrum prepaui-
t. qui satis dilectus impatori nos in aliquo sustentauit.
Et hic nobis ostendit thronum impatoris quem ipse fece-
rat antequam poneretur in sede. et sigillum eiusdem. quod
etiam fabricauerat ipse. Post hec impator per nos
misit. nobisque per chingay pthonotarium suum dicta fecit
ut verba nostra et negocia scriberemus ei? perri-
geremus. Quod et fecimus. post plures dies iterum
nos vocari fecit. et utrum essent apud dominum papam
qui ruthenorum vel saracenorum. aut etiam tartarorum li-
tera intelligeret. interrogauit. Cui respondimus quod nulla
istarum literarum habeamus. saraceni tamen erant in terra. sed
remoti erant a domino papa. diximus tamen quod nobis ex-
pedire videbatur. quod in tartarico scriberetur. et nobis
interpretarentur. nos autem in litera nostra diligenter scri-
beremus. et etiam literam quam interpretatorem ad dominum pa-
pam deferremus. Tunc a nobis recesserunt. et ad im-
patorem iuerunt. porro in die beati martini fuimus vo-
cati. Tunc kadac totius imperij procurator. et chingai
et bala. pluresque scriptores ad nos venerunt. nobisque
literam de verbo ad verbum interpretati fuerunt. Ec-
cum in latina litera scripsissemus. faciebatur sibi per sin-
gulas orationes interpretari. volentes scire si nos in ali-
quo verbo errarem? Cum igitur ambe litere fuisset
scripte. fecerunt nos semel ac secundo legere ne forte
inim? aliqd haberemus? dixerunt nobis videte quod omnia
bene intelligatis. quod non expediret quod non omnia bene
intelligeretur. Literas etiam in saraceno scripserunt
ut aliquis in partibus nostris inueniri posset. quod eas
si opus esset legeret. **XXXVIII** Qualiter licet
trati fuerunt

Ut autem nobis tartari nostri dixerunt. pro-
prie impator nuncios suos nobiscum mit-
tere. Volebat tamen ut credimus? quod nos id
ab eo peteremus. Sed cum vnus de tartaris nostris
qui senior erat nos ad hoc petendum hortaretur. nobis
quidem ut veniret nequaquam bonum videbatur. Itaque respon-
dimus ei quod non erat nostrum petere. sed si sponte ipse im-
pator mitteret eos. libere eos secum adducere? do-
mino adiuvante. Nobis autem ob plures causas ut ve-
nirent. non videbatur expedire. Prima quidem fuit. quia
timuimus? ne visis dissensionibus? aut guerris que fiunt
inter nos magis amarentur ad veniendum contra nos
Secunda fuit. quia timebamus? illos exploratores terre
fieri. Tercia vero quia timebamus? eos interfici. Ceterum
enim nostre arrogantes sunt et superbe. Vnde quando
fuerunt qui stant nobiscum ex rogatu cardinalis lega-
ti se? alemanie in habitu tartarico ibant ad ipsum. in
via fere lapidati sunt a theutonicis et coacti sunt
deponere habitum illum. Consuetudo autem est tartaro-
rum ut cum illis qui nuncios eorum occiderint nunquam

faciāt pacem. nisi sumāt de ipsis ultionem. Quarta etiā cā fuit. quia timebām? ne auferrent nobis vi. Quinta vero causa erat. qz de aduētū eoz nulla foret vtilitas. cum nullū aliud hērent mandatū l' potestate nisi qz literas impatoris ad dominū papā & ad principes deferrent. Quas videlicet literas ipsinos hēbamus. & malū ex eoz aduētū posse cōtingere credebam? Itaqz tercia die post hoc. s. in festo beati bācij nobis dēerūt licētiā & l'ram impatoris sigillo munitā. mittētes nos ad ipsi? impatoris matrē. Que vnicuiqz nostrū dedit pelliceum vnum de pellib? vulpīnis. quod hēbat pilos deforis. & purpurā vnam. de quib? tartari nostri fura ti sunt. ex vnaquaqz vñū passū. De illa quoqz q da batur fuenti meliorē medietatē sūt furati. Quod nos quidē non ignorauim? sed ite verba mouere noluiamus. **XXXIX** Qualiter ab illo itinere redierunt.

Tunc iter ad reuertendū arripuim? ac per totam hyemē venim?. iacentes in desertis sepius in niue. nisi qntum poteram? nobis cum pede locum facere. Ibi quippe non erant arbores sed plan? campus. Et sepe mane nos iueniebamus totos niue quā vēr? pellebat cooptos. Sic uenientes usqz ad ascensionē dñi puenim? ad bati. a quo cum inquirerem? quid rēderet domio pape. dixit se nolle aliud. nisi quod impator diligētē scripsit at temandare. Datūqz nobis de ductu literis ab eo recessum? & sabbato ifra octauas pentec. vsqz ad montū puenim? ubi erant socij nostri ac fientes qui fuerant retēti. quos ad nos fecim? reduci. hic vsqz cozenzā puenim?. cui itez a nobis donaria petenti non dedim?. qz non hēbamus. Deditqz nobis duos comanos qui erāt ex tartaroz plebe vsqz ad kioniam ruscie. Tartar? tñ noster non dimisit nos donec exirem? vltimā tartaroz custodiā. Isti vero alij qui nobis a cozenza dati sunt in sex dieb? ab vltima custodia vsqz ad kionia nos duxerūt. Veni? aut illuc añ festū beati iohānis baptiste. xv. dieb?. Porro kioniēses aduentū nostz pēpiētes occurrerunt nobis omēs letantē. Congratulabantē em nobis tanq? a morte suscitatis. sic fecerūt nobis p totā ruscia poloniā. & boemiaz. daniel & wasilico frat ei? festū nobis magnū fecerūt. & nos vera volūtatē nostrā bñ p octo dies tenuerūt. Medioqz tempe i ter se & cuz epīs ceterisqz pbis viris. sup his que locuti fueram? eis dē. in pcellu nostro ad tartaros osilum hñtes. Rēderunt nobis amuniē dicētes. qz dominū papā hēre vellent in spēalē dominū & in patrē. scām quoqz romanā ecclesiā in dñam & magistrā. ofirmantes etiā omnia que pzi? de hac materia p abbatē suū transmiserāt. & sup hoc etiā nobi scum ad dominū papā nūcios suos & literas trās miserūt. **XL** Qualitē fratres pōcatores apud bayothnoy tartaroz principē admissi fuerūt.

Ex libello fratris limonis.

Anno domi. M. cc. xlvij. in die trāslatōis beati domici pīmi patris ordis pōcatoz frater ascelinus a domio papa sicut iaz su pra dictū est. missus cum sociis suis puenit in exercitum tartaroz. Et hoc in pside ubi erat exercit? ille sub baiothnoy pīncipe. Quod audiēs idē pīnceps. in tentorio suo sedēs in vestimēto deaurato. suis quoqz baronib? in sericis vestib? pciolis ac deauratis circūstantib?. misit ad dictos fratres quosdam ex eis dē baronib? cum suo egypt. id est pīncipali pīliario & interptib?. Qui pmissio salutatis

eulogio dicunt eis Cuius nunciū estis Frater autē ascelin? pīncipalis domi pape nunci? rñdit pro omnib?. Ego sum domi pape nunci?. qui apd chzīstīos maior dīgtate oī hoīe reputatē & ab eis dē illi tanq? patri ac domio reuerētia exhibet. In hoc verbo illi qz plurimū indignatī dixerūt Quō supbe loquentes dicitis qz papa domin? vester sit maior oī homie. Nunquid scit ille qz chaā sit dei fili? et qm baiothnoy & batho sint pīncipes eius. sicqz noīa eoz diuulgantē & multiplicantē vbiqz. Quibus frater ascelin? rñdit. Quis sit chaā quis sit ve baiothnoy vel batho. domin? papa nescit. nec illoz noīa vnq? audiuit. Hoc aut a plurib? audiuit & intellexit. qz gens quēdā barbara que dicitē tartaroz. de finibus orientalib? iam dudū exiuit. que plures dominio suo regiones subiugauit. nulliqz pcens. infinitam hoīm multitudinē pstrauit. Quod si nomīa chaā suo qz pīncipū recitari audiss? alicui? eoz nomī in literis suis quas afferim? scribere nullatenus obmisisset. At vero de tāta hoīm strage maxime chzīstianoz dolore cordis tactus. Atqz opatiens pietatis viscerib? de osilio fratiz suoz cordialium misit nos ad pīmū exercitū tartaroz quem citius inuenire possem? exhortās dominū exercit? omēs qz qui ei obediunt. vt ab hoīm strage & maxime chzīstianoz faciēda in postez cesset. ac de ppetratis flagiciis vl' facinorib? peniteant. sicut tenoz literaz ipsi? plene manifestat legētib?. Rogamus igit cum p vos ut literas domi pape recipiat. viso qz illaz tenore p suas literas siue p nunciū. vl' saltē solo verbo domino pape respondeat. **XLI**

Qualitē ab eis tartari de muneribus & de aduentu francoz inquisierunt

His itaqz poratis barones pīdicti cum iter pzetibus suis ad dominū suū reuersi sūt ei qz verba fratris ascelini pīdicti retulerunt. Post hoc aliquātulo spacō pīorib? vestib? mutatis. aliisqz de nouo indutis cum interptibus suis ad fratres redierunt. sicqz dixerūt. Hoc vnū querimus a vobis. vtrū papa dominus vester aliquid domio nostro baiothnoy mittat. quod ei apporetis. Quibus frater ascelin? respondit. Nihil vtiqz apportam? ei aliquid ex pte domi pape. neqz em illi est osuetudo alicui exēnia mittere. infolī et ignoto maxie. quā potius fīdles eius filii. s. chzīstiani. & etiaz infīdeles qz plurimi frēqntē ei donā mitterunt. & exēnia offerunt. Tunc itez illi omnes ad tentoriū baiothnoy reuersi sunt. & postq? aliquantulā morā aliis indutis de nouo induci redeūtes fratribus dixerūt. Quomō potestis pte verecūdia ante dominū nostz opere maibus vacuis. porrigēdo l'ras domi vestri. quod nullus hoīm huc ueniēs fecit ei. Tunc frater ascelinus respondit. cuz vbiqz & apud chzīstianos maxime osuetudo approbata obtineat. vt quilibz nunciū literas domi sui ferēs ante illū cui defert veniat. ipm qz videat & ei propriis manibus porrigat. si nos ante dominū vestz absqz muneribus accēdere non licet. nec vobis hoc placet. Vobis oībus si placet cōmittemus domini pape literas. domio vestro baiothnoy. ex pte ipsi? porrigēdas. In primis aut qstionibus suis caute. multūqz solīcite a fratribus iquirebant. utrum ad huc in syriam franci transfrctarēt. Audierant enī a mercatoibus suis vt dicebant qz multi francoz in syriam in breui transfrctarēt. Extunc aut & antea fortassis apud se cogitabāt qles pedicas receptionis eozum petibus inuoluēdis. in ipso eozum

introitu prepararet. siue sub simulatione fidei christi-
ane suscipiente. siue sub quolibet alia mendaci dolo sita-
te. ut ipsos a terrarum suarum introitu. turque. s. & ha-
lapie cohercerent. seque saltē ad tempus. amicos fran-
corum velle fieri simularet. quos suum p. omnes homines
qui sunt in mundo. sicut attestant georgiani & ar-
menij formidant et timent. **XLII. Qualiter ado-
raie baiethnoy fratres respuerunt**

Post verba predicta barones cum interpretibus
suis ad domum suam tentorium redierunt. ibique
paululum omniates. rursum vestimentis suis de-
nouo imutatis. ad fratres reuersi dixerunt. Si vultis
domi nostri faciem videre. & ei domi vestri literas
presentare. optet ut eum adoratis. tanquam filium dei regna-
tem super terram. trina prius annis ipsum facienda genu fle-
ctione. Sic enim precepit nobis chaam regnans super
terram filius dei ut principes suos baiethnoy & ba-
rho ab omnibus huc aduenientibus faciamus sic semet
ipsi adorari. Quod & vsque nunc fecimus. & in perpetuum
firmius obsequare proponimus. Tunc dubitantibus qui
busdam fratribus. & inter se querentibus quid sibi ba-
iothnoy per adorationem intenderet fieri. verum. s. yoo-
lariam vel aliud aliquid. frater guichardus cremonensis
scilicet mores & consuetudines tartarorum. quas a ge-
orgianis didicerat. inter quos etiam in eorum ciuitate
triphelis. in domo fratrum per annos. vij. quiescit. fue-
rat. super hoc illos edificas respondit. De ydolatria
exhibenda baiethnoy nullatenus formidetis. quia non
hanc sibi petit a vobis fieri. sed in signum subiectionis
domi pape totiusque romane ecclesie mandato chaam
subijcende hanc sibi quam audistis reuerentiam omni-
bus ad se venientibus nuncijs obsequam exhiberi. Om-
nes itaque fratres circa petitionem huiusmodi deliberantes
statuerunt unanimiter. Omnes se velle potius decapita-
ri. quam sic adorando genua flectere coram baiethnoy.
Et hoc tum propter honorem vniuersalis ecclesie con-
seruandum. tum propter georgianorum & armeniorum gre-
corum. atque persarum. & turcorum omniumque nationum orien-
taliū scandalum evitandum. ne. s. per huiusmodi reuerentiam quasi
per signum subiectionis atque tributum quique tartaris im-
pendendi a christianis occasio & materia exultatio-
nis. omnibus ecclesie inimicis. per partes orientales diul-
garetur. & ne christiani ab eis captiuatis atque sub-
iectis. spes sue deliberationis a domino quandoque
superuenerit. per romanam ecclesiam penitus auferretur.
Et ne etiam eidem sacrosancte ecclesie in exhibenda
baiethnoy a christi fidelibus obedientia. defectu stan-
tie. mortisque timore macula quandoque irrogari vel
poni posse videretur. **XLIII. Qualiter tartaris
christianitatem fratres suaserunt.**

Porro frater ascelinus predictus consiliū ac doc-
trina ab omnibus fratribus obsequandū. de co-
sensu ipsorum. libere coram omnibus illic astan-
tibus protulit. insuper addidit. Ne forte quod absit mate-
ria dissensionis & occasio malignandi in rationibus
nostris a domino vestro vel etiam ab alijs valeat re-
pudiari. quia fortasse supbia ac rigor inflexibilis auribus
eius. vel aliorum verba nostra videbantur inuē. Hoc
etiam per vos significamus ei. quod omnem reuerentiam ei de-
biti sumus exhibere quam decet nos dei sacerdotes
ac religiosos viros & nuncios domini pape. salua christi-
ane religionis dignitate. & obseruata in omnibus eccle-
sie libertate. Illa quoque reuerentia quae nostris ma-
ioribus. ac regibus & principibus facere consueuimus.
quae etiam docet nos sacra scriptura dicēs. Magnato
humili caput tuum pati sumus domino vestro facere
propter bonum pacis & unitatis & concordie. Illam

quoque quam petitis omnino respiciamus tanquam ignominiam
religionis christiane. mortemque quacunque nobis dominus
vester inferre voluerit potius eligimus sustinere. si autem
quod dominus papa & omnes christiani amplurimum exoptarent.
dominus vester baiethnoy vellet christianus fieri. non solum ante ipsum genua flecteremus. verum etiam
ante vos omnes. pati essemus insuper & plantas pedum
ipsius omniumque vestrum etiam minorum propter deum humili-
ter osculari. Quod illi ut audierunt super ammonitione
ista amplurimum indignati ac perturbati cum impetu &
furore vehementi. fratribus sic responderunt. Monetis ut
christiani fiamus nos. simusque canes sicut & vos. Non
ne papa vester est canis & vos omnes christiani ca-
nes estis. Ad hec frater ascelinus. Nullatenus nisi per
predictorum abnegantes que vera esse supponebant
respondere potuit. impeditur videlicet eorum rancore ac
frenetibus clamorosis atque peruersis. Itaque predicti
barones cum interpretibus suis. ad tentorium domi sui
redierunt. & sicut responderat frater. eidem plenarie re-
tulerunt. **XLIII. Qualiter illi de snia mor-
tis in fratres tractauerunt**

Huius itaque baiethnoy que suo egipt & ba-
ronibus & interpretibus suis responderat & indi-
gnanter sustinens. in eosdem fratres exaruit
furore. ter ipsos per sniam diffinitiuam occidit precipiens
innocentem eorum sanguinem effundere non abhorrens. nec
omni gentium consuetudinem approbatam metuens infringere
re que permittit ubique nuncios aggredi & regredi li-
bere ac secure. Quidam vero eius consilij hoc modo
dicebant. Non interficiamus omnes illos. sed tantum
duos ex illis. et ad papam remittamus alios duos. alii
vero dicebant hoc modo. Excoicemus eorum unum. videli-
cet principalis domi pape nuncius. eiusque pelle imple-
tam paleam. per socios suos ad dominum suum transmitta-
mus. Itaque alij dicebant Duo tamen ex illis. primo fusti-
gati per totum exercitum occidant. alii autem duo quo-
adusque franci eos subsequentes huc venient resuenent
Porro etiam alii dicebant hoc modo. Duos ex illis no-
biscum ducamus in exercitum. ut ibi multitudinem &
potestatem nostram intueantur & facientibus machinis ho-
stium nostrorum ante illas ponant. sicque non a nobis
sed a machinis interfici arbitrentur. At vero baiethnoy
snia preualebat. ut capitali snia plecterent omnes illi
quia contumaces fuerant. in perstratione & adoratione
facienda sibi. Tandem illo superordinante. qui dissipat
cogitationes malignorum. una de sex uxoribus baieth-
noy que antiquior erat. & quidam etiam qui super nun-
cios illuc venientes curam habebant. omnibus modis
quibus poterant resistere snie late de nece fratrum
illa siquidem uxor eius taliter coram eo porabat. si nun-
cios illos occideris. omnem qui te tale quid fecisse au-
dierint. odium & horrorem incurres. donaque & exen-
tia que tibi a magnis hominibus & diuersis ac legibus re-
gionibus transmitti solebant amittes. nuncios etiam
tuos quos ad magnos homines mittis ubique iusto
freti iudicio destruent & occident absque ulla misa-
fatione. Ille quoque qui nuncios aduenientium curam
habebat. baiethnoy sic dicebat. nosti si recolis quantum
iratus mihi fuerit chaam super occasione cuiusdam nun-
cij quem interficere mihi precepisti. cuius cor a vi-
sceribus extractum ad incutiendum terrorem alijs nun-
cijs venturis. & omnibus alijs audientibus. in equi mei
pectoralis per totum exercitum tuum me publice depor-
tare fecisti. Si ergo nuncios illos occidere mihi ius-
seris non occidam. sed a te fugiam. & innocentiam
meam seruans festinabo precipitius ad chaam. & de
morte istorum in plenaria curia tanquam maleficum &

homicidā inauditū accusabo te. atq; quicam. His ergo p̄suasionib; baiothnoy emollit; & oſtractus cor suum fellitū ac turbulentū. paulatim feruore s̄ tracto sedauit penit; ac pacificauit. **XLV**

Qualiter de mō adorandi adinuicē sūt aliercati

DEniq; post morā solito longiorē barones ad fratres cum inter p̄tib; suis reuerſi sūt. domi q; sui furore ex illoz r̄ſicē oceptaz caute diſſimulātes. ip̄os taliter allocuti sūt. Ex quo n̄llaten? domi n̄ nōst; flexo genu adorare signa m̄mi. querim? quis sit modus apud vos. fm̄ quem maiores vestros put decet illoz dignitatē venera m̄mi. **P**reterea si vos venire p̄m̄ itim? an p̄ntiam domi n̄ostri. querim? quē honoris ac reuerētie mō tum facietis ei. put decet vos eius dominatōnē hu militer venerari. **T**unc frater ascelm? capuciū suūz a capite paululū subtrahēs. & parūper caput incli nans sic ait. **H**ic est mod? reuerētie quā n̄ris maio ribus exhibem?. & hanc baiothnoy domiō vestro. nullāq; aliā. vlla oſtricti violētia exhibere p̄poni mus. **I**te; vero q̄ſierūt illi. quis eēt mod? fm̄ quē deum adorant xp̄iani. **A**t iste r̄ndit. **M**ultis xp̄iani deum adorāt modis qm̄ alij ad terzam p̄strati. alij genib; in terzā defixis. atq; aliter alij & alij. **E**t m̄l ti quidē ac diuerſi de longe veniētes. domi n̄ v̄m adorāt venerātes. ip̄ſi? tyrannizatōne p̄teriti. eiusq; serui facti & sclau. **A**t vero domi n̄ papa & oēs ch̄ſtiani tyrannizatōnē nō metuūt nec ab eis ex ra tione potestis hāc adorōnē exigere. nec qd̄ p̄cepit chaam illis temā dare. qui ei nulla iurisdicōne vel domiātōe subiecti sūt. **I**te; p̄dictis q̄nib; aliāz addiderūt. **C**um vos ch̄ſtiani adorētis ligna & la pices. i. lignis & lapidib; m̄sculptas cruces. quare baiothnoy adorare dedignamini. quem filius dei chaam vt ſeip̄ p̄cepit adorari. **H**uic aut q̄nī dupli ci articulo innodate fr̄at ascelm? sic r̄ndit ex ordie. **L**igna & lapides non adorāt ch̄ſtiani. ſ; signum crucis eiſdē imp̄ſſū. p̄pter domi n̄ n̄strū h̄ſſū ch̄ſtum in ea ſuſpenſū. qui menbris ſuis tanq̄m p̄ ciosis eam margaritis ornauit. ſuoq; cruce oſetra uit & in ea ſalutē n̄strā adquiſiuit. **D**ñm̄ at v̄ſt; p̄dictis r̄onib; nullaten? poſſum? adorare. quāta libet nobis p̄poſita cruciatuū paſſione. **XLVI**

Qualitē ad chaā ire reculauerunt.

Anitis h̄m̄i. verbis dicti barones ad dñm suū reuertētes. ei; fr̄at; verba referētes. **P**ost aliquātulā itez moram de mandato eius ad fratres redierūt dicētes. **D**omi n̄ noster. b. mandat vobis. ut vos ire ad chaam. domi n̄nozem ac regē oīm tartaroz p̄peretis. **T**unc em̄ ad eum veniētes quis & quant? sit vidbitis. q̄ntaq; sit ei? potentia. q̄ntaq; gloria. que omnia nunc abſcōdita ſunt ab oculis v̄ſtris aptiſſime agnoſcetis. **I**p̄ſi ve ro chaā literas ex p̄te domi n̄ v̄ſtri pape p̄p̄is ma nibus poteritis p̄ntare. viſiſq; potētia & gloria. di uitiſq; chaam inſinitis eidem domiō v̄ſtro ueraci ter poteritis. que ibi videritis & audieritis nūciare. **A**t vero frater ascelm? maliciā baiothnoy p̄cipiēs & aduertēs. quā etiā p̄ius di dīcat a plurib;. tam xp̄iani q̄ inſidelib; sic r̄ndit baronib;. **C**um domi nus meus vt alias dixi nomē chaā nō audierit. nec me ad ip̄m ire p̄cepit. ſ; ad primū quē inuenire poſ ſem exercitū tartaroz miſit. ad chaā ire nolo. nec debeo. **P**ntia domi n̄ v̄ſtri & exercit? eius quos hic repi otenet? & inuincti mihi officiū executōne ſuffi ciēter liberat?. **L**iteras itaq; pape domiō v̄ſtro et eius exercitū patuſ ſum oſtēdere. ſi placuerit re

cipe ac videre. ſin aut i dīp̄m remeabo. ei; rē geſtā p̄ ordinē nūciabo. **R**urſus illi. **Q**ua fronte inq̄unt. vos xp̄iani omēs audetis dicere. q̄ papa ſit oī hoīe maior dignitate. **Q**uis em̄ vnq̄ auduit q̄ papa ve ſter tot & tāta regna ſibi adquiſierit. quot & quā ta fili? dei chaā deo ſibi largiente hoc adquiſiuit. **Q**uis vnq̄ tam longe lateq; diſſundi auduit nomē pape. ſicut & nomē chaā in oibe terarz iam diſſun diē & dilataē ac timeē vbiq;. **I**am em̄ ab ortu ſolis vſq; ad mare mediteraneū. & vſq; ad p̄ticū deo iubēte dominaē. & vbiq; in his ter mis nomen eius magnū ac celebre ab omnib; in eis h̄itanti; time tur & honoraē. **C**haā ergo maior eſt papa v̄ſtro & omī hoīe potētia & gloria ſibi a dō datis & ad quiſitōis dignitate. **A**d p̄mā p̄tē huius q̄nōis fra ter ascelm? ſic reſpōdit. domi n̄ papā omī homīe maiorē dicim? dignitate. q̄ beato petro eiusq; ſuc ceſſorib; oceſſa eſt a domi n̄ p̄tās vn̄ilis ſacroſcē martiris eccleſie. hac eadē illis vſq; ad oſūmatōnē ſeculi p̄durāte. **D**eniq; hanc eis q̄nōem fr̄ate. **A**. multis modis & exēplis explanāte illi tanq̄ bruta les homīes. nullatenus intelligē valuerūt plenarie. **C**eteris aut articulis nō potuit reſpōdē. ipe d̄itus eoz p̄teruia. & clamorosa iſtātia magis ac magis eoz veſania erumpēte. **XLVII**

Qualitē domi pape literas i tartaricū ydeo ma trāſſerz fecerunt

Post hec dicti barones reuerſi v̄ba fr̄at; baiothnoy referētes aliq̄ntulū ibidē mora ti rurſum ad fratres redierūt dicētes. **D**o minus noster baiothnoy m̄dat p̄ nos uobis vt do mini v̄ſtri pape literas ab ip̄ſo tenēdas et inſpicie das nobis omib; tanq̄ nūciis ſuis fidelibus ac ſe curis omitteris. **I**taq; frater. **A**. nō vocat? ad p̄nti am baiothnoy ſ; exclusus omiſit ei literas lic; oſtra oſuetudinem nūciōz appbatā hoc faceret inuitus. **A**lii vero regrediētes cum literis ad domi n̄ suum reuſi sūt post paululū dicētes. vt mediantib; fra tribus & alijs inter p̄tib; ibidē aſtanti; litere pape in p̄ſica lingua ſcriberent. **D**einde baiothnoy po; recte itez de p̄ſico in tartaricū expoſite ab ip̄o. b. plucide et apte audirent. **T**ūc fr̄at ascelm? cum tri bus fr̄atib; ſuis. ac ſuis inter p̄tib; et ſcriptozib; baiothnoy. ſe a multitudine aſtantiū ſeq̄ſtrauit. n̄ loq; illis v̄mbraculo ſup̄aſtate. literas domi n̄ pape te verbo ad verbū. mediantib; alijs interpretibus expoſuit. **P**erſis ſiquidē notarijs ſcribentibus ea q̄ audiebant a turcis et a grecis interpretib; et etiā a fr̄atib;. **I**taq; literis tranſcriptis ac mediantib; interpretib; ſuis in tartarico. baiothnoy expoſitis eiſq; penes ſe cum bulla retentis. idem. **B**. miſit ite rum p̄dictos barones ad fratres cū quodam ma gno ſcriba et ſolenni chaam. qui ſtatī ad ip̄ſū iter arzeptur? erat dicētes. **M**andat vobis baiothnoy ut ex vobis eligant duo qui vadant ad chaā ſtatī cum iſto ſeruo ſuo vſq; ad ip̄ſū ſecure ac fideliter illos p̄ducēte. **Q**ui ad illū puenientes domi n̄ n̄ſtri literas eius preſentie poragent. ip̄ſuſq; reſponſio nem et ea que viderit de potentia et gloria chaam domi n̄ ſuo referēt. **Q**uib; frater ascelm? reſpon dit. **D**iximus alias q̄ ex mandato nobis inuincto ad chaā ire non tenemur. & ligari quidē poſſum? ac violenter illuc duci. ſed ſpontanei non ibimus nec ducemur. **I**nter nos quoq; nolum? diuidi. nec in hac legatōne omiſſa nobis abinuicem ſeparari. **T**unc iſtis recedētib; p̄dict? ſcriba redijt. cau te verbis dolosus & adulatorijs iterpoſitis. fr̄atē **A**. de verboz duricia rep̄hendēs. et ſi quomodo

ipm ad bayothnoy adorēnem inclinare valerz tem
ptās. Cui frater ascelm? ait. Putabā inqt vt a plu
ribus audierā. q̄ inter tārtaros libenē veritas audi
reē. sed vt video iam corruit in plateis eoz. nec ad
illos ingredie. nec ab eis diligit. nec veret. Duo v̄
ba dixi. q̄ domin? papa quo ad xpianos dignitate
maior sit omī homie. & q̄ nescit quis sit chaā q̄sue
baiothnoy. Que plus ceteris verbis meis grauauē
runt baiothnoy. suosq; bazoēs vt aduertere potui.
Sed p libertate fidei ac veritatis huc assisto. homi
nemq; mortale nō timeo. Cumq; iam vesp̄e fratres
debant a curia licentia s̄cha p̄dictus in crastio
p̄fectur? fratres corā se fecit aduocari. legitq; co
ram omnib? literas. q̄s chaam baiothnoi trāsmisat
p totū orbē demandādas. admonēs fratres vt ea q̄
in eisde literis audiret memoriē retinerēt. Omia ve
ro p̄dicta vtrūq; p̄posita fuerūt i die prima

XLVIII. Qualit̄ fratres dolis & illusio
nibus tartari apud se diuiti? detinuerūt

Eadē itaq; die in sero. tenore literaz audi
to p̄mittentib? illis baronibus & scriba
q̄ eisde fratrib? tradereē eaz transcripti
copia. fratres ad tentoriū suū redierūt ieiūni. per
miliarie magnū distās a tentorio baiothnoy. Trā
factis postea dieb? .iiij. frater. A. & frater. G. ante
tentoriū baiothnoy venientes mediātib? baronib?
& interptib? suis eidem mādaue. q̄ten? tenozī līa
rum domi pape sicut idem tenoz eaz exposcebat.
aliquo mō dignaret̄ r̄ndere. iposq; fratres ad pa
pam q̄m citi? remittēdo. secure p terzā suā oducere
Quidā vero barones qui malicie quā aduersus fra
tres baiothnoy ocepāt assensū p̄buerūt. talit̄ fra
tribus r̄nderunt. Altera die cum aī domi nostri. b.
curiā venissetis. intellexim? ex verbis vestris. q̄ ad
videndū exercitū tartaroz veneratis. Cum igit̄
tot? exercit? noster nondū in vnū cōgregatus sit.
ipm quoq; nondū videritis adhuc a curia licentia.
vel ab exercitu nostro nūc exire non potestis. Qui
bus verbis fra. a. sic r̄ndit. Sicut in prima die sup
hoc verbo pluries vobis r̄ndim? neq; ad videndū
exercitū v̄stz p̄ncipaliter. sed p̄pter domi pape
literas ad vos deferēdas. earūq; r̄nsionē eidē refer
rendā huc venim?. Licet vtrūq; ad nostz aduentū
p̄sequat̄ videre vos & v̄stz exercitū. Tunc baro
nibus ad b. redeuntib? & se illi p̄dicta verba nun
ciare. statimq; r̄nsionem ipsi? fratrib? referre p̄mit
tentibus. idē fratres i solis feruore omozātes. illos
q; ad se reuersuros. a p̄ia diei hora vsq; ad nonaz
expectātes. tandē ad tentoriū suū vacui reūsi sunt
nullaq; responsionē audierūt. Sic etiā alias multo
tiens cā licentie obtinēde curiā frequētātes. a tar
taris sunt illusi. & vt viles garciōnes responsione
illoz indigni. imo etiā velut canes ab eisde sunt re
putati. Itaq; sepi? imo q̄si quotidie ad curiā acce
dentes. & a prima vsq; ad sextā ac frequētius vsq;
ad nonā in ardore solis. mensib? iunio iulioq; n̄lo
eos opculo obumbzāte omozātes. Responsionem
fieri sibi. licentiaq; dari p̄tēerūt. & sine responsiōe
v̄l etiā sine collocutōne illoz de curiā indignantiū
ad ipsos accedere ac loqui ad tentoriū suū. ieiūni
& famelici redierūt. Sic p̄dict? b. aduersus illos i
dignatus. & ad excusatōnē malicie sue duriciā re
sponsionū eoz p̄tendēs. illosq; ter vt dictū est oc
cidi p̄cupiēs. p. ix. septimanas ipsos in exercitu suo
retinuit. tanq̄ nulla audietia eos dignos vilipēdēs
Itaq; fratres omnē eius maliciā indignatōnēq; pa
tienter & humiliter sufferebat. ac necessitatē in vir

cutem sollerter omutabāt **XLIX.** Qualiter il
los augutha expectare opulerūt

DEniq; p. v. septimanas executōnē i eos la
te sine suspendēs. tandē literis eoz factis
ad papā trāsmittēdis. nunciis quoq; p̄pa
tis cum ipsis ad eum d̄stinandis cogitauit eos licē
tiare vicz in festo sancti iohis baptiste. S; die ter
cia seq̄nti cādē licentiā reuocauit. quā eis ocesserat
dicens se nolle ipsos ab exercitu suo tunc recedere
qm̄ a domino suo chaam dei filio nunciū q̄ndā ma
gnū ac solennē. augutha nōmie. statim i exercitū
suū aduenturū eē audierat. qui etiā ab ipso chaā vt
plures afferebat sup totā georgiā impandī manda
tum hēbat. hic etem augutha in curia chaā magn?
eiusde osiliari? erat. sciebatq; q̄liter ipse chaā domi
no pape rescribat. mandatūq; nouū ab ipso chaā
p vniūsum orbē trāsmittendū afferebat. sicut ipse
met baiothnoy afferebat. Quod vicz mandatū vo
lebat idem. b. fribus incimare ipsū ad p̄m trāscri
ptum p eosde fratres ac nūcios suos trāsmittere
Idemq; augutha quotidie p̄stolabat a bayothnoy
maiorib? baronibus de illo exercitu cum multo iu
mentini lactis ad potandū apparatū. Idōq; nolebat
fratres. licet iam licentiātos adhuc recedere. donec
ad exercitū veniss; homo ille mandatū nouū chaaz
allatur? & forte de morte fratrz vt quidaz v̄heim
ter cōdebāt q̄m vsq; tunc distulerat. cum ipso diffi
nitū osiliū h̄iturus. Fratres aut̄ tyranni eiusde. b.
resistere nō valentes. p tres septimanas & ampli?
adhuc patienter & humil? sustinuerūt aduentū au
gutha de die i diem p̄stolantes. stabantq; firmi &
immobiles. Panem artū & aqm̄ breuem p sustenta
tione corpali. q̄nq; vix ad sufficientiā h̄ntes. & p
defectu panis vsq; ad vespam quandoq; ieiunan
tes. caprimū & vaccinū lac. et etiā fortasse quando
q; iumtinū omedebant. aqm̄ etiam puram frequen
tius bibebant. & quandoq; p magna p̄ctantia mi
xtam cū acetoso lacte. nulla de vino facta mentio
ne. **CL.** Qualit̄ p? eius aduentū recesserūt

Porro frater ascelm? p moram illam quaz
illie strahabant cogitans defacili p̄ssagiū
maris p̄pter ineptitudinem hyemalis t̄pis
futuri. se posse amittere. p̄xit ad q̄ndam magnū
osiliariū curie. rogans vt p fratrib? apud. B. p̄ces
interponere vellz. q̄ten? eis recedendi licentiā cō
cederet. Volens etiam t̄ps retinere q̄m dies malī
erant exennia q̄daz eidem osiliario p̄misit si ad hoc
ipsū adiuuaret. Ille igit̄ ad. b. accedens ac bona ver
ba p̄cesq; pro fratrib? interponens. literas pape
trāsmittēdas. vt iam fuerat ordinatū de manda
to. b. fieri p̄cepit ac nuncijs ordinatis qui literas
b. & chaaz ad papaz trāsfertent recedendi licentiā
fratribus impetrauit. Porro literis factis. nuncijs
q; in eisdem literis nominatis. & ad iter arripiendū
p̄paratis. ecce in ipsa die qua p̄ter exiturū erāt de
exercitu. p̄dict? augutha supuenit cum auuncu
culo soldani halapie & fratre soldani moſo. l. q̄
olim nimie vocabat̄. Illi quoq; duo augutha co
mitantes de chaā veniebant. cui p nepotib? suis
homagium fecerant. eumq; q̄plurib? donis & ex
ennijs honorauerāt. ac tributarij eiusde effecti fue
rant. Igit̄ & ante p̄ntiam baiothnoy puenerunt ei
dona & exennia q̄plurima offerētes. ipsūq; cum
trina genuum flectōne. capitūq; in terzaz allusione
fm̄ mādatum chaam adorantes. Itaq; b. & omnes
eius osiliarij de aduentu augutha & comitum eius
sup modū exultantes. festum & gaudimū fm̄

morem suū in lactis iuuentini potationibz. & in can-
tibus vel poti? vlulabz eidem fecerūt. tartaros
quoq; vicinos cum vxoribz ad augmētū solennita-
tis euocantes negociū fratrz aliorūq; nūciōz exer-
citus postposuerūt. **S**eptē quippe diebz otinuis cō-
messationibz ac potationibz & vlulabz vacauerūt
& in octaua die. s. scī iacobi cum nuncijs ac literis
baiothnoy. literisq; chaam quas vocant literas dei
ad papā transmittēdis. fratribus libere & absolute
recedēdi licentiā ocellerūt. **F**uerūt autē p annū i eo-
rum dōminio. ad ipsos eundo & cum ipsis moran-
do. & inde reuertēdo. **E**t frat quidē ascelin? i via
illa tota morat? est p ānos tres ac. vij. mēses. ante
q̄m ad dominū papā rediret. **F**rater alexāder & fra-
ter alberic? fuerūt cum eo p ānos tres & paulo mi-
nus. frater simon p duos annos & septimanas sex
frater guichardus qui assumpt? est triphelis p. v.
menses. **S**unt autē vt dicunt ab achō vsq; ad exerci-
tum illū tartaroz in p̄de. lix. diebz. **¶ De li-**
teris q̄ a p̄ncipe tartaroz ad papā missae sunt.

Exemplū autē litere que a baiothnoi ad do-
minū papā missa est. hoc est. **D**ispositōe
diuina ipsius chaā transmissū. baiothnoy
verbū papā ita scias. **T**ui nūciū venerūt & tuas li-
teras ad nos detulerūt. **T**ui nūciū magna verba di-
xerūt. nescim? verū inuixeris eis ita loqui. aut a se
metipsis dixerūt. & in literis talitē scrip̄as. **H**omi-
nes multos occiditis interimitis & p̄ditis. p̄ceptū
dei stabile & statutū. cuius. qui totius faciē orbis cō-
tinet. ad nos sic est. **Q**uicūq; statutū audierit sup
ppriam terrā aq̄m & patrimoniu sedeat. & ei q̄
faciē totius orbis otinet. vireutē tradant. **Q**uicūq;
aut p̄ceptū & statutū non audierit. s. aliter fece-
rint illi deleant? & p̄dant. **N**ūc sup hoc istud statu-
tum & p̄ceptū ad vos trāsmittim?. **E**i vultis sup
terrā nostrā aq̄m & patrimoniu sedere. oportet vt
tu papa in ppria p̄sona ad nos venias. & ad eum q̄
faciē totius terre otinet accedas & si tu p̄ceptū dei
stabile. & illi? qui faciē totius terre otinet nō audie-
ris. illud nos nescim?. deus scit. **O**portet vt aq̄m re-
nias nūcios p̄mittas. et nobis significas si veis aut
non. si velis nobiscū opone aut inimic? eē. & nūcio
nem p̄cepti cito ad nos trāsmittas. **I**stud p̄ceptū
p man? aybeg & sargis m̄sum? mense iulij. xx. die
lunationis. in territorio sitis castri scripsimus.

**¶ De literis ab impatore ipsoz ad eundē
p̄ncipez missis**

Hoc autē est exemplar literaz chaā ad bai-
othnoy. quas ipsi tartari vocant literas di-
dei. **P**er p̄ceptū dei viui chingiscam fili? dei
dulcis & v̄stabilis dicit qz deus excels? sup om̄ia
Ipse deus imortalis. & sup terrā chingiscā sol? do-
minus. **V**olum? istud ad audientia om̄m in omnem
locū puenire. p̄uincijs nobis obedientibz. & p̄uinc-
ijs nobis rebellātibz. **O**portet igitē te o baiothnoi
vt excites eos & notifices eis. qz hoc est mandatū
dei viui & imortalis. **I**ntessāter quoq; innotescas
eis sup hoc petitiōe tuā. & innotescas in om̄i loco
hoc meū mādātū. ubicūq; nūciū poterit deuenire
Et quicūq; otrādixerit tibi venabiē. & terra ipsi?
vastabiē. **E**t certi ficio te qz q̄cūq; nō audierit hoc
meū mādātū erit sūrd? & quicūq; viderit hoc me-
um mādātū & nō fecerit erit cecus. & quicūq; fe-
cerit s̄m isti? meū iudiciū. ognoscēs pacē & nō fa-
cit eam erit claudus. **H**ec mea ordinatō pueniat ad
noticiā cuiuslibz ignozātis & scientis. **Q**uicūq; er-
go audierit & obsequare neglexerit d̄struet. p̄det. et

moiet. **M**anifestes igitē istud o baiothnoy. **E**t q̄cū-
q; voluerit vtilitatē dom? sue. & p̄secut? illud fu-
erit. & voluerit nobis seruire saluabiē & honora-
bitur. **E**t quicūq; audire istud otrādixerit. s̄m vo-
luntatē tuā faciēs eos corripe studeas. **H**ec de tar-
tarorum gestis & itinere fratrz p̄dica toz atq; m̄o-
rum ad exercitiū eoz ad p̄ns diēta sufficiāt. **¶**
De quibusdā miraculis p̄ signū crucis iter tur-
cos exhibitis

Anno p̄notato. s. ab incarnatōe dōmī. **M**.
cc. xlvii. m̄se iunio accidit miraculū quod
dam apud yconiū in loco om̄i vbi crux
erat sculpta in quodā palacō. **Q**uidā em̄ ioculator
ibidē stabat. & in facie om̄m astantiū cum v̄so lude-
bat. **V**rsus autē leuato crure sup crucē p̄pe ipm in-
sistentē minxit. statimq; videntibz om̄ibz ibidē ex-
pirauit. **C**ūq; christiani astantes sup id quod acci-
derat. deum b̄ndicerēt atq; laudaret. quidā sarace-
nus indignatus est valde. qz ibi sup miraculo f̄co
christū attollebant. **I**doq; accedēs in impetu tanq̄
in p̄ceptum ipsi? crucis & christianoz. cum manu
crucē p̄cussit. statimq; brachiū ei? cum tota manu
qua illam p̄cusserat totalitē exaruit. **I**terūq; sarace-
nus quidam alius ebrietati vacans. illamq; christia-
norum admiratōe et laudē vilipēdēs q̄si furiosus
a potatione surrexit. et in cōtēptum christianitatis
sup crucē mingere volēs morte subitanea p̄cussus
interijt. sicq; christianoz multitudie deum magni-
ficante. sup tribz miraculis iam ibidē oñsis. quidā
grecus inspiratōe diuina inflammat? accessit ad ba-
iulum ciuitatis. rogans ut illū locū imundū et ab-
hominabilē ei v̄d. ret. in quo ad honore dei et s̄n-
cle crucis eccliam edificaret p̄ quo etiam si ipsū ei
occederet p̄misit qz. xxij. milia soldanoz soldano da-
ret. **A**t v̄ro kalōm? epus turcoz cum audiret qz
sic hēre locum illū appeteret christian? impediu-
it quibz modis potuit omnibz. **¶ Actoz. ¶** Eodē an-
no mortuus est landegrāuius thuringie. qui fauēte
papa innocētio electus fuit in regē alemanie. ac
subseq̄nter post ipsū elect? est in regē willi. q̄m?
comes holandie. **¶ De p̄genie soldanozū
et p̄mo de filis salahadin et de calipho**

Ovia vero sup? multa dicta sunt de terra
turcoz et egiptioz in quibz habitant sa-
raceni. quibz et p̄sunt soldani. **L**ibz hic
pauca breuiter m̄serere de situ terraz ac ciuitatū
illoz. et prius de potestate soldanoz. **S**i quidē ino-
centius papa huius nomis terci? scire volēs qz ap̄d
illos sunt. et nomina sarapaz oīra quos ad bellū
gabāt exercit? christianoz. scripsit patriarche hie-
rusolimitano vt inquisita fideliter veritate statūz
ei nunciaret p̄dictoz. **I**taq; patriarcha q̄m̄ci?
potuit mandatū execut? apostolicū i scripsit t̄cēs
Duo fuerūt fratres saraceni nobiles. **N**om̄ p̄mo
geniti salahadin. et nom̄ alteri? saphadin. **S**ala-
hadin? ix. filios genuit. postea vitam finiuit. **C**ui
saphadin? supuixit. om̄esq; fratrueles suos iherficia
fecit. p̄ter vnū nomie nozadinū halapie soldanū
Quē manutenuit soldan? yconi? oīra saphadinū
q̄ntum p̄misit caliph? eoz. **C**aliph? em̄ papa inter-
ptatur qui ab omnibz saracenis reuerentiā h̄ns ho-
noratur. **I**taq; baldach est caput paganoz sicut ro-
ma caput nostrū. **I**bi nanq; residet caliphus. et ibi
colit machometus et a p̄p̄quis et a remotis. **E**st
em̄ hec ciuitas agarenor p̄grinalis ad quā scilicet
pegre p̄ficiēntē saraceni. de p̄tibz etiam remotis
Qui p̄ desertum ituri magnum & inuium. fabulosū

& in aquosū. onerant camelos victualibz. per .xij. dies sufficientibz. Aqua vero deficiente. sz ppe trā scaturiente cameli siciētes et aquaz naturalē sentiētes pcutiunt terrā pede. Qd vidētes saraceni mox terram effodiunt. aquam hauriunt. potūqz camelis tribuūt. Porro caliphus equitans cūz gente sua. vt machometum adoraret ingrediē templum. & inclī natē capitis adorans orat machometū. Oratione finita pūqz egrediāt de templo. splendide qdem epulaē. & post epulas ad palaciū coronat? reuertitur. Predictus itaqz nozadin? possidet halapiam cum pmentijs. cc. ciuitatū & castrorū numerūqz villarū infinitum. **CLV. De filiis saphadimi terrazū possessōibus**

Porro saphadim? fratrūliū occisor. xv. fili os hūit. quoz. vii. trāz possessores. alios viij. reddituū pceptores fecit. Melehadim? pūmogenit? tenuit ac possedit egiptū totam centū milibus villaz inclitam a pte meridiei sitam. Sedus coradinus possedit damascum. & ciuitatez scām hierlm totamqz terraz que fuit xpianorū. In cui? possessione sunt absqz villis ciuitates cum castris trece. Hic habebat treugas cum patriarcha & retroqz tēpli & hospitalis magistro vsqz ad pasagiū. qd fuit āno gratie. M. cc. xviij. Tercius melchiphus possedit totam terram q gemella dicit. & regionem circa scz absqz villis. ccc. ciuitates & castra. Quart? melimoda possedit totū regnū asye cum omnibz pmentijs quod bene orinet ciuitates et castra sexingenta absqz villis. Quintus melchisemaphat possedit regnum sarco. vbi occisus est abel. qd octigenta ciuitates et castra pter villas orinet. Sextus melthimoch regnū baldach cū pmentijs suis possedit. vbi caliph? sicut dictū ē reliquit. Septim? salaphas nō possidet terrā vel regnū aliq. sz fratres ei? trāzū possessores mittūt ei singulis annis singuli binos equos bñ infellatos et infrenatos. ac mille bizancios saracenicos. Sempqz iste salaphas cum patre suo saphadimo vexillifer ei? eqtat. Et ipse quidē saphadim? equitās filios suos visitaturus inuoluit purpurea sindone caput. Cui pcedunt obuiā filij. ix. leucis & appinquātes capitibus ei quater inclatis osculant etia pedes manusqz patris. Postea vicissitudine mutua. pater quemlibet osculat. Dās cuilibet anulū aureū ymagie sua insignitū. Omīs isti terras chastianorū qz possidebant voluerūt reddere. & esse tributarii patriarche & ecclesie romane vt alias terras possiderent pacifice. **CLVI. De filiis eiusdē reddituū pceptoribz et eius vxoribus**

Ex filiis aut eiusdē saphadimi reddituum pceptoribz. duo maiores sepulcrū domini cum quinqz chastianis custodiunt. & oblata pcpientes que bñ p annū. xx. milia bizancios saracenicos valent inter se diuidūt. Quattuor autez de sex minoribz filiis cuiusdam aque pcpunt redditus que likalis nuncupat. qua singulis ānis egiptus mense augusto rigat. Valet aut reddit? iste p annū. xl. milia bizanciorū saracenicorū. Porro duos maiores fratres. qz casti sunt. qui quid offerēt ad pedes machometi custodiūt. eaqz pcpientes inter se diuidunt. Et hec valent p annū. xxx. milia saracenicorum bizanciorū. habuit aut saphadimus. xv. vxores & similit ei? heres. Quibz vocatis simul in palacō cum singulis dormit. & si qua masculū pepit. vidētibus ceteris omibz illā agnoscit. Si qua vero puz non habuerit cum illa p eunuchū vocata diligent?

nocte dieqz priuatim dormit. Sic & cum qualibet p bñplacito suo facit. si qua vero moriat. statī aliā defuncte loco ducit. hic saphadim? de osuetudie p decessorū suorū. decies in anno videri pmittit vltū suū. Cum aut a rege vel pncipe nunci? ad eū mittitur. nunci? ipse primo die in aula pama sui palacij recipitur. vbi sunt custodes. & cc. turci bene armati nunciū custodiētes. Secunda die veniēs in ptes ad nunciū querit ab eo vie illi? cām. & soldano interpretat eam. Tercia vero die potest nuncius soldani rñsum audire. **CLVII. De situ ciuitatum egipti regaliū & primo damiate**

Negipto sunt. alexādia ciuitas portus saracenorū & babilon noua. siue kadr? domia ciuitatū. damiata quoqz toti? regni clauis & hostiū. A babilone noua itur ad damiatā versus orientē que distat ab ea tribz dietis. & itur ad alexandriā versus occidētem: que distat similit ababilone tribz dietis p terram. sex aut p aquā. Porro vsqz ad damiatā septēz dietē sunt a monte sina. & a damiata vsqz ad thānym est dieta. Sita est autē damiata inter mare & fluuiū nili. vbi etiā in mare decurrit maior ps eiusdē fluuij. In egipto quidē non pluit nisi raro. sz qnqz nilo irrigat qui maior est reno. Valde pinguis est hui? aqua. magisqz terrā ipinguat q aliquis simus vel marla. Diuidit autē in septē hostia siue brachia. A mediato iulio vsqz ad exaltatōnem scē crucis excrecit. & itez vsqz ad epiphaniā domi decrecit. Eoqz decrescēte ordeū & bladū semināt. & i marcio metunt incole. Porro damiata sup eū vt dictū est sita duplici muro et fossato lato ac bñ murato est munita. Decorat etiā. xxviij. altis turribz. minorum aut turriū icert? est numer?. In medio nili ex opposito turris soldani est sita turris fortis et alta a cuius pede ducit ad turri soldani cathena ferrea firmatqz ne sine soldani licētia qui est rex babilonis. ascendāt vel descendāt naues. omnibz onustis bonis. Ibidē appulsa a venecia. anethiochia. armenia grecia. cypro. ceterisqz portibz et insulis maris. In deqz pcpit soldan? infinitos redditus. **CLVIII**

De situ babilonis et alexādie:

Noua babilon et kaycus siue kadr? sunt ciuitates due. intermedia pte tertia vnius leuce. kadrū solo muro firmissime munitū inbitāt chistianij. iudei. et saraceni. deumqz suū colunt. ac leges p velle suo custodiūt. Circa hanc vrbem sunt pomeria multa et optima. ppe est arbor balsami. cui? cortex incidit tempe maturitatis in fine maij. Incisionibz aut vasa vitrea supponunt. in quibz gutte stillātes recipiunt. Atqz in eisde vasis p dimidiū annū in stercoze vel fimo colūbino reco dunt. et ita defecant. Saraceni vero fontē. cuius aqua rigat ortus balsami multū venerant. et inde singulis annis abluunt. Iterum apud kadrū est palma. que se ad pedes beate virginis inclinauit. De cui? dactilis sumpsit eadē virgo quot voluit iterūqz palma se sursum erexit. Quod vidētes egipti tunc pntes palmā succiderūt. et in mane rursum erectā reperūt. Vsqz hodie vero succisio apparz in signum rei geste. et ab egiptiis habet in magna veneratione. Tres aut fuere babilones. Prima scz in qua regnauit nabuchodonosor rex caldeorū. sita super chobar fluuiū. Secunda vero in qua regnauit rex egipti pharao. et ille due mō sunt destit. Tercia est que ppe kadrū vt dictū est sita est. i qua olim fuit regia sedes et hozrea ioseph. Alexādia ciuitas est soldani babilonis aliquatū a nilo distans. nec

aquā dulcē nisi p meatus ductīcios hīs. In cuius portu sita est turre in qua de nocte accēdit ignis ut videat portus a nauigantibz. qm̄ egypt? terra est humilis. In hac vrbē sunt plures ecclesie christi-
anorum. Inter quas ecclesia sci marci euāgeliste. ca-
pella in qua scripsit euāgelii suū. Ibi et locus pas-
sionis ac sepulture ipsi? sed inde furati sunt veneti
ani corpus. Ibi fuit sedes patriarche. Ibiq; bis i an-
no piunt oues & capre. Pifa & legumia & hmoi
a festo sancti martini colligunt. vsq; ad mensem
marcij. **CLIX** De situ ebron principalis vrbis
palestine.

Ebron est principalior ciuitas palestinoz
mansio gygantu. In campo sita est i quo
fuit adam format? & tandē mortu? hec
saracenoꝝ lingua dicit cariatarbe. i. ciuitas quattu-
or. eo qd ibi sepulci fuerunt cum vxoribz suis quat-
tuor patriarche. s. adā abrahā isaac. et iacob. & hoc
in duplici spelunca. quia viroz est vna. mulierū al-
tera. In valle illa agnouit adā vxorē suā & genuit
seth. de cuius semine christ? natus est. Ab ebron ad
duo miliaria. camp? est plen? terra rubea qm̄ icole
effodientes. care redunt egiptijs ut aromaticas spe-
cies. Et quantūcūq; ex illa sumat anno reuoluto
non decreuisse inueniē. Iuxta ebron est manbe ad
cui? pedē est querc? sub qua hitauit abrahā longo
tempe. vbi etiā secū tres angelos visos collegit et
unū adorauit. Querc? ista creuit et rames expādit
vsq; ad temp? theodosij imperatoris. & ex illa ē mō-
terna in eodē loco incolis cara & medicinalis. Nāz
si quis eam sicca portet nō ifundit bestia cui isidet
Ab ebron vsq; ad x. miliaria vers? orientē est lac?
alphaltidis. quod & mortuū mare dicit. qz nihil in
eo viuit. qtuor ciuitatibz in eo p peccato ppli sub-
mersis. Segor autē que est quita ciuitas. ptece loth
que adhuc apparet iuxta mare pōictū. & nūc bale-
zona dicit & castz palmar. Sup lacum illū est a p-
te arabie. vallis carnaym sub monte moab. sup quē
balach fili? sephoz duxit balaā ut maledicet israhel
Lac? autē asphalti sepat iudeam ab arabia. **CLX**

De locis arabie ac phenicie

Habia tpe filioꝝ israhel erat destrū. terra
scz inuia & inaquosa vbi filij israhel man-
na. xl. ānis māducauerūt. ac de rupe aqm̄
scaturiente potati sunt. Ibi est vall' in q moyses bis
rupē pcutit virga: & fluxerūt duo fontes quoz
rius rigat terra illa. In deserto est locus vbi post
trāsitu maris rubri moyses inuenit. xii. fontes &
lxij. palmas. In arabia quoq; est mons sina i quo
moyses ieiunauit. xl. dieb? & noctib? ut legē acci-
peret. quā dñs digito ei scripsit in petra. Ibi etiam
est mons oz. in quo aaron sepult? est. & abarym. i.
quo similit? moyses. Ibi & petra oreb. vbi rex hie-
rusalem baldum? de francis pmo ueniēs. regnatu-
rus in hierusalē castz edificauit. quod & montē re-
galem vocauit. Ibi est sedes aēpi petracentis. Est
autē arabia in giro ab ydumea extēsa ad marchias &
bosra. que vulgarit dicit bofferuel. Ydumea est q
dam terra damascena sub siria. qz damasc? ē caput
sirie. Ydumea pōinet pheniceā. i. qua caput est tyri?
ciuitas metropolis. acon. sidon. & sarepta & berī-
cus. & mons libani. In tyro sepultus est origenes.
An tyriū autē est petra marmorea. sup quā domini?
sedē. & sup eā fundata est ecclesia in honore salua-
toris. Porro a tyro ad octo miliaria ex pte oriētis
sup mare sita est sarphati. que pū? dicta est sarep-
ta & mō seeth i qua helyas ppha māsīt & ionā vi-

due filiū resuscitauit. Hic ad septē miliaria ciuitas
est. que dicit sidō vel sagitta unde oriunda fuit dy-
do. que cartaginē vdidit in affrica. a sidone autē ad
sex miliaria sita est bericus. ciuitas abundās q vul-
gariter dicit baruth. In qua ymago saluatoris ē de-
picta. cui? indigene iudei non post multū tempis
a xpi passione latus in otemptū illi? apperuerūt lā-
cea. & exiuit sāguis & aq. Quib? infirmi plures li-
niti sanitati sunt restituti. & iudei credētes effecti

CLXI De damasco & libano ac iordane

Damasc? caput sirie ciuitas est quā funda-
uit elyezer abrahe puer i cāpo in quo abel
occis? est a fratre. ad duas vero leucas a
damasco est locus in quo domini? hies? in luce ap-
paruit psecutori saulo. In pede libani montis scatu-
riunt duo riui. qui fluuij sunt damasci. Abana p li-
banum et archadie plana fuit & exapit a mari ubi
beatus eustachi? vxore ac filiis desolatus remāsīt.
Farfar p siria ppe muros athiochie currit. seq; ma-
ri ad decē miliaria ab anethiochia fundit. Vbi dicit
porta sci simeonis. Iteꝝ ad pedē libani sita est ciui-
tas que dicta est paneas & cesarea philippi. s. mō
belynas. Ad libani quoq; pedē oriunt duo fontes
ior & dan. Quoz riui sub montib? gelboe fluunt
& iteꝝ orti ac simul diuncti iordanem ostēdūt. In
quo scz fluuiū baptizat? est domini? terco miliano
a hierico. A mōtib? gelboe vsq; ad lacū asphalti-
dem est vallis quā influit iordanis. & vocat? vlgā-
riter gurges ex vtraq; pte a libano vsq; ad destrū
pharaon cincta mōtanis. Iordanis diuidit galileā
& ydumeā. terrāq; bosre que secunda metropolis
est ydumee. Iordanis significat descensū. eo qd ter-
ram subgrede ppe ortum suū. ut iteꝝ oriat? ad qd
dam planū quod dicit placamedā lingua saraceno-
rum. Placa nāq; platea latine for? interpretat. qm̄
ibi mercimōia turcis & arabicis. i. estate ad pasqua
oueniētib? exponunt. Porro medan est cōpositum
Med si quidē lingua siria quedā aq interpretat. dan ue-
ro quidā fluuiū dicit qui p suythē fluit. In q s. v.
be ymago beati iob in mag? reuerētia existit. fluen-
qz versus galileā saracenoꝝ se vertit sub ciuitate
cedar: ut se ior fluuiū infundat qui non longe a be-
lynas ciuitate distat. **CLXII** De ciuitatibz &
locis galilee

Prope belynas est lacus iuxta quez incipit
mare galileum inter betsayda & caphar-
naum. De betsayda fuerunt petrus & an-
dreas. iohannes & iacobus. philipp? et alpheus.
& ad quattuor leucas inde ciuitas est corozaim
in q nutriendus dicit anchist? Porro a corozaim
ad quinq; leucas est cedar nobilis ciuit. s. Castroz
vero capharnaūz versus dexterā a mari est situm.
Ad duas at leucas a capharnaū est collis in decli-
uo montis. qui. s. locus mensa dicit. eo qd ibi pauit
domini? v. milia hoīm ex quinq; panib? orzeacis
Sub eodem vero scz loco smestionis. est ali? etiā
locus vbi domini? post resurrectionem appens tū-
scipulis comedit cum illis ptem piscis assi & fauiz
mellis. In pōicto mari ambulās ipse sup aqs dixit
petro. Modice fidei qre dubitasti. Versus sinistrā
a ocano montis genezareth surgit uentus. cuius in
quilini scēiūt impet? Ad duas vero leucas a gene-
zareth est magdalū castz a quo maria magdalena
dicta est. Et hec regio dicta est galilea saracenoꝝ
vbi hitauerūt tribz zabulon & neptalim. ibiq; fue-
runt. xx. ciuitates quas salomō dedit amico suo irā
regi scz tyri. ad duas vero leucas a magdalo fuit

caithareth ciuitas. que mō est tyberias. tyberia dēa vulgariter a tyberio impatore romano. Hanc dñs hiesus frequētare solebat. cū adhuc iuueis eēt. Hic ad quattuor leucas est be thulia ciuitas. Porro ad decem leucas a tyberia de. sita est nazareth galilee & inde ad duas in via que ducit ad acon. sita ē sapharia ciuitas anne matris beate virginis marie. In nazareth fons ē. cuius aquā puer hiesus exhauriebat & secum ferebat. Ad quattuor leucas a nazareth & ad duas a sapharia ex oriētis pte est chana vicus galilee. ad vnā vero leucā a nazareth loc⁹ ē quē rebuth vulgarit⁹ dicunt. vnde iudei hiesū p̄cipitare voluerūt. Itē ad q̄ttuor miliaria de nazareth mons est thabor i quo trāfigurauit se domin⁹ corā petro & iohē & iacobo. Ad duas leucas a thabor versus orientē est mons hermon. In oualle mōtis thabor. melchisedech sacerdos occurrit abrahā cum pane & vino. Ad duas leucas a thabor sita ē in monte ciuitas naym. in cui⁹ porta domini filiū vidue suscitauit. Supius a naym est loc⁹ qui dicit⁹ torres vel cauerna cyson. in monte vbi osilio delbo re vir eius barac ciuit ydumeos.

De iezrael ac ciuitatib⁹ samarie.

HD quinq⁹ leucas a naym sita est ciuitas iezrael. in q̄ regnauit impiissima iezabel. Quā p̄ sua p̄teruitate de palacio suo p̄cipitata adhuc stat sepulture istius colūna. Secus iezrael cāpius magedo existit in quo iehu rex samarie nouitē munit⁹ regē iuda ochoziā vicit. Ad duas autē leucas a iezrael montes sunt gelboe quib⁹ dauid tē casu saul & ionathe dolens maledixit eozq⁹ dānauit p̄petua sterilitate. Ad quinq⁹ vero leucas a iezrael incipit samaria in loco qui dicit⁹ cast⁹ duplex. hinc ad decē leucas sita est vrbis sebastē siue augusta. in qua inter helyseū & abdiā p̄phetas sepult⁹ fuit iohannes baptista. Decollat⁹ quidē est in castro macherota. secus lacū asphaltidis. trāflumē iordāis & inde in sebastē sepult⁹ a discipulis. Cui⁹ corp⁹ postmodū absq⁹ capite. digitoq⁹ quo saluatore m ostēdit iulian⁹ apostata fecit oburi & caput in alexandriā. deinde ostētinopolim. & tandē in ciuitatez patras deferri. Digito vero quo dominū ostendit beata thecla in montem gaudiū tulit. Ad quattuor leucas a sebastē ciuitas neapolis sita est. prius dēa sychar & sychem iter dā & bethel. Ibi emoz regnauit. cuius fili⁹ dynam rapuit. In syche trāsportata sunt ossa ioseph ex egipto. ac sepulta iuxta fontes vbi ieroboā rex israhel fabricauit duos vitulos aureos. quos dixit se tulisse de hierusalem. & posuit vnum in bethel. & altez in dan. Iuxta neapoli est camp⁹ quē iacob filio suo ioseph p̄ter sorē fratru dedit. in quo est pute⁹ ad quē domin⁹ ex itinē fatigatus sedit. & samaritane p̄dicauit. ad vnā leucā a syche sita est luzā ciuitas. que & bethel i qua diu hitauit. abrahā. Ibiq⁹ filiū sacrificare voluit. & ibi dormiēs iacob angelos vidit. Montis bethel ofinis est mons galgal versus orientē inter dan & sychez opposit⁹ monti gebal. ad. xx. leucas a sychem & ad. iij. a hierulm in via que a neapoli ducit ad montē sci samuelis sita fuit reima ciuitas. vbi fuit archa testamenti vsq⁹ ad aduentū samuelis & dauid regis.

De locis hierulm ciuitatis scē

DOro ad. xx. leucas a syche. & ad. xvj. miliaria ab ebron. & ad. xij. a hierico. & ad. vii. ab ascalona. & ad. xii. a ioppe sita est ciuitas scā hierulm in medio mōdi. metropolis ciuitatum iudee. Illic in monte moria vidit dauid āge

lum interficientē populum. & ira dei placata emic plateā ornā iebusei. ad fabricandū tēplū qd̄ terciō d̄structū fuit. dubiū a quo fuerit reedificatū. Qui dam dicunt qd̄ a mīe ostētin helena in honorez scē crucis recupate a cosdroe p̄sa. alij vero dicunt qd̄ a iustiano impatore qui voluit vt a qualibet honorez aretur natōne. In hierusalē est lacus qui p̄bat ca piscina dicit⁹. c. aqua singulis sabbatis ab angelo mouebat⁹. Descēdente. s. ad visitatōnē ligni dominice passionis ibidē abscondit⁹ a tempe salomonis. Et p̄ aque motionē sanabat⁹ vn⁹. quicūq⁹ descenderet in eam prius. Iuxta hunc ergo lacū sanauit dominus in sabbato paliticū. sub templo domi & mōte syō. In valle iofaphat sab terra flumi⁹ puus fluit. vbi domin⁹ cec⁹ illuminandū misit. In monte syō pedes discipuloz domini lauit. et cenās cum illis nouū testamentū instituit. A cui⁹ pte sinistra in agro p̄ egrinoz. qui est acheldemach secus viā que ducit effrata sit⁹ est fons gyon vbi coronat⁹ est salomō. Per montē syon ascēdit dñs in hierusalē ad passionem. et cum venisset bethphage ad montem oliueti trāsiuit p̄ vallē iofaphat in hierusalē. sub mōte oliueti vers⁹ orientē trās torrentē cedron ad iactū lapidis sudauit domin⁹ guttas sāguis. In loco lico stratos ter domini petru negauit. et i loco qui dicit⁹ gallicant⁹ amare fleuit. in caluaria crucifix⁹ est dñs in loco qui dicit⁹ golgatha. et ad dexteraz ab introitu ecclesie sepeliuit eum ioseph ab armathia. Ad caput ipsius ecclesie inuenit helena crucē domi. in p̄tibus illis est loc⁹ qui dicit⁹ caritas. vbi iudei voluerūt dominū p̄phendere. sed timuerūt turbas. Ibi post resurrectionē appuit domin⁹ magdalene. in mōte syon appuit apostolis abite thoma. et alia vice ipso p̄nte. ipsiq⁹ p̄ntib⁹ et videntib⁹ in celū ascēdit xl. post pascha die. Ascēdit inq̄m a monte trium luminū hoc est oliueti. in quo. s. monte beata vgo dei genitrix obiit. et i valle iofaphat sepulta ē. idē corpus eius in celum assumptum est. Ante portam hierusalē que est ad occidentem lapidatus est pro thomartir stephan⁹ et in syon sepult⁹. indeq⁹ ostētinopolim ac dēinde romā trāslat⁹. et iuxta sactū laurentiū est posit⁹. An portū hierusalē. que ē ad austrū iuxta lacū est cauea que dicit⁹ leonis carnerium qd̄ tpe cosdroe ibi leo reposuit. xij. corpa martiruz.

De ceteris vrbib⁹ ac locis iudee

HD vnā leucā a hierusalē sub monte oliueti versus mare mortuū est bethania. vbi domin⁹ lazari quatuordecim annis suscitauit. et marie magdalene i domo symonis leprosi peccata remisit ad quattuor leucas a hierusalē est ciuitas bethlehem. Ad hāc veniēs helena regina p̄sepe dñi fecit romā portari et i ecclesiā beate marie maioris reponi in bethlehē sepulte sunt paula et eustochiū ad vnā leucā a bethlehē est locus vbi sepulta ē rachel secus viam que ducit hierusalē. Iuxta cui⁹ sepulcrū fecit iacob apponi xii. lapides p̄grandes i monimētū xij. filioz israhel. quod incolis est mani festum. Ad. xv. leucas a hierusalē versus ramatha mons est in quo quondā ciuitas modin erat sita. q̄ fuit mathatie patris machabeoz ibidem sepulto. Ab illo monte ad octo leucas in via que ducit ioppen. sita est lidda quodāz ciuitas sed modo castrū & dicit⁹ diospol⁹. ad. iij. leucas a bethlehē est castrū quod dicit⁹ cauea. vnde fuit amos p̄pheta & ibi sepultus est. ad quattuor leucas versus hierusalē est castrum in quo māsie zacharias p̄pheta. quādo beata virgo post annunciatōnem euangelicā abiit

in mōtana. **Ad** .xiiij. leucas a hierusalē est hiericho a cuius sinistra desertū est quarātene in quo ieiunauit dominus. & de gula tēptat⁹ est a dyabolo. ad duas leucas a quarātene ex opposito galilee est alius mons valde excelsus. in quo iter de auaricia tēptat⁹ est dominus. In ipso deserto quarātene fōs exiit. cuius aqua amarā p appositōnem salis helise⁹ potabile fecit. Engaddi locus est hierichontin⁹ in quo fuit quōdam vinea balsami. cuius plantas egiptij tulerūt. & in egipto plātauerūt. **Ad** dimidiā leucā a babilone noua in quodā orto dimidiij māsi. Huius arbor similis vinee triēnij. cuiusq; foliū videtur ēē trifoliū pui. Ortus autē irrigat⁹ aqua fontis in quo beatā virgo solita est abluere pannos saluatoris quādo. in egiptū fugit a facie herodis. Qui scz ortus si a nō crhistianis excolat⁹ aut ppetua sterilitate dānat⁹. aut in penam saracenoꝝ iēstīabilis vltio inferē. Nec alicubi verū inueniē crescere balsamū in mundo. nisi tū in pꝛedicto egipti loco. ad quattuor leucas a nazareth est mons cayn. in cui⁹ pede lamiech sagittauit chayn. **Ad** ix. leucas a monte cayphas. vel carmeli ad austrū est cesarea quondā metropolis palestinoꝝ. ex qua fuit corneli⁹ centurio. vel quē baptizauit petr⁹. et fecit eiusdē ciuitatis episcopū. Acon ciuitas est ī angulo sita tota patēs ab oriēte ac meridie. totaq; mari clausa a septētrione et occidēte. Ab acon vsq; ad cayphas cōtra meridie sunt due leuce. & inde vsq; ad castrū egrinū quod restrictū dicit⁹ qñq; a restricto usq; ad cesareā sunt quattuor ampla miliaria. & a cesarea vsq; ad ioppen est dicta. Porro a ioppe vsq; ad ascalonā sex leuce. Ibiq; ppe est gaza. cui⁹ portus sanfon fregit & in mōtem tulit. At lye quattuor scz cesarea. ioppe. ascalona. gaza philistinoꝝ deserte sunt. a hierusalē vsq; ad montē synay sunt dīete duodecim. **CLXVI.** De patriarcha tu hierusalē & yconia mirabili beate virginis et de barfassinis.

Patriarcha hierosolime quattuor habet archiepiscopos sub se. In prouincia quideꝝ palestina cesariensem. qui vnū habet episcopum suffraganeū scz sebastensem. In galilea nazarenū q̄ et vnū scz tyberiacensem habet suffraganeū. In phenicea verō thirensem. qui quattuor habet suffraganeos scz atonensem. sidonensem. bericensem ac belinensem. petracensem quoq; in prouincia moabitarū. q̄ vnū in monte sina suffraganeū habet grecū. Patriarche vero suffraganei sunt ebzonica. bethleemita. & lyddenus epi. In ecclesia domici sepulcri sūt canonici priore habentes ac viuētes scdm regulam beati augustini. In tēplo etiā domini sunt regulares abbas & canonici. & similiter in ecclesia mōtis oliueti. In monte vero thabor abbas & monachi nigri. Et ī ecclesia similiter de latina In gessemani quoq; que est vallis iofaphat sunt nigri monachi. Om̄s isti abbates atq; priores cum infulis et baculis et anulis. atq; sandalijs pōtīficalib⁹. assistunt in ministerio patriarche soli obediētes. Sunt et ciuitates que nō habēt episcopos videlicet ascalona sū epō bethleemitano. ioppe quoq; sub canonicis sepulcri. neapolis sub abbate tēpli. et caiphas sub archiepo cesariensi. Neapolis et tir⁹ et acon & hierusalē nullo mediāte spectāt ad regē. **Ad** q̄ttuor leucas a damasco est locus qui sardanai dicit⁹ situs in mōte ubi est ecclesia beate virginis marie. in q̄ sūt virgines moniales. xij. et octo monachi. In hac ecclesia depicta est imago ī tabula beate dei genitricis

oꝝ ope cōstātinopolitano. quā patriarcha tulit hierusalē et cuidā abbatisse dedit. abbatissa vero ad locum pōictū trāstulit. De hac imagine manat oleum balsamo suauis redolēs quo liniunt infirmī. & melius habēt. Oleū istud optime crhistianis reseruāt. et ipse locus a saracenis in magna reuerētia habetur. Bis in anno scz in assūptōne beate virginis marie & natiuitate. locum illum incolē saracenoꝝ frequētāt. hec imago a mamillis supius si palpetur vt carnea sentit⁹. In cōfinio antiochie et damasci in castris munitissimis habitant barfassini. Quorū domini⁹ est vetulus de mōtanis multū reueritus a crhistianis & saracenis p̄ quib⁹ ac remotis. Quorū p̄ncipes indifferēter p nuncios interficere solet. Hoz nulla est lex. nisi quā timor facit. matres. sorores. filias et indifferēter om̄s cognoscūt vt vxores. a cumabulis educātur in palatijs. om̄ia q; addiscūt idiōmata. et docent dominū suū timere sup om̄ia. & vsq; ad mortē in oib⁹ obedire vt sic possint ad paradisi gaudia puenire. Quisquis in obediētia moriē pro angelo colit. hec de illo libello patriarche ad papā ad p̄elēs sufficiāt.

CLXVII. De origine ac puericia facti edmundi cātuariensis archiepi Actor.

Edmo iter supius ānotato scz ab incarnatiōe domini M. cc. xlvij. factus edmundus cātuariensis archieps. cuius sacri corpis gleba in pōtigniacēli monasterio requieuerat. de terra ē eleuatus qui nimirū āno p̄cedēti auctoritate apostolica fuerat canonizatus & in cathologo sctōꝝ deputat⁹. **Ex** gestis e⁹. Hic ex abbēdonie villa originē duxit. In cuius carne florida viginatatis florē illibatū perpetuo deus p̄māsurū edocuit. qui eum supra mortē cōmuniter nascētū. felicibus auspicijs ex sue matris vtero segregauit. Cōgressus est em̄ de cella sue natiuitatis. ita mūdus et immunis a cōmuni corruptōnis humane cōtagio. velut si mox ī sindone mūdissima nullā cōtraxisset maculā continens de cōtento. Hunc igit⁹ in baptismo mater edmundum tāq; a mundicia nuncupādū censuit. quia cū ozaret ad feretrū facti edmundi martiris onerata nobili onere. vitalis in eo spūs primitiuas primitus dephendit. hec mabilia vocabat⁹. pater autē edwardus. qui de cōsensu cōiugis seculo valescit. & in monasterio de eynesham sub habitu regulari cū rsum vite feliciter cōsumauit. mater quoq; v̄tute nō inferior cognatōni femine masculinū animū iseruit. & ī seculo nō seculariter viuēs. cum animi mollicie carnis illecebras. a se penitus amputauit. Capā clausam deferēs vestes reiecit. quas p̄posito castitatis nō cōuenire cēsiuit. Vigilijs monachorū abbēdonie singulis fere noctib⁹ cōsueuit frequētare. p̄ carnis p̄slicet⁹ armis militie cōtinētū p̄gruis se iduit cilicio videlicet aspo. quo carnis nuda calcaneotenus cōtegere cōsueuit. Addidit et loricaꝝ ferreā desup. quā fineten⁹ carni sue portauit indidua. vt idumētum pilosum p̄mente ferro plus pungeret carnem ipsā. Intra lorica uero due lamie ferree ad mai⁹ erāt supplicū. quaz mater moriens duos filios fecit heredes. edmundū scz ac robertū. Ab ipsis ergo puericie primordijs. edmundus taz religiose nutrebat⁹ materna sollicitudine. vt extunc ab ea īformaret⁹ ieiunijs & ozōnibus etiā ad cultus īsistere. huic em̄ mater vt sextas vltro ferias in pane et aqua īiunaret. dedit & promisit munuscula vt parcimonie salutaris obsequiās in eius animo plātaret arte scā. sic innocēcie fundamētō sugēdisi

cauit ardua virtutum palatia ut cresceret templum secundum in domino edificatio per spiritum maturationis inchoata.

CLXVIII Qualiter eidem puero pater missus chrisostomus in forma pueri se ei ostendit.

Quoniam autem mitteret eum una cum fratre suo mater patris. ut liberalibus imbueretur studiis seu artibus. modicam pecunie summam dedit eidem. dicens illi. Si minam ut bonos decet filios iussione seruaueritis osido in domo quam in omnibus ipse prouisor munificus erit vobis. Duo quoque dedit eis cilicia. precipiens ut illis super nudo se vestirent. bis autem ter hebdomada timebat eum ne postquam discretionis annos attingeretur. per deuera vicia et abrupta voluptatis incederet. Ideoque rudes in arte bellandi familiariter informauit. et prius exercitans quam in belli discrimine necessario traheretur. rudimentis intellectuales sensualesque studia peruenire curauit. Ipsa etiam commendo que velut scitatis eius prescia. ceteris filiis plus dilexit. dum studeret patris. cum in diuitis lineis cilicium mittere consuevit. Meritoque preceteris eum dilexit qui nullumquam piam matrem patris vide licet filius verbis aut opibus offendit. Ita namque deo et pie matri sue placere studuit. quod omnem a se leuitatem refecans cino coram aliisque ludicris seu spectaculis se subtraxit. Diebus quoque dominicis et festiuis iuxta monitum matris antequam comedere psalterium ex integro psallere consuevit. Et quam amantissimum domi totis visceribus studuit actoris vite diligere ipse in forma pueri ad puerum se voluit demonstrare. Cum enim prout quoddam spaciandi causa coetaneis iuuantibus. consensisset ingredi. ab ipso tam comitatu se celeriter separauit. ne oscule sue puritatem vel nugis puerilibus. vel ociosis sermonibus stingeret maculari. Dum igitur incederet solitariis sacris mysticis meditationibus. apparuit ei puer ille candore niveo nitidus et colore roseo rubicundus. Qui velut a summo celi cardine delapsus subito sic eum prius allocutus est ostentatissime salutem. Salve dilecte mi. Qui cum audisset. ut puer in huiusmodi ignoti pueri miratus est. quem cum ille pauefactus et helitante aspiceret. ipsius de nouo alloquens quesivit an ipse sibi vel tenuit notus esset. Ille simplicitatis columbe ridens sermone simplici. nullam inquit teneo noticiam tuam. nec sum ut es. tamen notus tibi. Adiecit puer. Quomodo ita tibi sum cognitus. persertim cum et in scholis ad latum tuum se deas et tibi quocumque fueris inseparabiliter fuerim sociatus. Deinde subiit in faciem meam respice. et quod in fronte mea scriptum sit aduerte sedulo toto corde. Quod cum fecisset scriptum legit in ea literis celestibus. hiesus nazarenus. Qui statim quod viderat ei retulit et ab ipso prius audiuit. hoc est nomen meum quod tibi memoriale sit in desiderio anime. et hoc diligenter et articulatis non habet imprimere singulis frontibus tuis. Per hoc enim poteris opera morte muniri subitam. et quisquis eadem scriptura munierit modo similis frontem suam. His dictis. puer ille in quem desiderat angelus aspiciere discessit. sed in pectore pueri sui quem uilitare dignatus est. non parum dulcedinis reliquit.

CLXIX Qualiter a matre benedictionem accepit et animam defuncti portare a demonibus vidit.

Porro matrem illam iam morituram prope quam cum vix ei superesset extremus spiritus. vocatus ad eam venit. benedictionem ultimam precepturus. Quam super eum affectuosissime edixit. cum absentia fratrum ad memoriam reduxisset exorauit matrem humiliter ut absentes quoque benediceret. Ad quem illa. In te ait filii omnes fratres tuos benedici noveris. qui per te transiunt

in illos benedictione tua. tunc principes erunt gratie et virtutis. Nec enim matrem latuit quis quantusque futurus esset in posterum. cuius future glorie cumulum. quibusdam nouerat per signis per signatum. Siquidem viderat in somnis nocte quadam eum coronam spinam portantem in capite. que vehementer accensa flamma predebat ad sidera cum fulgore. Quadam vero die cum versus natale domicilium. abbe domum iter ageret cum alioque habebat itineris socium. vidit campum auro fulgine nigroquebus cooptum. Et uterque quidem de maxima miratus est auium multitudinem. sed alte stupor validus inuasit cum tremore. Cui beatus edmondus. Et inquit a via semotus paululum. et te crucis muni signaculo. ne timeas quia videbis quid pretendat monstruosa hec auium multitudo. Postmodum vero videtur illis iues ille corpus quoddam nigerrimum. nec hominis. nec ullius animae effigie distinctu subuenerunt in aera. et ita dimis disparuit multitudo auium subito velut umbra. Quo facto conuersus sanctus ad pauperem socium visum ait scire. quid significet hoc portentum. Et ille. volo. Cui sanctus. Aues terribilissimas quas vidisti noveris esse demones. hominis cuiusdam qui in villa proxima nup obit animam ad inferos deportantes. Ipsam animam laruale corpus quod in aera subuenerunt exprimit. que ineffigata visa est. quod conditoris ymaginem ad quam facta fuerat. ipsa dum viueret in corpore. viuendo nequiter deformauit. Qui ad eandem prout uilam venientes. ut de viso certiores efficerentur proigio cognouerunt quod homo quidam ipsa qua sanctus prouiderat hora transierat ex hoc mundo.

CLXX Qualiter in adolescentia castitati studuit et imaginem beate virginis anulo desponsauit.

Ubi autem sanctus edmondus annos adolescentie attigit. carnis delicias non timore fugit. sed etiam exhorruit. Cumque virtus versetur circa difficile. et ad virtutum culmina veniat cum labore. per usque eius anime vires attigisset virtuti contrarium. in eis deum sacris pauerat exercitiis virtutibus locum. Sicque cum seculi effectus est in annis teneris. quod cum sacram paginam necdum didicisset. tam ipsam iam docere uidebat maturis moribus et honestis. Eratque talis quod non prius inciperet docere quam facere. sed quod amplius est. prius facere quam audire. Et cum singulis in corde virtutibus gratum passeret hospiciu. castitatem singulariter habere studuit. sciens quod incorrupto deo proximum esse facit. unde carnem suam nulla unquam polluit immundicia. sed in eo permansit usque ad obitum virginitas incorrupta. Nam de studio cuiusdam sacerdotis perpetuam virginitatem coram beate virginis uocis ymaginem. eundem se virginem velut domum amandauit et copulauit per henniter velut sponse. atque in signum irrefragabilem fideris eam anulo suo subarauit nouo more. Anulo inquam quem ad hoc fecit. digitum ipsius ymaginis insigniuit. Et ut eundem domum amice carissime iugiter impenderet. salutacionis obsequium in eodem anulo literaliter insculptum est illud aue angelicum. Extunc ergo sicut ipse confessus est in obitu. quotiens eiusdem clementissime virginis presidium inuocauit. ipsa in temptacione puerum in persecucionem solatiu. in tribulacionem remedium. in dolore gaudiu sibi celeriter impetrauit. Ut autem eadem sponsa sua federis iter eos iniri recordaretur et sponsum dignaretur agnoscere. qui eam in sua desponsatione ymaginem in anulo cum quo post mortem more perificati sepulchrum extitit. inuentum fuit insculptum cunctis videntibus atque mirantibus istud aue. At per hoc et in manu pontificis et in digito ymaginis. primum prelucet testimonium per quod enucleatur apparet omnibus geste rei

veritas & exemplum.

CLXXI. Qualiter eum dyabolus de carnis concupiscentia temptavit.

Thostis antiquus quo magis eum vidit in virtute proficere eo magis agitat invidia. pectoris eius pacem studuit perturbare. Unde quadam puellam hospite sue filiam in eius excitatione excitavit. ut ipudicos oculos in eum iacientes eius commovere temptaret animi signis & nutibus ac suis spiritibus quasi dicentes tacite. dormi mecum. Sed cum per talia nil proficeret. aptis cum eo verbis cepit agere & multis modis ad amplexus illicitos provocare. Quia ille ut pestem fugiens sepe corripuit. sed illa nec sic a virulento proposito quod mente conceperat se retraxit. Illa velut altera egyptia. pro illicitis institit. Ille velut alius ioseph illicita recusavit. Tandem illius oportunitate percussus. quid super hoc esset agendum melius mente contulit. & habito secum consilio puellam tempus assignat veniendi ad locum quo vacare studio consuevit. Illa spem voti se compotere fieri assignato tempore audacter venit. Quam ingressam & quibusdam superioribus vestibus ad eius mandatum spoliatam arripuit. virgibusque flexibilibus. quas ad hoc aptauerat in dorso poplite flagellavit. ut sic cui collecta erat in corde stulticia. ipsam discipline dissolveret dura virga. Fugit illa quem dudum fuerat in secuta. & vexato intellectu dedit. & gratiam apposuit. ita quod ipsa puella ut assuevit homini temptatorem nunquam postea taliter toleravit. Sicque dum restitit persequenti dyabolo. ipse dyabolus a puella recessit oculus & ab ipso. Sed dum per aptam eum mali spem non possit ad carnis illecebras trahere. conatus est per quadam matronam. satis ut videbat honestam. deceptois sua laqueis irretire. Hec velut sub obsequii velamine obtulit ei quadam donaria. ut per hoc eius animus facilius inclinaretur ad turpia carnis vota. Quod cum ille mulieris versutia non ignarus intelligeret. quasiuit ab ea an ei de sui conscientia coniugis hec offerret. Et illa. Latet inquit ista coniugem. nec enim scire debet quod tibi facio amabilius hunc honorem. Inspiciens enim credidit virum sapientem aquas furtivas quasi dulces appetere. quas ille ut dauid sapiens cum tanto discrimine noluit degustare. unde ait ad illam. sine viri tui conscientia non recipiam dona tua. sicque mulier veracem data. donaria sua retulit. & ipse ab eius impetitione noxia liber fuit.

CLXXII. Qualiter in etate virili carnem suam artius castigavit.

Decursis annis adolescentie. quod cresceret cum etate viribus corporis. crescit invisibilis pugna militie. spiritualibus armis curavit fortius se munire. Unde non contentus iam ciliis uti omnibus. sicut informatus matris monitis & exemplis consueverat a puero. ad invencio ciliis generis. carnem suam non tam domare quam corripere studuit novo modo. quem modum et antiquioribus sanctis incognitum. & modernis credimus inexpertum. habebat siquidem cilium non ex filis ut fieri solet subtilibus. textoris arte compositum. sed ex cordulis artificiose connectis piter & coniunctis ad instar rethibus densissimi intricatum. quod in connexionem suam deo ordine continebat nodulos tam intolerabiles quam ita loquar sine numero numerosos. Erat ab anteriori parte apertum. penitus inconsuevit illud cilium. laqueol ab eius capite usque ad fibrias hinc inde appositis conodatum. que connodatio ciliis nodos ad dante carni impressit artius. & cruciavit gravius sui corporis artus. Sicque cum se ipso bello dimicans intestino.

certamen sibi indixit reciprocum. in quo se contereret & a sese coteretur. exivit se supra se. pene sui met oblitus ut se vinceret. & domestico tormento corpore suato martir in pace factus. de se triumphum nobis le reportaret. Cui enim christus erat vivere. ipse vixerat non ut ipse. Nec coteretur est hoc tormentum generis. sed quod superaddit est admiratione dignum & stupore. Ut enim idem cilium stringeret fortius. & continuata punctio. caro maius sustineret supplicium. fuitque grossiori. de pilis equinis triplicato costrixit illud osu per in hunc modum. Funis ille a scapulis per corpus circumductus usque ad renes descendebat. multis in volucris mediocribus & tam stricte ligabatur inferius quod corpus & precipue spinas docti curvare vix potuit. vel semetipsum erigere incurvatus. sic in cingulo ciliino semetipsum circumdederat. qui non tamen lumbos carnis sue cum legali potestice succinxerat. sed insuper etiam pectus zona aurea cum dei filio circumdederat. Ita diebus ut patres aerias armato corpore illius corporis peritiam quasi in apto non potuit. armavit in oculo ut in se nil imunitum relinqueret vel in merme. Siquidem manuum & colli nuda. quod videlicet propter homines diebus cruciare non poterat. noctibus coram deo cilio tegebat. Ad dedit & ciliina femoralia & caligas ciliinas. quibus utebatur assidue cum lorica. quam sibi mater reliquerat. duplicia de manu domini recepturus per duplici martirio quo se spontanee cruciabat. In adventu quoque & in quadragesima indumentum quoddam portavit plumbum corium quoddam nihilominus durum inouens & nodosum. Ad maiorem etiam tormenti cum multum pluribus locis astrinxit funibus corpus suum ne constringeretur funibus peccatorum.

CLXXIII. Qualiter in regimine artium se habuit.

Sed vero magister artium preter mores tunc legentium. missam & horas canonicas quotidie priusquam legeret audire consuevit que seque religiosa consuetudo suis etiam scolariis profuit. quos ut secum audire missas assuesceret. sic induxit. Et ut hoc liberius exequere in provincia quaangebatur. fecit capellam construere in honore seque beate virginis quam se dilectione coluit specialiter. Pius autem humilisque magister cum unum de auditoribus suis egrum & egentem. lecto decubitus didicisset. in domum suam eum portare fecit. & qualibet nocte per quinquaginta circiter ebdomadas ante ipsum iacuit. eique in vernali accetis quod languentis requirebat necessitas ministravit. Et quous hoc fraterne compassionis gravaret onere legebat tamen & disputabat continue. Frequenter vernalis de manu decubitus per vanitate capitis excidens in tegrum remanebat ipsius proculdubio meritis. qui ei propter deum humanitatis obsequium exhibebat. Quidam etiam de scolariis suis. morbum patiens in brachio ostendendum ei cessit quasi sancto. Cui respondit ille. Sua te deus gratia sanz ac virtute. in estimo scolariis ad magistrum redit. seque sanitati restitutum asseruit. Ac ipse magister eiusdem morbum in suo brachio excepit. quem patienter tolerans paulo post & ipse curatus fuit. Die quadam in studio occupatus oblitus est ordo illam o inemerata dicere. quam in honore beate virginis et beati iohannis evangeliste dicere consueverat diligenter ac devote. sequenti nocte beatus ei iohannes apparuit. et ut ei manum suam extenderet. ipse. Gerebat siquidem in manu ferulam. qua velut in eum seuiens mimabatur eius percutere palmam. Visumque est ei per comminationis magnitudinem. quod si eum percussisset. existeret incurrisse mortem. At ille

mox clementior factus. erecta manu suspensa tenuit. & ut dicta orationem extunc dicere non omitteret. familiariter psuasit. **CLXXIII** Qualiter ad theologie studium se transtulit.

Transactis ergo circiter sex annis. quibus in artibus egregie rexit: cum adhuc sociis suis cursu legeret arithmetica appendice. si bimet in somnis agnouit matrem suam. atque dicentem Fili quid legis & que sunt ille figure quibus vacas tam studiose. Quo respondente talia lego videlicet ostendit peractis quibus que sunt in ea facultate. mox illa dextera eius manu arripuit. & in ea tres circulos pinxit. quos his nominibus. pater. filius. spiritus sanctus. per ordinem singulis singulos insigniuit. Et addidit. Fili carissime. talibus figuris & non alijs decetero intendere. Qui voce matris edoctus se. mox ad theologie studium transtulit. intelligens nimis quod sancte trinitatis cognitio theologie summatur. & origo facta existit. Et qui prius dum in artibus regebat. in mane missas audire consueverat. nunc ad religionis augmentum. media nocte matutinas in ecclesia sancti mediteri perhibebat. Post matutinas vero in orationibus cum lacrimis & gemitibus. coram altari beate marie virginis usque ad diem consuevit persistere. Et ita demum nulla quiete corporis interueniente ad scholas cum ceteris uenire. Et sicut orandi gratia ecclesiam adiit nocte media. sic ipsam adire ob causam similem hora studuit restituta. in ecclesia reuerenter & deuote se habuit. & in ea sedere quasi nunquam. vel rarissime consuevit. Quod cum boni nominis archiepiscopus ebroacensis theologie studio didicisset insistere. cogitauit & voluit vnam bibliam propriam ei sumptibus preparare. Quod ille audiens renuit. nec voluit eam sibi fieri. verum ne quod monasterium ex eius scriptura otingeret onerari. Siquidem & ipse psalterium glossatum. & xii. prophetas & decem tales epistolas habebat. que omnia vendidit. pretiumque scholaribus egenis pro suis erogauit. Et mirantibus sociis quod contra morem omnium studentium. codices sibi necessarios distinxerat. uni eorum de hoc ipsum punctum. serio sic dicebat. Stulte omnia pro christo studentes perfectioni dēmus vendere. ac pro eius amore pauperibus erogare. Tanta vero auaritia sacras amplectabatur literas quod earum studio. penes omnes solebat ducere noctes ipsas. **CLXXV** Qualiter in theologia regens auditores edificauit.

Taque tam mirabiliter in breui studio profecit. quod cito per paucos annos multis cum instantia suadentibus. magistrali cathedra licet inuictus ascendit. quibus enim duceretur amore veritatis & iusticie. impem tamē huic oneri. & indignum se credidit hoc honore. Igitur sacre scripture doctor effectus. & tanquam lucerna super candelabrum posuit. omnibus proficere studuit. ac si oibz esset natus. Erat enim predicator egregius. disputator acutissimus. lector pius. Et in his omnibus effundebat alijs quod ipse habebat de fontibus saluatoris. Frequenter multi & magni viri qui ad eum in scholis audient dum profuebant. inter legendum a lacrimis se continere non valentes. libros clauderant. Mel siquidem & lac sub lingua habebat. Ideoque dulcedinem non modicam. discipulorum mentibus instillabat. Vnde multi de scholis suis exierunt doctores eximij. vestigia quoque scitatis eius dem per vias secuti. Nonnulli etiam ecclesiasticis honorati. vel potius onerati beneficijs exonerantes se ipsos religioni se dederunt. eius successum faciens lectoris. Nimirum ignis in altari cordis eius ardens iugiter. alijs ostendebat lucis iter. Hinc & quodam nocte vidit per sonum in scholis suis ignem fieri copiosum. de quo septem

ardentes extraherant. facule continentes misterium rei secreture. In crastino dum legeret intrauit scholas. abbas quidam cisterciensis ordinis. qui completis lectionibus adduxit secum septem de solaribus suis. quos ignis septem formis accenderat caritatis. Vnde spiritus temporalibus & mundo valefacientes. via vite feliciter arripuerunt in monasterio dicti abbatis monachum induentes. Hic vnde fuit clareuallensis abbas stephanus. quadam die de spatuatur de sancta trinitate cathedram ascendit. & dum ibi discipulos expectans quoniam in animo volueret in somnum resolveret. visionem homini enere meruit columba de lignis volauit ac se celeriter deferens. in ore suo misterium corporis christi. quod quasi sacra omunionem tribuens in eius ore posuit. & sic ad superiora celeriter auolauit. Expugnatus ergo velut humanum excedens ingenium excellenter disputauit ac de beata trinitate perspicacissime disseruit. In predicatione quoque ei mira gratia inerat. & ignitum eius eloquium. animos auditorum quatenus cumque frigidos efficaciter accendebat. Vnde & guilhelmus comes salesburie. qui longa spatia dictus est. cum iam longo tempore nemi offensus esset. Ac de summo christi corpore iuxta morem vniuersalis ecclesie non curaret ad eius moesta ouersus. **CLXXVI** De affectu quem erga crucem dominicam habuit.

Omnium autem populo predicaret crucem dominicam manu propria tenebat assidue. quare frequenter intus. solebat nunc amarissime flere. nunc honestissime subdere. Flebat quidem ut dicit consueuerat. quod cum plures essent uerbi auditores pauci tamen factores existerent. cum tamen christi passionem haberent pre oculis. & exempla sanctorum eis innumera non deessent. Ridebat vero cum crucem eis innumera non deessent. Ridebat vero cum crucem eis inspicere oculo recolens beneficia. que per eam peruenirent toti mundo. Habebat etiam pro consuetudine qualibet die uel nocte domice passionis insignia meditando recolere. & in eis suauissime delectando illis medullis inherere. quadam itaque festiua die multis occupantibus & curis fatigatus cum prouidere non posset lectionem crastinam. sequenter noctem in vigilijs expendit fere totam. Vnde circa auroram irrupente sonitus eius occurrit memorie quod in nulla illius die hora meditat. fuisset iuxta morem de domica passionis. Timens vero ne grauem capitis dolorem incurreret. si antequam irrumperet ad ecclesiam & ad scholas non dormiret elegit. potius aliquantum quiescere. ac solitam contemplationem. in spe gratie dei tunc irrumpe. Cum ergo se inclinasset ad lectulum appropinquauit ei hostis antiquus & tetra vultu exhibens & horrendum. Vnde tunc dextera leuauit ut lignum crucis faceret. quod de non apprehensam tenuit ne leuaret. Ipse vero confusus in domino quasi ambidexter sinistra erexit ut idem faceret si gnaculum. sed dyabolus ipsa similiter apprehensa. quasi faccus grauius cecidit super eum. Tunc deficientibus sibi viribus corporis orauit. in spiritu dominum ut sua virtute se ueniente coteret. imminuit. sic quod demon ab eo auulsus subito. cecidit in lectum & parietem proximum in monito. surgens igitur celeriter. & sic prostratus cernens demonem. coram eo in fide ipsum cepit aggredi velut hostem. eumque per horribile guttur eius arripuit. & illud stringendo fortiter ita dixit. Adiuro te per aspersionem sanguinis christi. ut michi non omittas dicere quid sit illud per quod tibi valeam plus nocere & te a meis inest stationibus coercere. Et dyabolus ait. per illud quod nunc nominasti. Et sic dyabolus victus disparuit. se victum dolens ab eo quem suis vicendis viribus estimauit. **CLXXVII**

De abstinentia eius & oratione

Ic sanctus abstinentia illibata in omnibus servauit ab infamia. s. ut verbo. cibo. potu. somno. ceterisque mundanis speciebus quantum virtus patitur humana. Solo pane contentus & aqua. sextis per annum feriis abstinuit & aliquando panem tantum sumens. nullum penitus liquorem gustauit. Unde nonnunquam fissa videbantur eius labia velut humoris indigentia hians terra. pilis quoque fluctibus capitis & barbe dicebantur hoc phisici ex humorum penuria puenire. Grossis utens cibariis. quo cibum vel potus preciosior & deliciarior erat. eo minus ex eo sumebat. Nolebat ut sibi quis propter se diceret quid sibi in praedio esset apponendum. immo sepe cibum si coram eo laudaretur gustare nolebat. eo quod lautum nouerat. **O**mni sancta feria & quarta et in septuagesima semper a carnibus abstinuit. reliquisque diebus quasi nichil de carnibus vel piscibus degustauit. Nec ob hoc disputare dimisit aut legere nisi alia impediret necessaria ratione. Postquam vero facie dotum ascendit gradum. ad quem inuitus uenit sic & ad precedentes sacros ordines. extunc duras leges quas in carnis sue praedictum statuerat. efficere studuit duriores. **R**arissime bis in die comedere consueuerat. & hoc cum ad id eum aliorum iocunda societas mouebat. denique sibi tantum rigorem indixerat abstinentie. quod nonnulli suorum credebant ipsum capitis infamia. vel etiam mortem incurere. Orationi quoque sedulus incubebat. & nuda solo genua figebat. Unde nonnunquam vi collisionis erumpens sanguis genu respexit alterum. aliud vero quasi semper gibbosum extitit & callosum. Singulis diebus a capite usque ad pedes membra crucifixi singula adorabat. & in adoratione cuiuslibet. Adoram te christe. pia voce dicere solebat. Per dies singulos tria cantabat pia horarum. s. horas canonicas. de spiritu sancto. & de matre domini. cum officio defunctorum. Post primum exurgens somnum mox ad orationem vel meditationem. seu lectionem se referebat. & tunc post matutinas quae ante vigilans se permanebat. **R**aro namque post matutinas dormiuit. vltimo tempore non minus id obseruans hyeme quam estate. Quod si forsitan aliquando sopor in eum uolens irrueret non solebat ad lectum recurrere. sed in orationis loco. vel in sede sua reclinans caput. dormire potius fatigatis cessit oculis quam dormire. Lectus quidem habuit. satis honeste stratum. nec tamen in lecto iacuit. sed in scabello subpedaneo. nonnunquam in terra ipsa. aliquando autem ad lectulum caput pendulum inclinauit. Aliquoties vero ut non totum corpus sed per media requiesceret sedens solebat somnum capere. & hoc per annos circiter triginta vel amplius creditur obseruasse. Lintheamina cooptorum. vel etiam culcitram non habuit. sed capa sua vel scapulari seu certe pallio se stexit. **CLXXVIII. De cetera eiusdem uersatione.**

Uestimenta ut sepius habebat grisea. nec abiecta plurimum. sed nec plurimum preciosa. Ludis seu spectaculis secularibus nunquam se immiscuit. sed omni huiusmodi quasi uirum quoddam quod per oculos ad animam ingreditur euitauit. De tractores persequens. detractum abhorrere uicium nec his unquam uel ad modicum suum accommodauit animum uel auditum. Beneficium ecclesiasticum & uicium tantum. quod plurimum sibi fuissent oblata nunquam tenere uoluit. nisi cum onere residentie. quod quotiens lectionibus vacare disposuit. solebat nullius expectato consilio resignare. Tandem vero ut liberius

verbum dei posset absque scandolo & auditorum poica re grauamine beneficium unum recepit. & retinuit quorundam victus instantia atque prece. Suscepit itaque in nobili ecclesia salebie. cum canonica dignitate thesaurarii. ad quam inuitauit eum episcopus. Receperunt autem eum canonici cum reuerentia speciali. Vtilitatem causarum seu placitis interesse noluit. Et ut a causarum cognitionibus eximeretur. literas apostolicas impetravit. Pecuniam non dico tangere. sed nec videre dignum censuit. nisi ea quam manu propria pauperibus erogauit. Celaria vel alias officinas suas designabat ingredi. inconueniens hoc esse iudicis sui nominis honestati. Rerum quoque suarum audire oportum. sibi creditum inhonestum. plus expendeat quam haberet in redditibus. unde & ere alieno semper extitit obligatus. **A**seruientibus suis carnis exagebat mundiciam. Volens semper omnem familiam suam fore mundam. Nec unquam eis in ira molestus fuit etiam cum delinquerent nec ullis omnino alijs. quoniam satagebat sollicitus seruare iugiter pacem cordis. Quod sibi fuit in facultatibus proprium commune facere studuit. pijs uisibus egenorum. Nullus ab eius ianuam recessit egenus uacuus. sed accipiebat quilibet. prout sibi videbatur. comperere. plus vel minus. Nunc panem. nunc bladum uel certe legumina que pari fecerat. pauperibus unde cumque affluentibus. precipue famis tempore ministrabat. Libris coram se positus in superiori prece contra faciem habebat eburneam & venustissimam beate virginis imaginem. in circuitu throni sui redemptionis nostre misteria. sculptura mirabili continente. De codice precebat lecto. ad yconiam referebat orationem. De utroque influebat ipsius studentis anime contemplationis exaltis & dulcedo. Comestitionis & equitationis tempora quibus studio nequiuisset insistere dicebat se per dita & inutilia reputare. Tantum reuerentie sacre scripture deculit. quod quotiens bibliam suam aperuit prius eam osculo honorauit. Appetitum inanis glorie que virus uirtutum importuna se multipliciter ingerit. sub quadam simplicitatis cautela & modo mirabili elidere consueuit. **CLXXIX. De predicatione crucis & miraculis per eum ibidem exhibitis.**

Ic eius fama felix alpes transiit. & quoniam apostolicus eius crucis amator esse nouerat legationem crucis ei cum gratia priuilegio commisit. Potestatem quippe dedit illi percuratorem ab ecclesijs & ecclesiarum rectoribus accipere. ut eorum carnalia meteret. quibus debuit spiritualia seminare. Ipse uero hac potestate non utens gratis euangelium posuit. & proprijs stipendijs contra morem militantium militauit. propter quod & deus in ipso legationis itinere dignatus est eum innumeris miraculis honorare. Itaque dum uerbum crucis apud uillam lemestre populo proponeret. accessit iuuenis quidam iuuenilibus irretitus oblectamentis ut sibi uir sanctus manibus suis crucem daret. Quem mulier quendam uolens a proposito retrahere. per pallium arripuit. sed non impune. mox enim manus ipsius pertracta dedit eidem intelligere non esse sibi licitum christi militem a tam pio proposito reuocare. Quem uidentem in se sentiens cum flens & euulsum clamores emitteret. uir sanctus diuini uerbi baiulus. quesiuit a circumstantibus quid hoc esset. Cumque didicisset plenius rei seriem. quesiuit a muliere. an de manu sua uellet accipere christi crucem. Que ait uolo. Et dum uir dei crucis christi signaculum. suis imponeret humeris in ipsa mox impositio. mulier adesse sibi sensit perfecte remedium sanitatis. Similiter apud uillam stradowey

cum iuuenis quidā eo predicante surrexisset et cru-
cem sumeret. eius amalia ipsum tenuit. et a pposito
reuocaret. mox ultio digna eam inuasit. & lumē
oculorū subito perdidit. **Q**ue flens et eiulans. cla-
moribus pulsauit aera. unde ei vna cum beato viro
plebs condoluit vniuersa. **E**t orante p ea viro dei
recepit lumen pōitum. sicq; cum gaudio rediit ad
pria. p impensa sibi gratia laudans deum. **A**lias
cū pēpicare deberet apud boklande vbi deo famu-
labantur moniales cisterciens ordinis. priusq; ve-
nisset ad pōicandum apparuit quedam monialis de
functa cuidam alij viuenti eam pmonens in his ver-
bis. **V**eniet inquit magister edmundus huc ad pre-
dicandum populo. tu tradas ei filum. ut ex eo cru-
ces faciat. qd repositum inuenies tali loco. **M**oni-
alis viuens credēs defuncte monitis filum de loco
sustulit. & ad virum dei ut cruce inde faceret de-
portauit. & crucibus multis de filo factis signati
sunt qm plurimi. idem tamē filum parum videbatur
ab inuentibus id admirantibus mōrari.

LXXX. **I**ter de quibusdam miraculis illi?

Quoniam apud ciuitatem wi **T**emporis.
gonie extra ecclesiā ad pōicationem suā
cōfluxisset maxima multitudo ppli. cepit inter pre-
dicationis pmozia. subito nubes horrida diffundi
& pluuiam cum turbine omīari. **V**idens vir sanctus
auditorū animos esse concussos ad diffugium. con-
uerit se contra impetū turbinis. & extenta manu
opposuit ei victoriosissimū signum crucis. & ait. p-
cipio tibi maligne spiritus. cum hac cōmotione lon-
gius abscedere. nec astantem populum quo minus
verbum dei audiat. audeas impedire. **Q**uo dicto
statim recessit spiritus pcellarum. **E**t nubes lucida
obumbrans eos affuit. in circuitu vero eorū pluuiā
cum tempestate valida distillauit. **S**ic & pluries
& pluribus in locis. pluuiā uel pcellam a loco p-
dicationis sue repulit. **P**reterea dum eiusdem lega-
tionis officio fungere in multa gratia nocte qdā
in sua biblia studebat cum candela. **E**t cum fatigatus
vigiliis irruenti somno nequirit obfistere. contigit
ipso dormiente candelam super libri lram cadere &
diutius sic arere. **Q**ui euigilans obstupuit. & pro
biblia quā carissimam habuit suspirauit. **E**t eleuās
candelam exsufflauit fauillam que sup librū reman-
ferat. nulla tñ ignis lesio super bibliam apparebat.
Cum similiter alia uice studeret ad lumē vigiliis gra-
uatus somno succubuit. **E**t ecce mus intrans i cru-
cibolum. lumen dum huc atq; illuc discurrebat suf-
focauit. **E**t euigilans cum repisset se sine lumine. su-
spirans & gemens inelamauit nomen virginis glo-
riose. subitoq; lumē i crucibolo reperit. & de red-
dito sibi celitus lumē letus fuit. **C**ontigit aliquan-
do eum in pede grauari apostemate. qd antecē so-
lent medici nominare. **Q**ui sumpta penna cum qua
scribere cōsueuerat. tres siue quatuor cruce in cir-
cuitu & vnam desup impingebat & dum cruce il-
las depingeret. pōixit qd morbus ille pessimus ex-
piraret. **Q**d & factum est. **I**n crastino quippe pes
inueniens est sine apostemate. nullo proxius ipsius
vestigio remanente. **I**n eius quoq; ciliciis accidit
miraculum. qd hic stili officio duximus emendan-
dum. **Q**uidam cubicularius eius cilicium & femo-
ralia cilicina. que usu diutino inueāuerant. ad obu-
rendum acceperat. que ille igni tradidit. sed ea ignis
allambens innoxie non urebat. **S**iquidem virtutis
sue ignis oblitus. non valebat ipsa conflagrare cili-
cia qñ sacrata duceret. que vir sanctus tetigerat car-

ne sua. **I**taq; cubicularius ea pēcit in aquam cum
grandi lapide. quib; submers. dixit mendacit se ea
ignibus cōcremasse. **LXXXI.** **Q**ualiter

In archiepiscopum cantuariensem assumptus est.
Alis sanctus innocens impollutus. segre-
gat a pētoribus vacante sede cantuarie
electus est in archiepiscopum canonice diuina p-
culdubio voluntate. **I**taq; solennes nuncij ad eccle-
siā salesbie venientes. cui; s. erat thesaurari; ipsuz
inquirūt sed ibi non inueniūt. **D**e hinc ad villā de
calue pgiē. vbi cōtemplationi vacans & gregis sui
regimi repeiit. **A**t ille nullaten electioni de se fa-
cte cōsentire voluit. sed semetipm exinaniēdo mī-
ydoneū asseruit dicens. **E**go vermis & nō homo nō
solū tanti meriti. nec tante lrature sum ut creditis.
sed & mundus quoq; in hoc deceptus est. & vos er-
ratis. **A**t illi cū precib; in pposito pistentes adeūt
episcopū salesbie. qui audita rei serie diffiniuit qd
electioni cōsentiret. ei; inuāt in virtute obediē-
tie. **A**lle tñ fixus mansit in pposito. nec adhuc con-
sentire voluit vllomō. asserunt illū mortaliē pecca-
tuzū nisi cōsentiat. ei; precauendū ē ne deū offen-
dat. **T**alis em inquit poss; loco tui forte substitui
p quē ecclesia cantuariens; lesionem nō modicā pos-
set pati. **V**bi ergo sunt ambiciōsi p fas & nephas se-
vltro ingerentes in vineā domi cōcupiscentes ho-
nozem seculi. **E**cce ambiciōsus se ingerit & ipellit
edmundus querit & accede re vix dignat. **T**andē
itaq; victus eorū precibus. imo mag ratione con-
uictus assensum prebuit. quē tamē assensum verb
patentibus non expressit. **D**ixit em. **N**ouit ille qui
nil ignorat. qd n me mortaliē peccare crederem ele-
ctioni de me facte nullaten cōsentire. **H**ac imp-
fecta responsione otenti. de ei; ore verbum rapiūt
& ipsū arapiunt atq; ad sanctum altare ducentes
eum. in terrā cū eo humiliter se pstrauerunt. hym-
num te deum laudant; ingeminant. crepant cimba-
la. & in laudem creatoris omīs iubilant & exultāt.

LXXXII. **Q**ualiter in statu illo con-

Astor igit in popu **U**ersatus est.
lo dei factus. in omibus magis ac magis
enituit virtutibus. **S**upioribus obedientiaz exhibe-
bat & reuerentiam parib; concordia & pacem. in
ferioribus cū custodia disciplinā. **H**umilitas sicut
in eius corde pmatum tenuit. sic & in omibus ei;
opibus pma fuit. **N**am calciamenta sua nō erubuit
aliquādo sibi distrahere. qd in pmate totius anglie
humilitatis erat indicium euident & insigne. **C**um
vō clerici sui missā mae nō audisset aliquo ppediti
negocio. qd eo oportuit agi tpe. ipemet pcedente
die missam cōsuevit eisdem personaliter celebrare.
Iter vero agēs. si quis ei peccata sua veller cōfiteri
qmuis pauprimus. descendens ilico cōfidenti audi-
entiam prebuit. cōfesso existens affabilis & deu-
tus. **N**ec repellebat eum ppter inequalitatem tps.
seu etiam ppter vicinitatē sui hospici; longiuscule
non distantis. nec inuebat purpura & bisso vel
veste preciosa. sicut nōnulli solent epī. tunicam ha-
bens albam uel griseam. de precio satis vili. **V**erū
tamē ut frons sua cōueniret cetis supiores vestes
honestas habuit. sed non studio vanitatis. **D**e p-
cta vero corpis austeritate nihil sibi minuit. i mo-
de tie in diem ut filius accrescens rigorem fere in
omibus ampliauit. **S**emper sibi durus & rigidus.
aliis opatiens & benignus. **I**n altaris officio totus
erat in lacrimis. ita se gerens qñ exutus esset homi-
nem. ac velut in carne dominicam geri cezneret pas-

tionem. Reuerentissime tractabat omnia sacramenta ecclesiastica. ita ut mentes intuentium prouocaret ad deuotionem. ipsa correctio tam deuota. Sexum quidem femineum ob honorem beate virginis & suam deuotionem semper honorauit. et religiose coluit. Per hoc autem nec in cogitatione nec aliter semetipsum uel tenuiter maculauit. hostiatim mendicantium nullus ab eius ianuis recessit vacuus. ceterorum quoque dummodo honesti essent. nullus ab hospitij sui liminibus est repulsus. Egros lares & debilius per suos diligenter scrutabatur. & visitabat beneficiis. quorum nonnullos in victu quotidiano procurabat. & operentibus indumentis. puellas pauperes de suis facultatibus adiunabat. ut traderent ad nuptias. & in hoc expendebat penas pecuniarias. per delictis aliquibus legitime iniunctas. Ab omni munere semper manus suas excutens acceptores quoque munera detestabatur. precipue in potestate positos. quos ad reddendam iusticiam dicebat gratuitos esse debere. non muneribus inuitatos. Quibus etiam frequenter dicebat prendere & pendere. siue prendere & pendere non differunt nisi in una littera tantum. Vnde patet quod valde proximus est suspendio qui munera libenter accipit. nisi accipit ea bono modo. Itaque multi quidem ei placere cupientes offerebant ei plura et preciosa. sed ille respuebat uniuersa dicens. Nunc inimicus me per dona temptare uult. cum diues sum & nullius ego quod dum pauper fui me decipere non potuit isto modo. spero autem per dei misericordiam quod nunquam decipiet me per hanc viam per dona siquidem que nec data nec accepta sunt secundum deum. Corrupta est christianitas hodie. deficiuntque priusquam hoc aduertat christianus. nisi se curare studuerint ab hac peste.

LXXXIII.

De persecutionibus quas ibidem passus est.

Ergo vir sanctus se habuit in cura pastoralis. quando sibi licuit de pace temporis gratulari. Sed quoniam acceptus erat deo. necesse fuit ut eum fornax temptationis decoqueret igne suo. Volens enim athleta dei se totum pro salute animarum & libertatibus ecclesie. suorum more predecessorum exponere. contradictiones multas patiebatur. a regni maioribus & a rege. Ipse cantuariensis collegium. quod ad apicem tante dignitatis eum vocauerat. eisdem in suo proposito pro cholo obuiabat. Cumque familiares eius aduersitates suas plangerent. ac de suis dolerent iniuriis. voces eorum querulas compercutit. & eos nihilominus redarguit dicens eis. Sicut cum egrotanti filio poculum propinat amara. dicit mater. ad sanitatem ebibe ita hec omnia que nobis offerunt aduersa ad salutem cupimus epotare. Inundationes maris quando lac debemus suggerere. et cum periculo domini in deserto modo comedere mel siluestre. In ipsos autem qui eum acriter insequantur. & in eum atrociores fuerant. summam exercebat misericordiam. quotiens veniam postulabant. eos insuper quos apte suos sciuit esse persecutores. ad pacis pacem recepit osculum. & ad familiaritates alias. ut gratias obsequiis quorumlibet amicorum. pretulisse visus sit graues iniurias sibi factas. Super quo sui solebant eum arguere. & verbis huiuscemodi premovere. Domine. hec remissa mansuetudo vestri animi aliis exemplum prebet. in uos alias insurgendi. Quibus respondit. Simite. An nescitis quod dominus noster. mortem sibi inferentibus non restitit. sed eam remittens. per eis etiam suppliciter intercessit. Vtique deo non homini seruanda est potentia vindicandi. Absit a me. ut erga eos aut trabem aut festucam possem in oculo. quanto magis me videant afflicere detrimento. Certe si oculos capitis mihi eruerent uel uerumque truncaret brachium nullatenus eos minus

diligere. nec minus exhibere diligentis animi siue uultum. Nullum enim precium uolo facere. nec de alienis de feclibus mihi dispendium propagare. Libentius namque ut dicebat in ignem iret ardentissimus quam aliquod peccatum committeret ex certa scientia contra deum. Quia uero debitum pastorem officium. quoniam ad ecclesie liberatorem manus eius contenta esset exercere non potuit. tactus dolore cordis intrinsecus. & quasi per aliorum fatibus a se penas exigens. semetipsum extra regnum anglie relegauit. Hac autem in hoc consideratione ducebat. quod si tota seueritate ecclesiastica expendere in rebelles. ea forsitan legatus in iram duceret. & nihilominus regem aliosque sibi in ira molestos ad deiora & magis grauiam prouocaret. Si uero prius existens. eorum errata non conaretur corrigere uideretur ea quasi per quandam dissimulationis tollerantiam approbare.

LXXXIII.

De miraculis per eum ostensis illo tempore.

Et hos autem dies postquam natale desereret solum plura fecit de miraculis per eum. Nam quidam diris laboribus febribus obnoxie perierat ut beatus pater aqua benediceret. quam per recuperanda sanitate sibi loco antidoti propinaret. Et ita factum est. Sanctus enim antistes aqua benedixit. Que cum tetigisset egrotantis viscera. eger conualuit sine mora. Quod cum quidam de suis ei diceret. eis inhibuit ne id eo supposito reuelaret. Quidam etiam de clericis eius quartanis vexatus per aliquod tempus. die qua debuit eum febris affligere attingit eum per paulam. cum uir sanctus discumbere peransire. Que cum coram se transire cerneret quasiuit ab eo. cur cum ceteris non pranderet. Qui ait. Domine. die meum expecto hodie. quo me solet febris molestia molestare. Ad quem sanctus ait. Ego signum crucis super morsellum murene que est in disco meo faciam & illud in nomine sanitatis in tuo proximo ore ponam. Si statim comedere uolueris sanaberis. Ille morsellum de manu domini sui recepit cum gaudio. statimque cum focis ad mensam comedit uultu hilari & iocundo. Et sicut ei prius pater propinquare ab illa die. & deinceps eum febris illa nequissima non vexabat. Alius uir quidam magnus & latus morbum quemdam in genu habuit cuius morbi incomodo grauiter laborauit. Qui uideret uirum dei pretereuntem. rogauit ut genu languidum respiceret. & eum benedictionem suam super illud fundere non pigeret. Quod cum fecisset. tam cum difficultate aliquod morbum ille curatus delinquit sine mora. Quibusdam quoque quedam querant eis uentura innotuit. quod eum spiritu prophetico predicasse rei exitus. postea exhibuit. Beatus etiam thomas martir insignis antequam exiret de anglia ei in uisione apparuit. & ad agendum uiriliter monitis eum familiaribus roborauit. Quo uiso uir beatus pedem martiris ducere nitens ad osculum. sed beatus thomas ne oscularetur prohibuit ei. subtrahens pedem suum. propter quod ille fleuit & ingemuit. Cui sanctus thomas. Cur inquit flet. Et ille per eo ait. quod indignitas mea non patitur ut os meum pedes tuos dignissimos osculetur. Ad quem martir pro hac inquit repulsa nolo te flere uel gemere. quoniam tempus appropinquat. quo me osculaberis & in ore in punctu quoque itineris positus ut egredere de terra cum uiris religiosis secreto contulit. eisque eam sui recessus ab anglia reuelauit. Quorum quidam quasiuit ab eo quo ire disponderet. & an aqua potigniacum moram trahere cogitar. Cui sanctus. Ad potigniacum inquit ibimus & ibi omnia bona si deo placuerit faciemus. Quod uero & quanta bona apostolus potigniacum fecerit. ipsa bonorum inuolutas per se plenius patefecit.

LXXXV.

De transitu eius in galliam & ipsius morte

Sic clam & quasi fugiens egreditur ab aglia. & mari transito ad pontigniacum peruenit. ducente euz dño recta via. Nouerat em̄ ibi eē om̄ne refugium oīm de regno anglie exulantū p̄ iusticia prelatoz. Presci? quoq; futuroz locū istū p̄decessoz suoz a silū ingrediē. & ipsoz vestigia seqns. sup hoc qđ illuc eum de? aduenerat nō modice gratulaē. An̄ oculos siquidē posuit quali? beat? thomas ibidez ante sui tps martirij cum pacia p̄ sex annos expectauit brauiū cursū sui. & qđo famos? ille stephanus de languetonia cū plurib? suis suffraganeis similit̄ p̄ annos plures sui palmā et̄amis & labo i s̄ p̄stolat? est imbi. De quo loco etiā sic ait quidam. Est pontigniacū pons exulis. ort? asylū. Hic gradit̄. spaciāt̄ in hoc. requiescit̄ in illo. Pontifex ergo pontigniacū ingress? et cū omī reuerētia suscep? ibide lectōib? & orōib? assiduus vacabat. pp̄ia q; manu scribebat. & aliqñ ad p̄dicandū pplis in vicino positis exibat. Tandē cum morbo graui correptus eēt sole feruenti? icalescēt̄ e visum est suis ut ad locū aliqñ ubi maior esset aeris clemētia diuertere debuisset. Itaq; recedēs a pontigniaco. quēdā p̄oratu? cui nom̄ est sohiacū adiit. & vsq; ad obitū ibide mansit. Dolentib? autē pontigniacensib? qđ eis subtraheret̄ eius p̄stia. pietate mot? solabat̄ eos p̄ hec verba. Reuertar huc in seqnti festo beati edmundi regis & martiris. qm̄ tūc sol longi? a n̄ro disgre diēs emispio. adducet nobis frigoza t̄pis hic malis. qđ etiā sine spū p̄phetico non p̄tulit sicut euent? subsequēns p̄bauit. Eadē quippe die ad pontigniacū corp? eius est delatū. & sic impleuit mortuus quod viu? p̄misit. p̄uo post t̄pe mortui? Cū vero iā sibi cernebat diē imm̄ere nouissimū. iussit afferrī sibi corpus domi gloriozū. Extenditq; dexteram ad ipm̄ corpus domi. & cum igenti fiducia dixit ei. Tu es dñe in quē credidi. quē p̄dicaui. quē veraciē docui. & tu mihi testis es. qđ aliud qđ te in terra posuit? non q̄siui. sicut tu scis qđ n̄l volo. nisi quod tu vis domie. ita fiat volūtas tua. quia i tua sunt omīa voluntate. Mirati sunt vniuersi qui aderant. ipm̄ mente putātes excedere. p̄stīm cum se sic hēret quasi quē p̄sentez vidit. crucifixū aspicerz & in carne. Post p̄ceptōnē itaq; viatici. tota die illa tam iocund? erat & hilaris. ac si esset ab oī egritudine liber & imunis. Deniq; accepta exēma vinctōne cū esset mortū p̄xim? nullū tam certū mortis indicū p̄tulit. non gemit? edidit. aut aliq̄ suspiciā. s; nec querulas voces dedit. nec lecto decubuit sicut solent morientes decubere. sed vel sedit. l' caput sup manū suā reclinauit qñ voluit sp̄asare. Tādem vero preciosā resolut? est in mortē. xvi. kl. d' cembz. die qua vera vita xps mortē gustauit p̄ mortuis. **CLXXXVI.** De sepulture ipsi? preparatōne.

Nocte vero p̄xima aēe trāsitu? ipsi? de mūdo ad patrē. quidā vir vite venerabil' vidit in visione oraculū quoddam mirabile quod erat p̄sagiū mortis sue. quē instabat & eius glorie secuturē vidit. & ecce pater sanct? in maiori ecclesia cantuarie pontificali residebat i cathedra qui pontificalib? solenniē induit. pastoralē tēbat baculū manu sua. Quidā quoq; ipsi? emuli instabāt cum ligonib? ut ipm̄ stallū subuerterēt. & cū i p̄o patre (quē deicere nitebāt) terre fundit? coēqrēt. Et cum iam p̄e essz ut sanct? domi cū stallo suo ad terrā debuisset corruere. subito quasi diuino nutu capsa beati hēfegi martiris corā eo atigit appa-

rete. In quā sine lesione aliqua vel dispendio. receptus est vir beat? velocit̄ in momēto. Beatus autē martir hēfegus opculū feretri sui de loco quo venerat a p̄lo. manu sua detulit. & ut sepe mēoratū patrē in feretro suo quiescentē p̄tegeret. dictū opculū ipsi feretro coaptauit. Et otinuo quasi quoddam nouū ac solenne ducēs gaudiū subiunxit. Staturit ei domi? tes. pa. & p̄m. fe. e. &c. Corp? igitur sui dei in feretro ponit̄ ut ad pontigniacum. quo se sepeliendū cum sūma deuotōne nouerat deferat. Euisceat̄ ut in talibus fieri solet interior ps corpis. quē in ecclesia sci iacobi apud p̄uuium tumulata fulget miraculis & virtutib? copiosis. Reliquum corp? p̄ more locū. vestib? sacris induit. & pontigniacū cum honore ac reuerētia ppli. maxima deferē. Vna vero nocte in domo templarioz d' colozis habuit hospiciū. & tunc quod idē vir sanctus p̄dixerat extitit adimpletū. Cum em̄ a p̄tigniaco discedēs p̄ eandē villā iter ageret. iniectis sup ip̄az domū oculis q̄siuit a simul equitatib? cui? eēt. Cui quidā ait. Domie. domus templarioz est. Ad quē scūs. cum inquit ad pontigniacū rediero. in eadem domo more hospitis p̄noctabo. Itaq; sicut p̄dixerat in die beati edmundi regis ad portas p̄tigniaci delatum est corpus scū. & cum digna reuerētia susceptū. Quod in ecclesia collocātes expectauerit p̄positōne tumuli vsq; in diē. qui erat ab ei? obitu septimus. in quo nihil corruptōnis apparuit. n̄l lus ut assolet odor mal? qui grauaret p̄e positos est in uent? Noctē autē illa tota puigil in orōe māsit. ecclesia & corp? in medio qua si roseo colore p̄fufum iacebat facie reuelata. **CLXXXVII.**

De anuli ei? virtute. & miraculoz inēmissione.
Quidā autē monach? petrus noīe tunc sacrista monasterij. ex officij sui debito astabat illi cominus. irruentiū quosdā repellere. quosdā sicut res poscebat admittere sollicit? & intentus. Qui videns multos accurrere. deuoti? aliquid si possent gestientes arripe. alios ornamēta varia offerentes ad tactū. secum cepit tacit? cogitāe. Quid est qđ tanta deuotōne fidelū mīme puocaris. ut aliquid de his scis p̄sequaris exenniis. quod ad casus futuros p̄futurū reponas. p̄stīm cum sacriste fungaris officio. ad quem p̄met cura talis. & accedens quasi opis quippiā factur? temptauit anulum de manu eius euellere. & aliū loco ipsius digito subrogare. Cūq; leuiter p̄rectādo n̄l p̄ficeret. omī quo potuit conatu istitit ut anulū amoueret. Sed multum cōnat? incassum p̄cul abscessit dephēndi in facto veritē. & deliberans quid agēdū rursus accedit. q̄uis stupid? & ofusus. ac deuoti? us acclimat? aurib? iacentis corpis. demissa voce qđ si viuente cepit alloqui verbis istis. Pater scē peccauī qđ a te licentiā non petij. & tamen quod tuū est mihi temere vendicaui. s; qđ id ad honorez tuū facē disposui & ad salutē fideliū. ignosce ofitēti et petenti mun? annue postulatū. Quo accedente ad manum. statim ubi anulum atigit eum cum summa facilitate non extractum sed p̄lapsū potius cum ingenti leticia secuz tulit. Let? ergo tali omie abbī singula apte reuult & distincte. Qui letatus est de eo quod atigerat. & eo iubente. anul? inter alia sacra reponit̄. ex cui? tactu multa in firmis beneficia vsq; hodie largiente domino p̄ceduntur. Mane autē facto innumera fidelū currit multitudo. & diuinis celebratis rite obsequijs corpus ei? hūatū est a plurib? p̄sonis venerabilib? et hōestis

Illo em die tria tñ facta fuere miracula. qz fortas
se in quibz plura fierent. nec egrotz affuit nec egro
ta. Seqñti die hito osilio. terrā corpi supiaciūt. &
fere p octo dies que cepant fieri miracula cessau
runt. Sup quo plurimū otristati sunt fratres qui
aderant. & ex qua cā id posset accidere oferebant
tam ecce quidā frater hermann? adueniens. claram
se vidisse visionē asseruit dicens. Vidi & ecce pat
beat? eomund? mibi iam pluries apparuit. vultum
hēns hilarē. velut irat? paululū non oñdit. Quem
cum reuerentē interpellasē. cur op? bonū non pfi
ceret. quod in miraculis incepit. ipe defossū se de
monstrās qz de pssas man? non valeret erigere. re
spondebat & adiecit. Quid possum facere sic gra
uatus. Ecce surgere neqo. ecce man? ad deū nō ua
leo attollere. nec p egrotis aduentantib? exorare
Omnes ergo hac visione pmoiti. deo dederūt glo
riam & remouit ilico qm sup eum sicerat totaz
terzā. Quo facto virtutes miracula faciendi redi
erunt subito. & glōrificabant deum cum sano lan
guidus. iuuenis cum puecto. **LXXXVIII**

De corpis ei? eleuatiōe & miraculoz multitu
Ost tres menses ab eius sepultu. **D**ōne
ra ouenerūt fratres vt corp? ipi? sustolle
rent. & ad supas auras eleuatū. in aptōri
loculo collocaret. remota igit omi sup iniecta ma
teria vident admirātes nature insolita. videlicet ia
cere corp? integz. ptra mortue carnis iura. Accer
dunt xpius deum glōrificātes & corp? oretates
manib? ppiis inueniūt ei? mēbra flexibilia que ri
gescere solent in defunctis. Quid plura. Aptae in
loculo & honesti? qz antea recondit. ac tenuo cu
calice & cetis pontificalib? sepeliē. Ad cui? inuo
cationem multa sunt fidelib? prestita bñficia. vita
mortuis. languētib? medicia. Nec solū ad sepulch
eius. verz etiā in diuersis regionib? diuersi gñis mi
racula fiunt ob ipi? meritū. que succēte transcur
renda duxim? non singula genez. sed genera singu
loz. Igit ad maiore sui meriti declaratiōez ceci vi
dent. claudi ambulāt. tetumescūt yoropici. & sur
di audiūt. muti loquunt. conualescūt morbo pali
tico dissoluti. obfessi a demonib? liberant. Apperi
untur carceres. soluunt vīcula. curant epylēti.
qreanarij euadūt. & febriētes qplurimi ope sua
Alii varijs & occultis afflicti dolorib?. Alii mem
broz offico priuati & effecti velut immobiles. Alii
laborātes isāia capitis & energumi. Alii morbo fi
stule enozmicē dērupti. Alii tūore horribili turpiē
dehonestati. p eius suffragia sanitate pristina sunt
adepti. Fons sanguis in mulierib? restringit. patie
tibz dolorē dēciūt. dolor ipe licet acerrim? nūci
gat. Ab alijs recedūt corpis macule. nullo deiceps
vestigio remanēte. Alii herinosi. alii gybbosi. & q
dam lesi grauit. Nōnulli vero calculosi. seu tabefa
cti pustulis. Alii in puteos vel gurgites. aquaz si
ue fluuios corruentes. Plures etiā ex alto pēpita
ti. opetēs sibi qui qz repperūt remediū p sue merita
sāctitatis. Alii apostasie laqueis irretiti. Alii a ser
pentib? icti. alii desperati. alii suffocatiōni xpi. alii
ab iminentis mortis discrimie mirabiliter erepti.
mirā sunt pfulis merito. xpi grām ofecuti. alii autē
a tumore fauciu. alii a lesione arteriaz. alii a strictu
ra gutturz letifera mizifice liberant. ipsi patris me
ritis & pētib? sine mora. In fantulis vero sec? vba
materna suffocatis. & in somnis oppressis ab ipsis
matrib? circa curā eoz negligēter agētibz. pissi
mus pontifex reddidit vitā ab ipoz pueroz pēti

bus fiducialiter iuocat? Alii quoqz qplurimi vi
ta priuati & vere mortui p eius. auxiliū ad auras
vitales sunt denuo reuocati. Quidā vero in despa
tionis foueā fere collapsi. epis aduersitate fracti.
vel inopia molestati. dū pii patris eis occurrit me
moriam dulce ofolatōis recipiunt antidotū cum med
la. Bruta etiā aīalia ipsi? bñficia sunt expta. aliq at
dure ceruicis homies. dīne potentie derogātes &
patris eiusdē meritis. repēte pcussi plangebant sui
reatum facinoris & errozis. Et coacti pōcabāt q
in sācto suo chris? opabat magnalia. que priusq
vixatō daret eis intellectu pōdicare noluerāt spon
te sua. **LXXXIX** De trāsitu ludouici reg
francoz in cyprum. **C**etoz.

Hanno domi. M. cc. xlviii. rex frācoz ludo
uicus iter trāsmarinū arripuit. vīz in sex
ta feria post pent. exiens de pīsiis multis
eius vrbis pcessionibus euz vsqz ad scm anthoniū
deducētibz. Iuerūt cū eo venerabilis odo tūscu
lan? eps aplice sedis legat? & duo fratres eiusdē
regis. videlicet robert? comes atrebatens. & ka
rolus comes andegauēsis cum vxorib? suis. milit
qz frācie regni baronib? & epis. Alfons? quoqz di
cti regis frater. comes pictauens cruce acceperat
trāsmarinā. s; illo anno cum dñā blancha regia ma
tre sua remāsit ad regni custodiā. Itaqz die martis
in trāsio scī bartholomei rex cū suis nauē itrauit
& duob? dieb? seqñtib? inibi morā faciens rēum
pspezz expectauit. Porro seqñti die veneris a por
tu recessit. & duce dñō nauigās. tandem die iouis
ante festū scī mathei de nocte in cypro apud nimo
cium applicuit. Ac comitissa atrebatens cum essz
pognans de portu aquaz mortuaz in franciam re
dit. ibiqz vsqz ad comitis pictauens trāsitu remā
sit. Rex autē de osilio baronū suoz. & baronum ac
terrarioruz cyprī. qz naues & galee sue cum balista
riis ac gentib? suis nondū aduenerāt in cypro. diu
tius expectauit. & ppter istantiā hyemis & alias
cīs ocurētes vsqz ad tps pascale iter suū aduers?
saracenos distulit. rex quoqz cyprī. & omēs fere
nobiles isti? regni. atqz plati crucis signaculū assū
pserunt. seqz cū rege francie sup saracenos adueni
ente pfixo termino pfecturos quō eos vellet du
cere iurauerūt. Eo tpe soldan? babilois. qui vers?
p res damasci. p terrā xpianoz veniē pauerat. audi
tis de aduentu regis francoz rumorib? iter pposi
tum reuocauit. Erāt qz inimicie inter pōictū sol
danum & illū qui fuit soldan? damasci. & etiā ha
lapinos. His tpius obierūt de pegnis. robert?
eps beluacensis. & comes montis fortis. coēs quo
qz vindocimensis. guillerm? de melloto. & guiller
mus de baris. domin? etiā heichenbaldo? d borbo
ne. & comes drocens. et alii qplures milites quo
rum numer? vsqz ad ducentos et qzragita estimat
Sed et comes andegauēsis qrtana in cypro labo
rauit. Cum autē inter archiepū nichossiensē et mi
lites etiā regionis esset otrouersia. ppter quā oēs
fere milites illi erāt excēcati. pōict? odo legatus
inter ptes mediator pacē iformauit. et dictos mi
lites absolui fecit. Archiepū quoqz grecoz in cy
pro. qui tanq scismatic? et iobediēs archiepō suo
latino iam diu ab ecclesia sua exulauerat. tunc epis
est reuersus. et tam ipse qz alii greci. qui excēcati
fuerāt ad obediētiā rōierūt et absoluit eos legat?
Qui etiā corā ipso quasdā hereses abiurauerunt.
Multi etiā saraceni qui detinebant i cypro captiui
baptismū instanter petētes insigniti sūt cara ctere

baptismi **XC** De legatione tartarorum ad ipsos

Eneunt autem circa natale domini ad regem ludouicum missi quidam nuncii a quodam viro magno ercalthay nomine de gente tartarorum qui et apud nicosiam amozati literas eiusdem magnatis preceperunt. Ibiq; presens aderat frater adre as delontumal de ordine fratrum predicatorum qui maiorem ex illis nunciis nomine dauid nouerat: utpote quem viderat in exercitu tartarorum. Literas autem sibi preceperat in lingua persica et literis arabicis in latinum transferri fecit. eazq; transcriptum sub octaligillo suo clausum matri sue regine blanche in franciam misit. Nunc clauerunt itaq; rex magnus tartarorum qui de chaa circa tres annos opletos a die ephe prope preceperat. factus erat per dei gratiam christianus. et tunc ipse qui alij magnates plurimi et maxima pars populi et exercitus eorum de sacris baptismum susceperant. fidei catholicam preceperant. Dicitur etiam ercalthay iam antea per annos aliquot similiter fidem suscepisse christianam et baptizatum. et nunc veniebat missus a dicto rege chaa. cum maxima multitudie bellatorum. et erat ipse intentus fidem christianam promouere ac roburare. et omnem cruce adorantium. utilitatem et liberationem procurare. omnesq; aduersarios eiusdem crucis expugnare. Multum vero desiderabat. se regis francorum esse beniuolum et amicum. Audierat enim de ipso quod applicare deberet in cypri dicerent etiam idem nuncii se credere quod dictus ercalthay circa proxima pascha ciuitatem baldach obsidere deberet in qua caliphus habitabat. a quo soloan? babilonie plurimas ac specialiter omnes in obsidione damiata succursu magnu in auxilium habuerat. His et aliis tamen per nuncios quod per literas intellectis rex gauisus nuncios honorifice susceptos peruenire fecit. eisq; liberaliter necessaria ministrari. In die enim natalis domini. cum rege fuerit ad missam in ecclesia et ad prandium in curia. Sibi in epyphania cum eo ad missam erat. et sicue videbat bene se habere ac more christianorum se gerebat.

XCII Exemplar epistole tartarorum ad eundem ludouicum

Hoc est autem exemplar epistole sue lichte ludouicum rarum quod misit ercalthay siue hercalcay princeps ille tartarorum ad regem ludouicum et iubente rege ipso. translata sunt in latinum de verbo ad verbum. Per potentiam dei excelsi missi a rege terre chaa verba ercalthay regi magno principiarum multarum pugnatore strenuo orbis gladio. christianitatis victorie. religionis apostolice defensori. legis euangelice filio. regi francorum. Augeat deus dominum suum et oseruet ei regnum suum annis plurimis. et impleat voluntates suas in lege. et in mundo nunc et in futurum per veritatem domine aduocatricis hominum et omnium prophetarum et apostolorum. amen. centum milia salutem et benedictionum. Ex hoc rogo quod recipiat salutaciones istas. ut sine gradibus apud ipsum. Faciat autem deus ut videat hunc regem magnificum qui applicuit. Creator autem excelsus faciat occursum vestrum in caritate. et faciat faciat ut eum gregem in unum. Post hanc autem salutacionem nouerit quod in hac epistola non est intentio nostra nisi utilitas christianitatis. et corroboratio manus regum christianorum domini ocedere. Et peto a deo ut det victoriam exercitibus regum christianitatis. et triumphet eos de aduersariis suis penitentibus cruce. Ex parte autem regis sublimis. sublimet eum deus. videlicet de prefectura hyocay. augeat deus magnificentiam suam. Venimus cum prece et mandato ut omnes christiani sine liberi a fuitute et tributo et angaria. et pedagibus et similibus. et sint in honore et reuerencia. et nullus tangat possessiones eorum. et ecclesie destructe ree

difficent. et pulsentur tabule. et non audeat aliquis prohibere. ut orent corde quieto et libenti per regnum vestrum. Ista autem hora adhuc venimus per utilitatem christiana. et custodia dante deo excelsio. Misimus autem huc. per fideles nostros viros venerabiles sabeldini monasterii fat dauid. et per marcum ut annunciet bonos rumores et que sunt circa nos dicet ore ad os. Filius autem recipiat verba eorum ut credat eis et in literis suis. Rex terre augeat magnificentiam suam ita precipit quod in lege dei non sit defra iter latinum grecum et armenicum. ne stormum et iacobinum et omnes qui adorant crucem. omnes enim sunt unum apud nos. Et sic petimus ut rex magnificus non diuidat inter ipsos. sed sit eis pietas super omnes christianos. doretque eius pietas et clemencia. Datum in fine mercharia. et erit bonum procedente domino excelsio. Hucusque exemplar epistole. que missa est regi francorum in cypri ab ercalthay tartarorum principi. Cui consonabat et alie quedam littere que paulo ante dicto regi a rege cypri. et comite ioppensi fuerant presentate. Quare etiam transcriptum vna cum transcripto litterarum ercalthay. transmisit odo venerabilis legatus innocentio pape. Hanc vero litterarum exemplaria que continebant.

XCIII Exemplar epistole conestabularij armenie ad regem cypri de tartaris.

Excellent et potenti viro. b. dei gratia regi cypri et carissime sorori sue e. regine ac nobili viro y. de ybelim fratri suo conestabularij armenie salutem et dilectionem. Noueritis quod sicut ad iter agendum per deo et utilitatem christianitatis me exposui. sic christus hiesus usque ad villam que vocatur santequar me adduxit. Multas quippe terras vidimus. idem retro nos dimisimus et transiimus. baudiatorumq; terrarum eius duobus arcepi itineris mensibus. Ciuitates plurimas destruximus. quas vastauerunt tatarari. quare nemo possit opulenciam vel applitudinem estimare. Vidimus enim aliquas magnas villas. itine trium dierum. et plusquam centum milia aggeres magnos et mirabiles ossium a tartaris infectorum. Nobisq; videtur quod si deo disponente tartari qui paganos sic destruxerunt non aduenissent. ad totam terram asmarina splendat et adquirentiam sufficeret. Transiimus unum de padisi fluminibus maxim. gyon appellatum iuxta scripturam. cuius barrea durat undecimque per unam magnam diem. De tartaris vero sciatis quod innuabiles sunt. nec estimari ab homine possunt. Optimi sunt archerij. terribiles forma. plurimique facies. nec vobis possemus describere literaliter nec eorum. Nunc quod octo sunt menses quod de die ac de nocte ambulamus. et nunc de nobis. quod sumus ad medium terre nostre et terre chaa maioris domini tartarorum. Intelleximus autem per vero quod iam ex quo mortuus est chaa pater huius qui nunc est. anni quique transierunt. sed barces ac milites tartarorum ita se per terras effuderunt. quod infra dictos quique annos. ut dictum chaa intronizaret. uix in unum locum congregari potuerunt. Quidam enim eorum erant in india. alij vero in ira de catha. alij in ruscia. et alij in terra de chaschat. et de caghbat. Hec est terra de qua tres reges in bethleheme venerunt christum adorare. et christiani sunt homines illius terre. Ego siquidem ipse fui in ecclesiis eorum et vidi hiesum christum depictum. tres quoque reges. unum aux. alium thus. et alium mirram offerentes. Per illos itaque tres reges habuerunt illi fidem christi. ac per illos chaa et omnes sui modo facti sunt christiani. Unde et ad portas suas habent ecclesias. pulsanque campanas. ac percutiunt tabulas. ita quod euntes ad dominum suum chaa. pro quo quidem optet ire ad ecclesiam et salutare hiesum christum. per vero ire et salutare chaa. Inuenimus etiam multos christianos effusos per terras

orientis et multas ecclesias pulcras et altas anti-
 quas que vastate fuerant a tartaris. Vnde christia-
 ni terre illius venerunt in presentia chaam istius.
Quos iste cum honore magno suscepit et liberta-
 ti donauit et ne quis verbo vel facto contristaret
 eos prohiberi fecit. Et quia peccatis nostris exigē-
 tibus non habebat christus qui nomen suum predi-
 caret in illis regionibus ipsemet pro seipso predica-
 uit et nunc predicat sanctissimis suis virtutibus.
 ita quod gentes illarum regionum credunt in christum.
 In terra vero indie quam beatus apostolus thomas
 conuertit est quidam rex christianus qui inter alios
 reges. ut pote saracenos erat in anxietate magna
 positus. Nam undique faciebant ei resistenciam seu
 violentiam. donec tartari venerunt in terram illam.
 Et ipse factus est homo illorum. accepto quoque exercitu
 suo et tartarorum arcepos inuasit. tantumque in terra
 indie acquisiuit. quod tota orientis terra plena est sela-
 nis indicis. Horum enim plusquam quingenta milia
 vidi. quos rex dictus ceperat et mandauerat veni-
 dari. Scitis etiam dominum papam misisse nunci-
 um predicto chaam et mandauit ei dicens. utrum
 christianus esset. et cur gentem suam ad orbis con-
 culationem ac necem misisset. Cui respondit chaam
 quod deus auis suis et sibi mandasset. ut gentem suam
 ad interficiendas gentes pessimas mitteret. Super
 hoc autem quod mandauerat. utrum esset christianus
 respondit quod hoc sciebat deus. Et si papa scire
 vellet veniret et videret ac sciret. hucusque exemplar
 epistole constabularii armenie. **EXCIII.** De
 quibusdam relationibus nunciorum erchelthay prin-
 cipis.

Quesiuit autem rex francorum a predictis
 nunciis erchelthay de ipso. a quo tempore
 baptismum suscepisset. et ubi esset. modo
 quesuit et de statu tartarorum. et que fuerit causa
 motus aduentus eorum. et qua occasione suum id
 est ipsius regis francorum cognouissent aduentum.
 Ad que illi sic responderunt. A soldano inquit
 mussule. que scilicet olim vocabatur nimue. misse
 fuerunt litere quedam ad magnum regem chaam.
 quas receperat a soldano babilonie in quibus babi-
 lonie soldanus mentionem de applicatione et aduen-
 tu regis francorum faciebat. mendaciter asserendo
 quod rex francorum naues per violentiam ceperat.
 et in egiptum deduxerat. Per id ostendere volens
 quod idem mussule soldano. in aduentu regis francorum
 confidere non debebat. Hac igitur occasione dictus
 erchelthay audito regis francorum aduentu. nunci-
 os misit ad eum. qui denuntiarent ei. in hoc esse pro-
 positum tartarorum. ut in estate proxima obside-
 rent caliphum. Rogabantque regem ut egiptum ag-
 grediens impugnaret. ne dictus caliphus ab egip-
 tijs in aliquo adiuuari posset. Dixerunt etiam idem
 nuncijs. quod isti qui nunc appellantur tartari. exierunt
 de terra sua transfactis quadraginta annis. que non
 habet ciuitates. aut opida. seu villas. sed abundat
 in pascuis. et ob hoc incolae sunt intenti tantum in
 pecoribus alendis. distatque per quadraginta dietas
 a terra quam nunc inhabitat ille rex magnus chaam
 et in qua posuit sedem suam. Que scilicet terra tar-
 tar vocatur. unde et nunc tartari nominantur. Di-
 cebant quoque quod idem tartari primo debellauerunt
 filium iohannis presbiteri. ipsumque cum exercitu suo
 pereemerunt in ore gladij. Dicebant etiam quod ille ha-
 am habet secum omnes fere capitaneos populorum
 cum innumera multitudine equitum et hominum

et animalium. Et sunt in tentorijs semper. quia ni-
 la ciuitas eos capere posset. Equi vero illorum et
 animalia semper comorantur in pascuis. quia non
 possunt ordeum et paleam inuenire. quod suffice-
 re posset equis suis. Capitanei vero premittunt ho-
 mines qui sibi regiones subiiciant. et ipsi cum rege
 magno remanent. In cuius potestate et voluntate
 est. ut quando moritur. quis reges instituat aliquem
 de filijs vel nepotibus suis. Dixerunt etiam quod ille
 qui nunc agit in ceperis kyocay nomine matrem ha-
 buit christianam regis qui presbiter iohannes vo-
 catur filiam. Ad cuius exhortationem et cuiusdam
 episcopi sanctissimi qui malassias vocatur suscepit
 sacramentum baptismi. et cum eo. xvij. filij regum
 et plures alij maxime capitanei. Multi etiam adhuc
 inter illos sunt qui nondum fidei sacramentum su-
 sceperunt. Erchelthay vero qui nuncios miserat. chri-
 stianus erat iam ex pluribus annis. et non erat de
 semine regio. sed tamen magnus et potens. Agebat i-
 finibus phidis a parte orientis. Requisiti vero nun-
 cii de batho duce. cur sic male recepisset. domini
 pape nuncios. Responderunt quia homo paganus
 erat. et saracenos habebat consiliarios. Sed iam po-
 testatem tantam ut prius non habebat. quia modo
 sub erchelthay potestate constitutus erat. Preterea
 requisiti de soldano moysac. siue mussule. que quod-
 dam nimue dicta est an christianus esset. Dixerunt
 eum fuisse cuiusdam christiane filium. et quod ex cor-
 de christianos diligeret. ac festa illorum obseruaret.
 nec in aliquo legi machometi obediret. Et creden-
 tur. quod si tempus et oportunitas haberet. libenter
 christianus fieret. Dicebant etiam quod summi ponti-
 ficis nomen apud tartaros iam celebre esset. et quod
 erchelthay domini sui propositum erat. ut in estate
 proxima caliphum impugnaret. et iniuriam domi-
 no iesu christo illatam vindicaret. **EXCIII.**
 De legatione regis francorum ad tartarorum prin-
 cipes.

Endem habuit rex francorum consilijs. ut
 ad ipsum regem tartarorum et ad erchelthay
 nuncios suos cum literis et iocalibus mit-
 teret. ita quod aliqui eorum ab erchelthay ad ipsum re-
 gem ludouicum directe redirent. et alij ad regem
 chaam ulterius procederent. Significatibus autem
 tartarorum nuncijs quod rex chaam valde gratum et
 carum haberet de scarleta tentorium siue capellam.
 Fecit eam rex ludouicus preparari ac fieri speciosam
 et quosdam pannellos habentes leuem atque subti-
 lem brodaturam. In qua scilicet brodatura tentorio
 affixa. ea que dominus noster iesus christus pro no-
 bis in corpore suo gessit. honestissime satis sunt ex-
 arata. Hec igitur et alia. ad ornamentum capelle. et
 cultum diuinum pertinentia misit rex ludouicus regi
 chaam ad deuotionem fidei christiane in eo excitanda.
 Insuper etiam de ligno sancte crucis misit tam ei-
 dem regi. quam erchelthay per nuncios suos cum lite-
 ris ad utrumque directis. hortantibus ut eum qui pro
 gratiam suam ad cognitionem sui nominis eos vo-
 cauerat debita veneratione colerent. et in eius amo-
 re iugiter permanerent. Sed et dominus eodem legat
 eidem regi magno chaam et matertere sue. et erchal-
 thay ac prelatis eorundem destinauit epistolam. de
 nuncijs. eis quod sacrosanta romana ecclesia eos li-
 benter et filios carissimos recipet. audiens gratu-
 labundam conuersionem eorum ad fidem catholicam.
 dum modo fide orthodoxa vellent firmiter tenere
 et eam proficere matrem omnium ecclesiarum. eiusque presidere.

hiesu christi vicarium esse. & q̄ eidem vicario cun-
cti qui christiana professione censent merito debe-
ant obedire. **P**relatos etiam illoꝝ admonuit speci-
aliter. vt idipsum omnes saperent. & in eis scisma-
ta non essent. sed in veritate fidei. scilicet in quattu-
or primis generalibus cōsiliis edite. & a sede apo-
stolica approbate immobiliter permanerēt. **F**uerūt
autem huius legationis nunciū. videlicet a rege frā-
corum ad principes tartarorum destiati. predicti
frater andreas. cum duobus aliis fratribus eiusdē
ordinis & duobus clericis. ac duobus seruitibus
regis. qui parati & instructi paulo ante purifica-
tionem proeecti sunt. vna cum predictis tartaro-
rum nunciis. viii. kl. febr. a rege licētiā acceperūt.
ac tertia die nichosiam exierūt. **S**uper omnes autē
frater andreas capitaneus & magister a rege con-
stitutus. non multo post ad eundem regem literas
misit. quarum transcriptum dictus rex matri sue
blanche regine in franciam vna cum transcripto li-
terarum erchaltay trāsmisit. **C. XCV. De di-**
scordia inter soldanos babiloniorum & halapio-
rum.

Nterea soldanus babilonie intellecto q̄ rex fracie
hyemaret in cypꝛo. statim iter arripuit. veniendi
versus partes damasci. per ciuitatem hierusalē trā-
situm faciendo. ad hoc intendēs modis omnibꝫ &
aspirans. vt halapie soldanum. & alios eidem ad-
herentes sibi pacificos & cōfederatos attraheret.
eosqꝫ secum in auxilium suum adduceret. **A**d hoc
etiam nuncios suos caliphus baldacensis & senex
de monte destinauerāt. vt illos ad cōcordiam reuo-
carent. **A**t soldanus halapie cognoscēs versutiam
& maliciā soldani babilonie. non est ausus in ip-
so cōfidere. nec pacem aut cōpositiōem. cum eo
voluit mīre. ppter quod idem soldanus babilonie
in iram motus. urbem camele que pertinz ad solda-
num halapie per gentem suam obsideri fecit. & ipse
damascū rediit. **I**n qua. s. obsidione dicti soldanus
ppter hyemē & pluuias. & beduinorū icursꝫ ferē
in hoibꝫ ac rebus & aialibꝫ suis multa dispēdia su-
stinuisse. **D**ū itaqꝫ babilonie exercitus i. obsidē
dēa pmaneret. soldanꝫ halapie p̄p̄to exercitu suo
venit. vt eos ab obsidione remoueret. **A**d queꝫ ac-
cedens nunciū caliphi. monuit eum vt cum solda-
no babilonie pacem firmaret. pponens ei picula in-
ta que saracenis imminēbāt hoc tempore. eo q̄ ex-
ercitus christianus. ad perdendum gentes atqꝫ le-
gem machometi cōuenisset. **E**t si quidem ipsi sara-
ceni taliter in semetipsos bella cōuerterent. hoc illi
ad incōmodum & cōfusionem & christianis eorū
aduersariis ad profectum cederet. **C**uz hec & alia
etiam multa nunciū caliphi proponeret. & de hoc
iam pluries cum eodem soldano tractasset ille nul-
latenus verbū pacis admittere uoluit. dicēs q̄ quā-
diū in eius dominio babilonii morarentur. sup hoc
aliquatenus non tractaret. & nisi recederent. die
crastino proculdubio cum eis p̄liū & cōflictū in-
iret. **V**idens itaqꝫ dictus nunciū q̄ nihil i. tracta-
tu pacis proficeret. recessit. ac festinans ad exercitū
babilonicū. imminētis eis belli piculū nunciavit.
& sic eos ab obsidione recedere fecit. **Q**ui cuz ma-
xima cōfusione in damascū receperūt se. vbi tunc
morabatur soldanus babilonie graui detentꝫ infir-
mitate. **I**nter hec autē magister militum templi &
marescallus hospitalis scripserūt ludouico regi.
q̄ soldanus babilonie cuz exercitu magno venerat
in partes gaze. ad cōsiliandū sibi soldanū halapie.

& damasci. **T**imebātqꝫ ne forte ioppen vel cesare-
am intenderet obsidere. **P**ostea quoqꝫ scripsit idē
magister regi. q̄ admiratōis qui dam soldani babi-
lonie ad ipm venerat. vt eiusdem regis francoꝝ
voluntatem inquireret. eo q̄ dominꝫ suus libenter
cum ipso pacem haberet. **Q**uod regi omnibꝫ ba-
ronibus displicuit valde. p̄sertim cum a quibꝫ
dam diceretur. soldanus ad requisitiōem eiusdem
magistri. predictum admiratū ad ipm misisse ita
qꝫ rex incōtinenti p̄fato magistro per literas su-
as inhibuit. ne de cetero tales nuncios absqꝫ māda-
to suo speciali reciperet. aut cum eis colloquiꝫ ha-
bere p̄sumeret. **D**icebatur em̄ ab omnibus qui fa-
ctum sine nouerāt. q̄ quantumcūqꝫ oppressi essēt
siri. nunquā primi faciebāt verbum de treugis. sed
tunc primo quando cum instātia magna requisiti
super hoc erant a turcis. **I**deqꝫ q̄ dictꝫ magister
vt dicebatur. p̄ior inde verbum mouerat. ex hoc
christianorum odicio deterior facta fuerat. p̄se-
rtim quia turci ex hoc ipso poterant credere q̄ rex se
viribus inferiorē existimans quacūqꝫ causa vel oc-
casione inuenta festinaret ad propria remeare.

**C. XCVI. De quibusdā euētibꝫ cypꝛi dū ibi
morā traheret rex francoꝝ.**

Reterea dum idem rex francoꝝ. in cypꝛo
cum regina margareta vxore sua moram
traheret. **A**rmenie quoqꝫ rex intellectu eiꝫ
aduenu misit nuncios solennes quendāꝫ archiepi-
scopum. scilicet armenū. & alios domesticos suos
cum literis suis & exeniis se offerēs eius volunta-
ti. **Q**uos ille prout decuit honorabiliter recepit.
Cum autē intellexisset esse discordiā inter ipsum &
principem antiochie grauem plurimū. atqꝫ damno-
sam. que iam longo durauerat tempore. ppter hoc
& alia quedā. misit nuncios p̄p̄ios ad verūqꝫ. **P**o-
st. a vero p̄cedēte tempore. accedentibus ad eum
veriusqꝫ nunciis imita est inter ipsoꝝ corā illo tren-
ga. ab instāti natiuitate sancti iohannis per duos
annes duratura. **Q**uia vero turcomanni paulo an-
terā antiochie depopulati fuerant. patriarcha &
princeps antiochenus a rege francoꝝ auxilium
petierunt. eisqꝫ a rege sexcenti balistarii missi sunt.
Accidit autē dum esset rex in cypꝛo cum exercitu
christiano vt oriretur discordia inter vicecomitē
castriduni & marinos suos instigāte dyabolo. **E**t
ex parte ianueniū a balistarīs vicecomitis interfe-
cti sunt duo. quorum vnus erat magnus & nobil-
homo. **I**dem quoqꝫ vicecomes (nescio quo spū du-
ctus) habito tractatu cum comite montisfortis.
voluit ad partes aconēiū transfretare cum militi-
bus multis. **Q**uod ubi rex agnouit. ipsi ceterisqꝫ
militibus ne hoc facerēt inhibuit. quoniā hac occa-
sione totus posset exercitus dissolui. & christiani-
tatis negociū impediri. **C**unqꝫ vicecomes quoquo
modo. id quod proposuerat implē vellet rex gale-
as suas armani fecit. & dominis nauū ne viceco-
mitem aut complices suos aliquatenus attēparēt
ferre prohibuit. **T**unc idē vicecomes ad aliud se
conuertit. & nauē cum omnibus que in ea erāt sai-
siuit. asserēs q̄ scdm conuētiōes inter ipm & do-
minos nauis habitas tam nauis. q̄ ea que ibi erant
ipsius eē debant. **P**orro mediante rege tractatum
fuit. vt in duos bonos viros vtraqꝫ pars opromē-
teret. & rex terciū poneret. **S**ed quia consensuꝫ p-
tium obtinere non valuit. idē dicta discordia tūc
sedari non potuit. **T**andem ad instātiāꝫ regis &
legati vicecomis post pascha nauem quam saiherat

ianuēlibus restituit. Qui & pro miserunt sub pena
duarū miliū librarum q̄ iuri starent in curia regis
francozū super querelis que vertebantur inter ip
sos & vicecomitē antedictū. Interea vero miserat
rex apud acon & alia loca maritima ad marinarios
& naues atq; vasella conducēda. Cūq; nūc hac
de causa in acon die dominica in quinquagesima ve
nissent nullatenus ianuēses ac venetos ad hoc fle
ctere potuerunt. ut ratōabile precū in vasis suis
ponere vellent. His diebus instigante dyabolō in
ter ianuēses ex vna parte & pylanos ex altera se
ditio grandis exorta fuit. ita q̄ vnus consul ianuē
sis telo percussus interit. Sed & paulo ante sedi
tio exorta fuerat inibi inter venetos & balliuū re
gni cipri. Itaq; rex francozū secundo misit patrē
archam hierosolimitanū. ac suessio nensē episcopū
& conestabularium suū. & quosdam alios i acō
pro vasis & marinariis cōducendis & pro sedādis
feditōibus antedictis. In cyp̄o quoq; fabricari fe
cit parua quedam vasella ad terram hostium capi
endam necessaria. His autē dieb; ca pti sunt quidā
qui confessi sunt q̄ ipsi et quidā alii a soldano ba
bilome missi fuerant. ut regem et maiores exercitū
veneni maleficō enecarēt. **CXCVII. Qualit̄**
itē rex damiate portum cepit.

Hextremum autē venerunt naues. vasa
q; conducta. venerunt etiam d̄ insulis na
ues q̄plures. ac multi barones ac milites
& alii peregrini. qui moram in insulis fecerant. in
hyeme iam transacta. Itaq; die sabbati post ascen
sionem domini cum esset iam in nauī sua rex frāco
rum. congregatis ibidem maioribus exercitus. de
ip̄ozū cōsilio publicatum fuit per exercitū. q̄
apud damiatā vniuersi cum d̄ adiutorio dirigerēt
iter suū. Die siquidem ascensionis put̄ ordiatū
fuerat ascenderunt nauem. sed vsq; ad diē mercuri
sequentem adhuc in portu remanserūt. quia tem
pus oportūm nauigandi non habebant. nec ad
huc gentes illorum parate totaliter erāt. Eadez ita
q; die velo facto. recessit rex a portu nimocii cum
nauium & vasellorum copiosa multitudī. At po
stea per aliquot dies cum difficultate ac ventozū
contrarietate p̄cedentes. venerunt p̄ paphū ci
uitatem cyp̄i. tantaq; fuerat temporis cōtrarietas
ut oporteret illos p̄ nimociū bis reueri. Veit
q; tunc ad eos princeps achaye cum gentib; & va
sellis quāpluribus in subsidium illorum ac ter
re sancte. & cum eo similiter dux burgundie. qui i
partibus romanis moram traxerat in hyeme. Expe
ctauerunt igitur peregrini apud nimociū. & cō
gregauerunt ibidem exercitū suū per incōmo
ditatem temporis dispersum. Tandem in festo s̄
cte trinitatis vela ventis dāri fecerunt. & habito
satis congruo tempore nauigauerūt. ita q̄ in seq̄n
ti die veneris apparuit eis terra egipti. & p̄ pau
lulum ciuitas damiate. Appinquantēs itaq; iuxta
ciuitatem in portu steterunt & naues suas ancho
rauerunt. Eadem die cum viderēt portum magna
turcozū equitū ac peditū multitudīe munitū
& os fluiū quod de p̄pe eminebat ex abundātia ga
learum armatum. cōsiliū habuit rex cum maio
ribus de exercitu. ut in crastino sūmo mane exirēt in
insulam ad terram capiendā in parte illa. videlicet
vbi terram similiter illi ceperant qui in alia obsi
dione damiate fuerāt. ita q̄ fluius esset inter ipsos
& ciuitatem. In ip̄o igitur crastino peregrinis in
transib; galeas. ceteraq; vasella p̄ua quotquot

intrare potuerūt. accinctis ut decuit. & armatis.
rex cum legato sacrosanctam crucē domini trium
phalem deferente nudam & apertam erat i quodā
vasello. p̄cedente quoq; in alio vasello iuxta ip̄
sos beati dyonisi martiris vexillo. fratribus regis
ac ceteris baronibus & balistariis. ac militibus cir
cumq; cōcomitātib; . Deinde p̄cesserunt vi
riliter in nomine domini versus terrā. de dei quo
q; misericordia & virtute sancte crucis non modi
cam habentes fiduciā. & insultus plurimos tam
sagittarū emissiōibus. q̄ aliis facientes cōtra ho
stium ferociā. Cūq; vasella ipsa in quibus erāt p̄
pter nimā maris planiciem vsq; ad siccam attinge
re non possent christianus exercitus in nomine do
mini relictis vasellis in mare saliendo se misit. &
vsq; ad siccam terram cum armis suis pedes venit
Saraceni vero qui litus occupauerant. nitentes de
fendere terram nostris appinquantibus & exeunti
bus de vasellis sagittas & tela fortiter iaciebāt. &
cū gladiis feriebāt. S; nostri p̄ualētes intrauerūt &
occupauerūt terram hostib; repulsi. paucis & q̄
si nullis nostrorū vulneratis aut lesis. Multis vero
saracenoz & equis eorum pluribus letaliter vne
ratis et interfectis. Inter quos etiam de maioribus
ip̄orum ceciderunt aliqui. videlicet vnus qui erat
ville capitaneus. et alii duo admirati. Soldan; autē
ibi p̄sens non erat. sed d̄ nouo e damasci partib;
venerat. et tunc erat in loco. qui per vnam diē
a ciuitate p̄dicta distat. vbi et quādā infirmitate
languēbat. In ipsa vero die occupauerūt os fluiū
galee nostre. et fugerunt galee saracenoz et ascen
derunt fluiū. Fixis autē rex ac peregrini ten
torijs suis super litus p̄notauerunt ibidem. et in
crastino videlicet die dominico. inibi cōmorari oz
dinauerunt ut gentes ip̄ozū et equi. qui scilicet i
nauibus adhuc erant illa die descedere. ac venire i
exercitū possent. **CXCVIII. Qualit̄ ip̄e rex**
vrbem intrauit et occupauit hostibus fugatis et ex
pulis.

Hic autem felici principio. felicioza quō
q; adiecit dominus noster hiesus christ; .
populo suo catholico. Nam saracenis q̄
erant in ciuitate. diuina virtute perterritis. subito
illa nocte populus et in crastino die dominica ma
gnates. et alii omnes ex vrbe dicta exierunt. et in
fugam conuersi eam circūq; posito igne peni
tus reliquerūt. Quo percepto statim exercitū cō
moro. multi de nostris currentes intrauerūt vrbez
per quēdam pontem nauū. quem dimiserant sara
ceni satis integrum. nisi quod in ipso erat interrup
tio vna. que statim fuit a nostris gentibus repara
ta. Rex insuper habita certitudine de p̄missis. ali
quos de suis quos ad hoc duxit eligēdos. in eromi
lit. ac per totam ciuitatem guarnitionem suam po
suit. Postea recedens a litore in quo erat. eadē die
versus pontem ciuitatis se traxit. ibiq; ante pontē
ipsum tentoria sua posuit. ut si necesse esset illis q̄
erant in vrbe tempestiue succurrere posset. De vi
ctualibus autem guarnitionis licet multa p̄ ignē
deperierunt multaq; amota fuerint et subtrācta
multa tamen adhuc remanserūt ex eis. quoniam ad
longum tempus abundanter ciuitas a saracenis fu
erat munita. Erat quoq; ciuitas ipsa tam ob flu
minis interpositiōem q̄ muroz et turrium fortū
circūitū fortissima. multūq; postq̄ alias capta fue
rat infortiata. Vnde dicebant multi q̄ per vim ex
pugnari non posset vel capi. nisi deus miraculose

per virtutem suam id faceret. quādiū scilicet intus aliqui essent. qui victualia sufficienter habētes ibi morari vellēt. **P**ostea vero mūdāta ciuitate a quo rundam mortuorū. scilicet ac bestiarū cadaueribus & extincto igne legatus vna cum patriarcha hierosolimitano. necnō archiepiscopis. & episcopis qui presentes erant. & magna etiā parte conuētuum. **R**ex ludouic⁹ cum pluribus aliis processionaliter nudis pedib⁹ p̄te etiā rege cypri. plib⁹q; barōib⁹ & aliis ciuitatē intrauerūt. **E**t i p̄mis locū in quo erat machometia. recōcilauit legatus q̄ dudum in altera eiusdem vr̄bis captōne beate virginis ecclesie deputatus fuerat & appriatus. **D**einde redditis inibi de impensis beneficiis gratiarū actiōnibus altissimo celebrata est missa solenniter in honore beatissime marie virginis a legato. proposuit etiā ibidem rex annuente domino. constituere p̄latos & canonicos debitum assidue famulatū domini redditorios. **C**apra est autem ciuitas damiata anno domini. **M**.cc.xlix. post festum sancte trinitatis die octaua. **I**llic ergo stetit rex per totam estatē cum exercitu christiano. **N**on em̄ volebāt inde recedere vsq; ad decrecentiam fluminis. qđ tunc sicut dicebatur. terzā occupare d̄bebat. quoniam alias in partibus illis per eius crescentiam. exercitus christianus damnū incurerat. **E**odez anno circa festum iohannis baptiste. alfunus comes pictauiensis. frater dicti ludouici regis iter transmarinum arripuit. & regina blancha mater eorum ad custodiam regni sola remansit. **I**taq; dictus comes cum exercitu magno i crastino sancti bartholomei mare apud aquas mortuas intrauit. & die dominico ante festum apostolorū simonis & iude apud damiatā applicuit. **C**.xcix. **Q**ualiter apud massorā aduers⁹ saracenos p̄cessit.

Rex autem ludouicus & exercitus christiānus deliberato cōmuni consilio tam naua li q̄ terrestri exercitū preparato. xx. die nouemb̄ris de damiata recesserūt. & aduersus exercitū saracenoꝝ congregatū & castrametatū in loco qui massora dicitur p̄cesserunt. **E**t in ipso quidē itinere saracenoꝝ insultus aliquos sustinuerunt. in quibus iūdem saraceni assidue suorū detrimētum non modicū receperūt. **I**ntellexerūt etiā in ipso itinere soldanum babilonie de nouo miserā uitam finisse. **Q**ui & ad silium suum tunc in orientis partibus morante in ut in egiptum veniret miserat. & a cunctis maioribus exercitus sui iuramēta fidelitatis eidem fieri fecerat. relicta totius exercitus ac terre sue custodia. cuidam admirato nomine faradin o. **A**ccedentes igitur ad locum predictum die martis ante natale domini. **P**rimo quidem accessum habere nequiuim⁹ ad saracenos eodem p̄pter quendam fluuiū inter utrūq; exercitū defluentem. qui scilicet fluui⁹ chaneos dicitur. & in loco illo a magno flumine deriuatur. **I**nde iter utrūq; fluuiū posuerūt castra nostra. a maiori flumine ad minorem p̄pendentia. **V**bi aliquando conflictu habito cum saracenis. multi ex eis ceciderūt interfecti nostrorū gladiis. maxima quoq; illorum multitudinē submersa in aquis nili validis & profundis. **A**t vero quia fluui⁹ chaneos variabilis nō erat. p̄pter aquarū pfunditatem. & riparū altitudinem. ceperunt nostri facere super eum caldāz. ut exercitui christiano pat̄ret transitus per eam. **D**um igitur ad hoc multis diebus. cum īmensis laboribus & periculis ac sumptib⁹ institerunt. sara-

cenī e contra totis conatibus resistentes machinis nostrorū quas ibidem erexerant. machias q̄plures opposuerūt quibus & castella lignea. que sup̄ p̄sum eūdem collocari fecerant. aquassata lapidibus & contracta igne greco. totaliter combusserunt. **Q**uo facto. fere omni spe frustrata per calciatam illam taliter transeundi. tandem per quendam saracenum ab egiptioꝝ exercitu venientem. datum fuit nobis intelligi. locum aliquantulū i ferius vadabilem esse. quo poterat exercitus christiān⁹ fluuiū transmeare. **I**nde cōmunicato consilio. die carnispruij mane ordinatis aciebus. venientes ad locū transierūt fluuiū. non tamen sine graui periculo quia pfundior ac periculosior erat loc⁹ q̄m eis fuerat īmātum. **N**ā et equos illoꝝ ibi natāre oportebat. & p̄pter altas & lucosas ripas. exitus predicti fluminis periculosus erat. **I**taq; transacto fluuiō ventum est ad locū. ubi iuxta predictā calciatam erant machine saracenoꝝ. **H**abitoq; cum saracenis congressu. nostri qui precedebant non p̄centes sexui vel etati. multos ex ipsis trucidarūt. **I**nter quos & capitaneum illoꝝ. & quosdā alios admiratos ibidem interfecerūt. **D**einde vero dispersis acieb⁹ nostris quidam nostrorū. per hostium castra discurrentes. venerūt vsq; ad villam que masora dicitur. quotquot hostium occurrerūt gladijs occiderunt. **S**ed tandem saraceni percepto eorum ī consilio p̄cessu. resumptis viribus irruerunt in eos. & vndiq; circūuallantes oppresserunt ipsos. **V**bi nostrorū strages non modica baronum ac militum tam religiosorū q̄ aliorū facta est. **I**biq; & robertus comes atrebatensis frater ludouici regis in manus hostium incidens. temporaliter amissus est. **I**taq; die illo. saracenis super nostros vndiq; irruentib⁹ & ymbrem sagittarū emittentibus vsq; ad horam circiter nonam. graues illoꝝ sustinuerūt insultus. **T**andem deficiente nostris omnio balistariorū subsidio. multisq; illorum vulneratis. & equis eorum p̄ maiori parte sauciatis vel occisis. tamen auxiliante domino campū obtinuerūt suorū viribus recollectis. **I**biq; iuxta saracenoꝝ machinas quas adquisierāt illa die castra sua posuerunt ubi & die illo pauci numero cum rege morā fecerūt facto prius de lignis ponte. per quem possent ad ipsos illi qui erant elera fluuiū transmeare. **I**n crastino vero plures ex illis de mandato regis trāsentes fluuiū castrametati sunt iuxta ip̄m. **E**t tunc destructis saracenoꝝ machinis licias & pōtes navales fecerūt. per quos nostri de vno exercitu ad aliū libere trāsire poterāt & secure. **S**equenti vero die veneris saraceni cōgregatis ex omni p̄te viribus suis cum infinita multitudine ad nostros licias cōuenerūt. & tantos tāq; terribiles īsu t⁹ quantos ut a pluribus dicebatur nunq̄ viderant facere saracenos. ex omni parte christiani exercit⁹ fecerūt. **Q**uib⁹ tamen nostri restiterūt. ordinata copia bellatoꝝ ex omni exercit⁹ parte. & ip̄orum īmpet⁹ repulerunt maxima eorum multitudine nostrorū gladijs occubēte. **C**.c. **Q**ualit̄ i regresu cū exercitu suo cap⁹ fuit.

Postmodum elapsis aliquot dieb⁹. aduenit apud massorā soldani filius de orientis veniens partibus. **I**n cui⁹ aduētū timpanizantes ac letantes egiptij. receperūt illū in dominiū & ex hoc augmentata est non modicū fortitudo eorū. **N**ostri aut̄ postmodū occulto dei iudicio omnia in contrarium successerūt i p̄orū d̄siderijs

inolerē peste diuersarū egrediturū. & etiā mortali-
tatis generalis. tam in hominib⁹ q̄ in equis. ita
ut in exercitu vix aliqui essent. qui mortuos suos
vel egrotantes ad mortem non plangerent. Vnde
p̄ magna parte diminutus erat christian⁹ exercit⁹
atq; consumptus. Tantus etiā erat defectus vi-
ctualium apud illos eo tempore q̄ q̄plures iedā
deficiebant ac fame. Non em̄ ad exercitum vasella
naualia de damiata transire poterant. impediēti
b⁹ saracenoꝝ galeis & vasis pyratice. que per ter-
ram in predicto flumine collocauerāt. sic q̄ q̄plu-
rimis vasis nostris prius ab eis in flum̄ ine captis.
tandem duas successiue caruēnas ceperunt victu-
alia & alia multa bona ferentes ad exercitū. cesa
multitudine marinarioꝝ & alioꝝ in tot⁹ exerci-
tus detrimentum. Vnde omnino deficiente suffra-
gio victualiu⁹ & annonē equoꝝ ce perūt deficere
re fere omnes in desolatōem ac terrorem non mo-
dicum incidentes. His igitur incōmodis artatos i-
euētabilis necessitas illos induxit a loco predicto
recedere. & ad partes damiate si dominus p̄uidisset.
At vero dum quinto die aprilis essent in itinere
reuertendi. saraceni cum infinita multitudine
christianū illum exercitum sunt aggressi. Accidit
q̄ permissione diuina fortasse peccatis aliquoꝝ
exigentibus ut prefatus rex ludouicus cum duo-
bus fratribus suis qui superant. videlicet alfunso
pietauenſi & karolo andegauenſi comitibus. ac ce-
teris. qui cum eis redibant in manus mimicoꝝ.
scilicet saracenoꝝ inciderent. Itaq; per terram ne-
mo penitus euasit. sed omnes capti sunt & carceri-
bus mancipati. non sine magna strage nostrorum
& effusione sanguinis christiani. Maior etiā pars
illoꝝ que reuertebatur per flum̄um similiter fuit
capta. vel etiā gladio interfecta. vasell' naualib⁹
ut plurimum similiter dissipatis. in quibus egrotā-
tium multitudinē dolorosam incendiū flama obus-
sit. Itaq; gens ista sceleratissima p̄ter blasphemias
quas in cōtumeliā creatoris p̄ferebant in cōspe-
ctu populi christiani. crucem quoq; flagellis cedē-
tes in eam spuebant. & in opprobrium fidei christi-
ane viliter pedibus cōculcabant. **CC.**

Qualiter sub certo pacto a saracenis dimissus fuit.

Postea vero per dies aliquot. soldan⁹ re-
gem ludouicū de faciēdis treugis fecit re-
quiri petens instanter cum minis & au-
steritate verboꝝ. ut absq; mora sibi faceret damia-
tam cum omnibus rebus ibidem inuentis restitui
ac refartiri omnia damna & expēsas quas fecerat
vsq; ad tempus illud. a die scilicet quo damiatam
receperant christiani. Tandem post multos tracta-
tus usq; ad decennium imita est treuga sub hac for-
ma. videlicet q̄ idem soldanus regem & omnes ca-
ptiuos christianos qui capti fuerāt a saracenis. p̄
qm̄ rex in egiptum venerat. necnon & omnes alios
de quibuscunq; partibus oriundos. qui capti fue-
rant a tempore quo soldanus hyemel auius eiusdē
soldani olim cum imperatore treugas inierat. om-
nes in quā hos de carcere liberaret. ac liberos ubi
vellent abire permitteret. & q̄ terras quas i regno
hierusolimitano in aduentu regis christiani tene-
bant cum omnibus pertinentiis in pace tenerent.
Rex autem tenebatur ei reddere damiatā & octo
milia bizancioꝝ saracenoꝝ pro liberatōe capti-
uorum & damnis ac expensis predictis. Insuper eti-
am liberare saracenos omnes. eo tempore in egiptum

to captos a christianis. necnon & illos qui capti
fuerant in regno hierusolimitano a tempore treu-
garum. que facte sunt olim inter imperatorem &
soldanum predictum. Adiectum est etiā q̄ om-
nia bona regis mobilia & oīm alioꝝ que apud da-
miatam remanerent. post eius recessum salua foret
ac sub eiusdē soldani custodia ac defensione. por-
tanda quodocunq; oportunitas haberetur ad ter-
ram christianoz. Omēs etiā christiani infirmi &
alij qui p̄ rebus suis quas illic habebant vendēdis
in damiata moram traherent. similiter turci essent
sine impedimēto vel cōtradictōe quacunq; recess-
suri per terram vel mare quando vellent. Et omni-
bus illis qui per terram vellent recedere tenebatur
idem soldan⁹ securum conductū vsq; ad terram
christianoꝝ prestare. Ac cum huiusmōi treuge p̄-
stitis iuramentis hinc inde fuissent firmate. iāq; sol-
danus cum exercitu suo veniret damiatā p̄ cōplen-
dis omnibus que firmata essent. Accidit iudiciū di-
uino. ut quidam saraceni milites non sine cōuiuen-
tia maioris partis exercitus. irruentes in soldanū
predictum surgentē in mane de mensa post pran-
dium ip̄m immaniter vulneraret. & de suo tento-
rio exeuntes ut posset fuge beneficio liberari. vidē-
tibus fere omnibus admiratis. & alioꝝ saracenoꝝ
multitudinē frustratim gladijs trucidarent. Quo
perpetrato statim multi saracenoꝝ armati venerūt
ad regis tentoriū in illo furoris calore. ac si vellent
in eum & in alios christianos desecrare. Sed ip̄ozū
furiā diuina elementia mitigante. requisierūt re-
gem ac suos instanter super firmandis treugis pre-
habitis. ac festina dīliberatōe damiate ciuitatis. p̄-
missis tamen quibusdā verboꝝ & cōminatōnū to-
nitruis. Tandē igitur sicut domino placuit rex fir-
mauit treugas cum omnibus admiratis quas cum
soldano fecerat antea. & ab omnibus & singul' iux-
ta legem ip̄ozum super hoc recepit iuramenta. de
terminatis quoq; certis temporibus. infra que hīc
inde captiui liberarentur. & damiata ciuitas redde-
retur. In cuius redditōe & tunc cum eis dē admi-
ratis. & antea cum soldano christiani ea de cā non
tamen sine difficultate cōuenerant. quia de illa re-
tinenda nulla spes erat. sicut certissime per illos q̄
de illa venerāt ad ip̄os intellexerāt. Propter q̄
rex de consilio baronum potius elegit ac decreuit
christianitati fore cōsultus. se aliosq; captiuos p̄
huiusmodi treugas liberare. q̄ & ciuitatē cum re-
siduo christiani populi existentis in ea talit' amitte-
re. & se aliosq; sub tantis periculis in carcere re-
manere. Itaq; statuta die ciuitatē damiatā admi-
rati receperunt. qua recepta. regem & fratres suos
necnon & alios barones & milites de regno fran-
cie hierusalem et cypri liberauerunt. Extunc ergo
spem habuit rex & sui firmā. eo q̄ illos liberassēt
q̄ de reddēdis omnibus alijs christianis secundū
treugarū continentia iuramenta sua firmiter obserua-
rent. **CCII.** **De infractōe treugarum a sara-**
cenis

Is ergo peractis. ab egipti partibus rex
& alij capti et liberati recesserunt. ibiq;
certos nuncios ad recipiendos captiuos.
& ad custodiam rerum quas illic dimiserāt (eo q̄
nauigia non habebant que ad portūdū sufficerēt)
reliquerunt. Postmodum autem in acon veniētes
de captiuis rehabendis solcite cogitantes. remisē-
runt in egiptum et alios solennes nuncios. atq;
nauigia ad reducēdum captiuos et alias res quas

ibi dimiserant. scilicet machinas. arma. tentoria. equos & alia multa. Sed admirati predicti a nunciis nostrorum sibi reddi captiuos. & alia supra dicta iuxta formam treugarum cum instantia postulabant. Sicque detinuerunt eos diutius in babilonia sub spe reddendi omnia que repetebant. Tandem post expectationem diutinam. de captiuis omnibus quos reddere tenebantur. qui plus quam xij. milia esse firmiter asseriebantur inter antiquos & novos non liberauerunt nuncijs regis nisi tantummodo. cccc. de quibus etiam pars quedam exiit e carcere pecunia mediante. De ceteris autem rebus nihil voluerunt omnino reddere. quietiam (quod detestabilius est) electos iuvenes de christianis captiuis ducendo ad victimam sicut oues appositis gladijs super eorum ceruicibus. a fide catholica quantum in eis erat compellebant apostatare. ac sceleratissimi machometi legem clamare. Quorum multi quidem ibecilles atque fragiles. profitendo legem illam detestabilem a fide exorbitauerunt. ceteri vero ut athlete fortissimi. constantissime in proposito fidei persistentes coronas martiris receperunt. Ad hec cum rex ludouicus post initas treugas. & liberationem suam firmam fiduciam haberet. quod liberatis captiuis terra transmarina quam christiani tenebant usque ad tempus in treugas diffinitum. pacifice permaneret. de reditu suo in franciam disposuerat. ac de nauigio & alijs passagio necessarijs tractauerat. Sed manifeste videns quod admirati predicti aperte contra treugas veniebant. sibi & christianitati contra precepta iuramenta illudere non timebant. requisivit consilia baronum. ac militum religiosorum qui sibi esset in euentibus huiusmodi faciendum. Quorum maior pars concorditer asseribat. quod si eos recedere ad presens contingeret predicta terra in amissionis periculo remaneret. maxime cum in statu tam debili tamque miserabili constituta esset. Captiui quoque christiani qui ab infidelibus detinebantur. omni spe liberationis sublata. pro perditis reputarentur. At ex illorum mora possent euenire christianis ac terre illorum aliqua bona. presertim cum inter babilonicos & soldanum halapie. discordia grauis esset exorta. qui. soldanus exercitibus suis congregatis. damascum iam ceperat. & quedam castra sub dominio babilonie constituta. processurus ut a multis asserebatur in egiptum. ad mortem interfecti soldani vindicandam. & ad terram illam si posset occupandam. His ergo consideratis rex (licet ei dissuaderetur a multis) maluit tamen adhuc differre passagium & morari per aliquot tempus in regno sirie. quod christi negocium sic desperaret. & captiuos predictos in tantis periculis constitutos relinquere. Alfonsus vero pictauensem. & karolum andegauensem comites. videlicet fratres suos ad reginam matrem suam consolandam duxit in franciam remittendos. Acta enim sunt hec. anno domini. M. cc. l. regni vero ludouici xxiij.

De vita & martirio sancti petri mediolani.

Po tempore claruit in ordine fratrum predicatorum. vita & doctrina & miraculis beatus petrus mediolanensis. Quem & papa innocentius. huius nominis quartus. anno pontificatus sui. x. canonizauit. & in epistola canonizationis eius. quam per omnes ecclesias promulgari fecit. actus eiusdem breuiter in hunc modum descripsit.

Innocentius quartus.

Hic beatus petrus origine lumbar dus. in ordine

fratrum predicatorum. xxx. fere annorum spacio. virtutum caterua fultus. circa fidei maxime defensionem (pro qua totus ardebat) sic preualuit & profecit. quod contra diros eius hostes intrepida mente feruentique spiritu continuum certamen exercens. feliciter illud martirio consummauit. Sicque firmus in petra fidei. petra demum passionis allisus. ad petram christum digne laureandus ascendit. Ipse si quidem veritatis filius. & bonitatis alumnus. conuersatione conspicuus. fama preclarus. miro prefuisse nitor. mundicie virginitatem integre custodisse. nec mentis habuisse nec corporis corruptelam. & nullius mortalis criminis sensisse contactum. firma confessorum suorum assertione monstratur. Et quod seruus delicate nutritus in domum procreuit. carnem suam assidua cibi & potus parcitate restrinxit. ne vero per oculi desidiam. hostilibus insidijs pateret. in iustificationibus domini exercebat assidue ut eo circa licita totaliter occupato. locum in ipso illicita non haberent. & a spiritualibus nequitia tutus esset. Nocturna quippe silentia humane deputata quieti. post dormitionem breuem in studijs lectionum decurabat. et somni tempus vigilijs occupabat. Dies autem impendebat comodis animarum. vel sedulis imminendo predicationibus. vel confessionum audientie insistendo. aut hereticum dogma pestiferum. validis rationibus confutando. in quibus spiritualis dono gratie nescitur claruisse. Deuotione insuper gratus. humilitate letus. obedientia placidus. benignitate suauis. pietate copatens. patientia constans. caritate prestabilis & in cunctis morum maturitate compositus. alios profusus virtutum aromatibus attrahebat. Feruens quoque amator. fidei cultor. precipuus. propugnator ardenter. sic animo suo illam imprefferat. sic se totum in illius manciparat obsequium. quod quaeque ipsius verba & opera redolebant fidei virtutem. cuius dulcedinem lingua eius. velut redundans fauus copiose distillans semper illius documenta suauia proponebat. Pro hac inquam mortem subire cupiens. hoc principaliter a domino attentis & crebris supplicationibus postulasse probatur. quod non sineret eum in hac luce migrare. nisi sumpto pro illa calice passionis. Unde quia meruit tantus athleta speciales palmas de pugna tam strenua reportare. ac in celibatu patriam presignitus fertis roseis introire. cum de ciuitate humana. ubi fratrum sui ordinis ibi commorantium prior erat. mediolanum pergeret. pro exequenda inquisitione circa hereticos. sibi ab apostolica sede commissa sicut in publica predicatione praedixerat. quidam de ipsorum hereticorum crecentibus praecedente illorum inductus & praecedente in eum iter salutaris propositi prosequente funestus insiliit. In agnum utique lupus. ferus in mitem. in piuum impius. furibundus in mansuetum. in modestum effrenis. prophanus in sanctum presumit insultum. exercet conatum. mortem intentat. Sacrum autem illius caput gladio crudeliter impetens. diris in ipsum impressit vulneribus & sauciato sanguine iusti ense venerandum illum (non diuertentem ab hoste. sed exhibentem se protinus hosti. & cesoris sustinentem in patientia truces ictus) dimisit (spiritum petente supina) in ipso loco passionis occisum. Ipso quoque sacrilego. percussuras in christi ministrum geminas inculcate. ille non querula voce murmurans. sed sufferens omnia patienter suum domino spiritum commendabat dicens. In manus tuas domine commendo spiritum meum &c. Symbolum

etiam cepit dicere fidei. cuius nec in hoc articulo desijt esse prece pro ut ipse nephandus qui a fidelibus captus fuit. & quidam frater dominicus. q̄ comes illius erat. & ab ipso lieto percussus diebus aliquibus superuixit postea retulerant. Sicut enim granum frumenti cadens in terram. & infidelium manibus cōpressum & mortuum. vbere con surgit in spicam. sic bōrus in torculari calcatus. liquoris redundat in copias. **CVIII** De ipsius miraculis.

Hic iam in celo quasi luminares conspicuuz & splendore glorie in multorum coruscatione signorum effulget. quia non vult dominus ipsius abscondere sanctitatem. nec meritum suorum virtutem supprimere in occulto. sed in lucētia sanctorum candelabra manifestius exaltare ut in omnibus qui in ecclesie domo habitant. proferat clarum lumen. Nam nec in vita latere sic potuit. quin miraculorum claritate pateret. Cuiusdam etenim nobilis filium pre nimio & horribili totius gule tumore. nec loqui. nec spirare valentem. leuatis ad deum manibus. & crucis in eum facto signaculo. illoque accipiente illius capam. & iūmo supponente loco sanauit. Idem quoque nobilis vehementi postmodum torione grauatus corporis. credens & metuens sibi exinde imminere mortis discrimē capam ipsam quam extunc conseruauerat reuerentē fecit afferri. Qua suo apposita pectori. mox veremē quendam duo habentem capita. & pilorum densitate villosum euomit. plena liberatione secuta. Cuiusdam iuueni mut o immissio digito in os eius. sue lingue soluto ligamine. beneficium loquēte cessit. Hec & alia plura dum viueret dignatus est per eū dominus operari. Post mortē vero ipsius lampades ad sepulcrū eius venerabile dependentes plures per seipsas absque omni humano studio & misterio diuinitus sunt accense. quia conueniens nimis erat. ut qui igne ac lumine fidei excellenter claruerat singulare de ipso ignis & luminis miraculuz appareret. Quidam autē dum vesceretur cum aliis ē illius sanctitatem & miracula deprauaret. sumptu quodam sub hac detestatōne morsello. q̄ eum non posset si circa hec delinqueret transglutire. sensit mox ipm suo gutturi sic herentem. ut eum i ducere vel educere non valeret. At ille penitens & iam vultū mutato colore. quasi sentiens vicie mortis euentum. facto infra se voto. q̄ linguam de cetero ad talia non laxaret. fuit protinus illo euomito liberatus. **V**dropica quedam mulier. ad locum passionis ipsius auxilio dei perueniens. fusa ibi oratione. sanitatem integrā mox ipsa recepit. **O**bsesse quidem a demonibus longo tempore mulieres (mirares) martir ipse deiectis illis. cum multo. sanguinis vomitu de corporibus liberauit. **F**ebres expulit. lāguoresq̄ curauit plurimos & diuersos. Cuiusdam sinistre manus digitū ex morbo fistule plurimū foraminū concauitate defossum. mira consolidatōne sanauit. **Q**uidam puer ex casu grauissimo sic oppressus ut motu & sensu penitus destitutus tāq̄ mortuus deflueretur. mox apposita de terra suo pectori. sacro eiusdem martiris cruore contacta. incolumis exurrexit. **Q**uedam cuius carnem cancer edax sedula corrosione vorabat. linitis huiusmodi terza vulneribus est curata. **A**lii etiam diuersis in firmitatibus occupati. qui sepulcrū ipsius in vehiculis & aliis sustentaculis adierunt. ex de postmodum plena incolumitate recepta. sine aliquibus re-

diere subsidiis. **A**d hec vero magna hereticorum & ipsorum credentium multitudo. cū tantā fidei aduerterent efficaciaz. & ad eam tot certis & apertis signorum indicis tanq̄ quibusdam clamantibus prece nibus vocarentur. nec possent tam valide eorum instantie non parere. ad ipsius lucez fidei de sui erroris nubilo est conuersa. **Q**uid plura. his & q̄ multis aliis miraculis gloriozis magnificauit dominus sanctū suum & colendū exhibuit vniuersis. nj. kl. may. **CV** De temporibus presentibus.

Ecce tempora sexte etatis vsq̄ ad presentem annū summatim perstringendo descripsi. qui est annus christianissimi regis nostri ludouici. xviij. imperij vero friderici. xxxij. Pontificatus autē innocentii quarti secundus. qui est porro ab incarnatione domini. M. cc. xliij. A creatione vero mundi quinquagesimus. cc. vi. Et hoc dumtaxat iuxta minorem numerū quem in hac tota serie secuti sumus. Porro secundū maiorem numerū ex antiqua translatione sumptū. quem supra posuimus. annus presens existit. ab initio seculi. sextus millesimus. cccc. xlii. Porro septima etas que animarum quiescentium est. ab ascensione domini. aperta ianua quietis initium habuit. & vsq̄ in presens vna cum sexta decurrit. **S**ed & deinceps vsq̄ in finem mundi simul cū illa protendetur. & tunc etiā ipsa quidē secundū se non habebit finem. quia requies animarum interminabilis est. sed ab octaua resurrectionis etate suscipietur. **I**dem quoque in genesi. vii. dies non habere vesperā inuenitur. Interim autem in hoc mundo visibili florentes mali persequuntur bonos. & boni tolerant malos. Et cum illi nequiter isti vero laudabiliter viuunt. utriq̄ tamen cōmuniter temporalia bona participant. necnon & ecclesie sacramenta. Et inter hec ut ait salomon nescit homo utrum amore an odio dignus sit. sed omnia permixta sunt & confusa donec appareat ventillator impiorum rex sapiens. qui seperabit granum a palea. Porro defunctorum anime. quedā scilicet reproborum in inferno cruciantur. donec in fine rescriptis corporibus sententiā perpetue dānationis excipiant. & duplici contritione conterantur. Quedā vero scilicet electorum que nondū ex toto purgantur. sed cum limo. feno. stipula. de hac vita migrauerunt. igne purgatorio temporaliter affliguntur. donec illo igne purgate ac penitus dealbate. stola primaz accipientes beata requie perfruantur. **A**lie vero & iam in hac vita. siue per baptismū. siue per penitentiam omnino purgate. vel post mortē ut dictū ē igne purgatorio dealbate. moxq̄ prima stola feliciter decorate. iā illa requie ac visione beatifica gaudentur. ac spe felici & secura. secundā quoque stolā in fine prestolantur. **CVI** De signis future consumationis.

Quantū vero temporis vsq̄ ad finē seculi. & aduentū iudicis super sit. certū est neminē mortale esse qui nouerit. nisi forsitan dominus alicui speciali gratia reuelauerit. **O**mnium namq̄ de hac re calculantiū digitos quiescere iubet qui ait. Non est vestrum nosse tempora &c. **I**am tamen illius consumationis apparent euidētia quedam signa dudū a sanctis prophetali spū predicta. Quorum primū est iniquitatis inūdatō. ac per hoc fidei & caritatis euacuatio. Reliqua vero sunt scientie multiplicatio. preliorum opinio. euangelij per orbem disseminatio. sathaneq̄ solutio. id ē potestatis ipsius

a tempore passionis domini cohabite relaxato. hereticorum dispersio. Septimū quoque iam esse videtur in ianue. i. romano scilicet imperio vel obedientia discessio. **V**t autem ait crisostomus. medulla huius mundi sunt homines sancti. Sicut enim in arbore quandiu medulla sana est semper floret. cum autē consumpta fuerit. tota paulatim marcescit. ita quandiu fideles manent stat iste mundus. cum autē ex mundo defecerint cadet. sicut egredientibus israelitis exterminatus est egiptus. **S**ed constat prius antichristū venturū. & contra sanctos pugnaturum. **V**nde methodius martir. **I**n nouissimo inquit sexto miliario seculi. exhibunt filij ysaie de heremo. & erit aduentus eorum castigatio sine mensura. **T**radidit deus in manus eorum cuncta regna gentium. propter peccata & scelera eorum. **F**aciunt enim christiani multa illicita. polluētes semetipsos. quod dictum turpissimum est. propterea tradidit illos deus pollutis barbaris in manus saracenorum. **E**cclēsiarū thesauri & ornamenta eorum erūt & ab eis distribuētur. ecclesie quoque cremabūtur. **I**deoque patrem eorum ysaie in deus onagrum vocauit. **N**on enim sunt homines sicut alie gentes. sed de heremo venturi. id est hominibus odibiles. **S**acerdotes in locis sanctorum interficient. & in ecclesijs sanctorum cum mulieribus concumbent. & sacra ecclesiarum vestimenta induent ipsi & uxores eorum. **E**ritque tribulatio magna super christianos ut manifestentur qui in christo sunt credituri fideliter. **T**unc recordabitur dominus secundum misericordiam suam. eorum qui in christo sunt credituri & liberabit eos de manu saracenorum. **S**urget enim rex christianorum & preliabitur cum eis. & interficiet eos gladio. & reddet illis deus in septuplum mala que in alijs gesserunt. **P**ost hec vero & alia plura subiungit. **T**unc apparebit filius perditionis qui dicitur antichristus in corozaym nutrietur in bethsaida. & regnabit in capharnaum. **CCVII**
De quibusdam dictis ioachim & sancte hildegardis.

O Eterum abbas ioachim in expositione hieremie ita scribit. **A**b anno domini. **M.** cc. & ultra suspecta sunt mihi tempora & momenta. in quo nouo ordine samuelis exorto. **O**phni & phinees sacerdotes & pontifices dei. a romane reip. principe captiuentur. **C**apiatur archa ecclesie hely quoque. id est summus pontifex corruat. & quasi alter mardocheus sub aman i. discrimine maneat agagita. **I**pam autē ruinam ecclesie. tunc necesse est predicare ac plangere. quibus & voluntaria paupertas ardeat. & doctrine spiritualis ac vite puritas in future tribulationis aculeis non obstat. **T**ales ergo doctores & tales prophete mittendi sunt. qui non solum inferiores homines. sed etiam ipsos pontifices & prelatos fulgurent et non palpent. **R**euelandi nimirum in proximo sunt doctores. predicatorumque fideles. qui & terrena. carnaliaque corda omni plaga percutiant. & elatis ac tumidis magistris. silentium suis studijs ponant. **E**t licet ordo ille fuerit ad obedientiam sit oriturus. tamen a prophetis est prenunciatus. & in apostolicis viris terciū temporis ecclesiastici cursus a deo cognitus & electus. i. vulua spiritualis ecclesie ac perfecte doctrine sanctificandus. ac si alius beniamin filius non tam doloris in pena. quam dextre scilicet exultationis in gloria. **T**ales in proximo pariet generalis ecclesia iam senescens. tales Rachel plorabit filios a rege im-

puidenti facie. ac si altero herode occidendos. **Q**ui propter eam dicti sunt doloris filij. quia contritis eis spiritualis religio pro angustia temporis non poterit consolari. **S**ed tamen & ipsi dextre filij dicuntur. quia vnde in eis et pro eis mater ecclesia promittit inde de eis & cum eis eterna patria iocundat. **H**i sunt fideles in doctrina. spirituales in vita. obediētes in pressura. **F**ormatus est igitur ordo iste. ad istam hieremie in ecclesia generali. sanctificatus in obseruantia regulari. ne quis eum de vite merito reprehendat. **P**uto etiam quod sicut olim deus patres elegit senes. secundo apostolos iuniores. ita & nunc terciū pueros ad literam eligat propter eos quibus vetera viluerunt. ad predicandum scilicet euangelium regni. prelati adulterantibus verbis dei. **E**t sicut olim per moysen & iosue dominus chananeos israelitis subiecit. ac per paulum & barnabam idolatras strauit. sic etiam nunc per duos ordines futuros in illis presignatos gentes incredulas subigat et conuertat. **H**ucusque ioachim. **S**ed & anno ab incarnatione domini. **M.** c. lxxxvi. sancta hildegardis de tempore muliebri prophetauit in hunc modum. **A**nno inquit post incarnationem christi. **M.** c. apostolorum doctrina & ardens iusticia. quam in christianis & spiritualibus constituerat deus. tardare & in hesitationem verti cepit. sed hoc muliebri tempus non tam diu durabit. quam diu hucusque persistit.

CCVIII **D**e aduentu antichristi et eius facibus.

Egitur autem antichristus in babilonie de tribu dan nasciturus. iuxta id quod ait iacob pater eius. fiat dan coluber in via. **V**nde et hec sola tribus in apocalypsi subtrahitur. ubi ex alijs tribubus signati numerantur. **H**uius aduentus ut ait apostolus erit secundum operationes sathane. quod totum faciet (dyabolo) qui illum possidebit instigante atque cooperante. **N**ec tamen ita possidebit eum ex toto. ut uniatur ei sicut humanitati diuinitas in christo. nec ita vexabit eum ut careat rationis iudicio. alioquin non imputaretur ei quidquid ageret. sicut nec furibundo. **C**omestor quidem dicit quod a principio conceptionis illius dyabolus in utero matris eius descendet. cuius vir tu te princeps aletur puer et nascetur et adolescet. **S**ed alij dicunt et forte verius. quod more ceterorum hominum a die conceptionis sue habebit angelum sui custodem usque ad annos discretionis. tunc extolletur supra omne quod dicitur deus. et angelorum presidio penitus eius desertum occupabit eum dyabolus. **Q**ui ideo tunc soluendus dicitur. quia totam potestatem suam antiquam sibi relaxatam. per illum exercet. et pro voluntate sua inclinabit eum ad malum. sicut possessor ad libitum suum trahit iumentum. **T**unc igitur iniquus iste caput omnium iniquorum aperte reuelabitur qui nunc in membris suis misterium iniquitatis iam operatur. cumque venerit iherosolimam circumcidet se dicens iudeis se esse christum. ipsis in lege promissum. christum vero nostrum fuisse deceptorem et magum. **O**mnes itaque iudei credentes et ei adherentes. confluent ad ipsum. et reedificabunt templum a romanis destructum. ibique sedebit dicens se esse summum deum. **V**eniet quidem ut ait apostolus. in omni virtute potestatis humane et opulentie. facietque signa et prodigia. que dicuntur mendacia. vel quia non erunt vera. sed fantastica. vel quia ad confirmandum mendacium ostensa. ad seducendum videlicet illos qui

caritatem & veritatem christi recipere nolunt. Multa deceptis munera largietur. et quos terrore nequiverit. auaricia subiugabit. populum iudicare. sabbatumque seruare compellet. ut exteriorum ritum legis reuocet. Diem quoque dominicum honorari iubebit. quia mori se ac resurgere simulabit. **CCIX. De persecutōe eius & interitu ipsius.**

Sicut christus apostolos misit. sic ille per orbem ut legitur mittet legatos suos. ubi personaliter accedere non poterit. Hi ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. id est ecclesiam persequentur tribus annis & dimidio quibus regnabit antichristus. In eo namque breui spacio. totis viribus suis suorumque legitur seuturus. plurimosque partim dolo & ypocriti. partim violentia seducturus. Sancti vero tunc tante sapientie ac fortitudinis erunt. quod tanto eius impetu insidiisque uinci non poterunt. tunc emittet dominus helyam & enoch famulos suos. ad hoc ipsum sum uiuentes. in paradiso terrestri reseruatos. ut ipsum antichristum redarguant. & corda filiorum ad patres conuertant. tandemque mortis debitum tanto tempore dilatum exoluant. Prophetabunt autem diebus mille. cc. lx. amicti saccis. id est verbo et exemplo predicabunt penitentiam tribus annis & dimidio. sicut & antichristus predicauit. Ipsum qui deum antichristum coram omni populo arguent et mendacem & fallacem ostendent. tunc iudei agnoscunt se fuisse deceptos in christum credent pro ipso mori parati. eruntque ut dicit methodi. c. xl. quatuor milia virosum ex omni tribu israel pro christo interfecti. tunc antichristus furore repletus iubebit sanctos dei testes enoch scilicet & helyam occidi. & iacebunt in plateis hierusalem per triduum insepulti. ut quicumque viderint timeant eis conformari. tunc erit talis tribulatio. qualis nunquam fuit antea nec post erit. Denique iuxta visionem danielis. veniet antichristus usque ad verticem montis oliueti. qui dicitur inclitus & sanctus. quia ex eo ascendit ad patrem christus dominus ibique seductor ille peribit. unde saluator ad celos ascendit. Cum etenim sederit in eodem loco. in papilionem & in solio suo dominus hiesus christus ut ait ambrosius. cōdet se ei. & interficiet eum spiritu oris sui. id est virtute precepti sui. Ipso namque hiesu clamante in aere morietur antichristus per michaelē. ut dicitur fulminatus. Maxima quoque pars suorum ut legitur a michaelē interficietur. Igitur a tempore quo iuge sacrificium ablatum fuerit. id est quo antichristus orbem obtinens. dei cultum interdixerit usque ad interfectionem eius. Dies. M. cc. xc. id est annis tres & semis complebuntur. tanto enim tempore sanctos persequetur. **CCX. De aduentu iudicis ac signis pambulis.**

Post mortem antichristi non statim veniet ad iudicium dominus. sed ut ex libro danielis intelligitur. electis qui in illa persecutōe tribuauerunt. xl. dies ad penitentiam cedentur. Quantum vero post venturus sit dominus penitus ignoratur. Ministri quidem antichristi gaudebunt in illis diebus nubentes & conuiuia celebrantes. ac ludos diuersi generis exercētes. atque dicentes. Licet preceptor noster mortuus sit modo tamen habemus pacem & securitatem. Cumque talia dixerint superueniet eis interitus grauis & repentinus. Illud quidem extremum iudicium

precedent signa multa que nobis exprimit euangelium. In historia quoque scolastica leguntur signa quindecim dierum. que inuenit hieronimus in annalibus hebreorum. sed verum continui an interpolati futuri sint non expressit. Prima enim die erigit se mare quadraginta cubitis super altitudinem montium stans in loco suo quasi murus. Secundo tantum descendet ut vix videri possit. Tercio marie belue apparentes super mare dabunt rugitus usque ad celum. Quarto ardebit mare & omnes aque. Quinto herbe & arbores dabunt rorem sanguinem. Sexto ruent edificia. Septimo petre adinuicem collidentur. Octaua generalis fiet terremotus. Non equabitur terra. Decimo exibunt homines de cauernis. & ibunt velut amentes. nec mutuo petant loqui. Undecimo surgunt ossa mortuorum & stabunt super sepulcra sua. Duodecimo cadent stelle. Decimotercio morientur viuentes. ut cum mortuis resurgant. Quartodecimo ardebit celum & terra. Quintodecimo fiet nouum celum & noua terra. & resurgent omnes. **CCXI. De purgatione mundi & claritate iudicis aduenientis.**

Aduentum quidem iudicem ignis precedet qui faciem huius mundi comburet. peribitque celum & terra non secundum substantiam. sed secundum speciem que mutabitur in meliorem. Celum dico aerium non ethereum. tantum enim ascendet ignis preambulus iudicii. quantum ascenderunt aque diluuii. scilicet. xxv. cubitis super cacumina montium. ut hanc mundi partem expurger a peccatis hominum. terra igitur et mare ex aeris crassitudine conflagrabit. & electos quoque secundum apostolum purgabit. in quibus aliquid purgandum extiterit. Vnde & tandiu durabit donec omnes purgauerit. purgatis autem nullatenus nocet. malis itaque qui tunc viuere reperti fuerint erit consumptio. bonis vero refrigeratio. Ut enim ait augustinus. hoc erit incendium mundi sanctis. quod fuit tribus pueris camini babilonis. Media nocte venturus iudex legitur. non pro hora temporis ut ait augustinus. sed pro rei obscuritate. id est occultatione. Erit autem iudicis aduentus. ad instar fulguris subitus & coruscus. Vnde sol & luna tunc obscurari leguntur non sue lucis diminutione. sed veri luminis comparatione. alioquin legimus septuplum luminis. quod nunc plus habetur in die illa. sed respectu vere lucis erunt omnia in sui natura tenebrosa. Dominus qui tunc in aere apparebit supra locum unde ascendit. et erunt coram eo quasi triumphi vexilla sue mortis instrumenta. videlicet crux et clavis et lancea. Vnde dicit crisostomus. quod angeli signum crucis excelsis humeris portabunt et regalem nobis aduentum tamque vexillo et pompa regali precedente nuntiabunt. Nec solum crucem. sed et vulnera sui corporis. id est cicatrices vulnerum demonstrabit. ut ostendat se vere esse qui pro nobis crucifixus fuit.

CCXII. De generali resurrectione et eius ordine.

Sic igitur purgato mundo. et ad iudicium veniente domino emittetur vox illa magna et manifesta. que in euangelio dicitur tuba quia tamque signum triumphi victores ad premium atque ad diem epulam inuitabit. victos autem deterrebit. Hoc igitur erit aliquod preclarum et euident signum quod dabitur ad mortuos suscitandum. ut omnes resurgant et veniant ad iudicium. Hec etiam vox filii dei et vox archangeli dicitur. quia annuente

filio per angeli ministerium hoc implendum eē nō dubitatur. Sic enim in euangelio dicitur. mittet angelos suos cum tuba & aggregabunt electos eius a quatuor p. t. Et iterum Exhibunt angeli & sepe rabūt malos de m. iustorum. Hec itaq; vox ab omnibus audietur. eiusq; virtute mortui resuscitabuntur. boni quidem in gloriam immutaturi. & i multis bene dispositi. Mali vero quantum ad diminutionem membrorum intorrupti. sed prauis & passibilibus corporum qualitatibus non priuati. Omnis igitur resurgemus boni & mali in momēto i iētū oculi. Non enim pīt deo terrena materies. de qua mortalium caro contrahitur. sed i quemcunq; puluerem cinerez u e resoluatur in quoslibet alitus aurazq; diffugiat in quamcunq; corporum substantiam. vel in ipa elementa vertatur. in quorumcunq; animalium vel etiam hominū. cibum carnemq; mutetur. illi anime in puncto temporis eam reddet. que illam primitus ut homo viueret animauit. Resurget autem non fantastice sed vere. quidquid ē de veritate humane nature. Et in eo resurget vnū quodq; in quo primitus habuit oportunitatem suam esse. Vnde costa ade detracta non resurget in adā sed in eua. Quia formata muliere perfectior fuit homo quantum ad conseruationem spēi q̄ ante. Eadem etiam ratōne manus hominis omeſta ab hoīe alio resurget in primo. Quia vero corp⁹ humanū perfectissimum est omnium corporū inferiorū. caro bouina ab homine cōmeſta & in carnem eius mutata resurget in ipō cōmeſtoze. nimirū non in sua spē prima. sicut nec terra de qua formatus est adā sed sub spē carnis humane. Decisio quoq; q̄ fit ex parentibus in humana generatione non in ipſis resurget. sed in prole. quoniam in ea primo habet oportunitatem suam esse. nec etiam vnq̄ fuit ut dicunt quidam de substantia carnis pentum actu s; potestate. Fit em̄ de superfluitate humiditatis tercie parata vniri membrorū substantie. Tunc secundum apostolum omnes electi de diuersi mundi partibus occurrent sibi inuicem in virum perfectum. id est in virilem perfectionem. quasi scilicet in statu etatis. xxx. circiter annorū. in qua christus habuit annorum & corporis plenitudinem. Igitur vnusquisq; mensuram corporis plenitudinem sui recipiet. quam in etate. xxx. annorū habuit. etiam si senex obiit. vel quam in illa habiturus esset si vsq; ad eam peruenisset. Ita vero modificabitur i vno quoq; materies illa corporis. ut nihil ex eo pereat nihilq; superfluat. Sed & si quis alicui defuerit ille supplebit qui d̄ nihilo fecit quod voluit. Et si q̄ enormiter abundauerit in parte aliqua per totum spargitur. ita q̄ ibi nihil indecorū erit. sed omnia decentia. Nec erit necesse ea que de cadauere dilapsa sunt ad easdem partes redire corporis vbi prius fuerunt. Sed sicut statua quando iterum funditur quod prius erat de naso fit de pede vel econuerso idem tamen simpliciter qui prius & nasus & pes erit. licet non eadem materia sit. quia non iudicatur de emptitas secundum materiam sed secundū formam. Sane ibi erit etiam sexus diuersitas. non quidem seruans vsui vel libidini. sed nouo decori & diuine laudi. Porro hermafroditus i eo sexu resurget quem ei natura dedisset si non impedita fuisset. Mortui ergo qui in christo interim quiescūt resurgent primi. non quia ibi sit ordo temporis sed dignitatis. Resurget autem vnusquisq; in suo ordine scilicet apostolus ut apostolus. ppheta ut ppheta

& ita de ceteris. Tunc & illi qui viui reperiētur. secundū apostolum simul cum illis qui dormierūt obuiam in aera christo rapiētur. & ut dicit in ipō raptu morientur. statimq; resurgent ut anima de corpore quasi per soporem egressa. eidem i momēto reddat. **EXIII.** De miraculo & cāre resurrectionis nostre.

H Nime quidem etiam exute corporib⁹ appetant incorpōrationem. Vnde & illō appetitu recunq; retardant ne ex toto cōfluant in summe maiestatis contemplationē. Sed & corpus naturaliter appetit animam tanq̄ perfectiōnem suam. verum licet in veroq; sit mutue coniunctōis desideriu. non tamen possūt a natura iterato coniungi. sed miraculose tantum. Primo quidē quia non potest fieri regressus a priuatōe in habitum per naturam. ergo nec a morte ad vitam. Deinde quia ipa resurrectio subito fienda legitur. natura successiue operatur. Tercō quia coniunctio ipa indissolubilis erit. & corp⁹ impassibile. quod natura nullaten⁹ potest facere. Quarto quia resurget idem corpus numero. natura vero nō facit idē numero sed spē. Ex similibus namq; similia procreat. spēm q; per indiuiduorū multiplicatōnem conseruat. veruntamen duplex erit in resurrectōe corporum. coniunctio. vna scilicet actō quam miraculose faciet deus angelorū ministerio. alia vero relatō media inter partes coniunctas. Et hec naturalis erit. sicut in ceco illuminato visus habitus fuit miraculosus. & visus actus naturalis. Itaq; nō optz dicere. q̄ resurrectio sit naturalis. quoniam illa secunda coniunctio. que est relatō nō est resurrectio sed consequens ad resurrectōnem. Dicitur autem resurrectio christi causa nostre resurrectōis fore quia quodammodo causa motiua est liberalitatis patris. ut amore christi faciat fratres eius resurgere gloriose. Sicut cum rex terrenus filium suū militem facit eius amore multos alios etiam milites facit. Est etiam causa motiua quantum ad nos. qz mouet nos ad resurrectōis gloriam bonis operibus adquirendam est iterum eius causa formalis id est exemplaris. Hec omnia que dicta sunt ante iudiciū illud extremū facta sūt. **EXIII.**

De aduentu iudicis illustratōe.

Omnibus itaq; resurgentibus & in occurſu iudicis pperantibus. Obuiabit in primis peccatoribus ista facies delictorū suorū omni tormēto amarior. Inde namq; conscientie remorsio. inde timor dolor. desperatō. Inde etiaz inestimabilis confusio. dum vniuersa multitudo spectantium leget i eorum pectore. stilo ferreo signatas ymagines peccatorū. Tunc em̄ secundū apostolum cogitationes animam accusabunt. non vtiq; que tunc erunt. sed que nunc sunt. quia quasdam sui notas & signacula. in corde velut in cerā relinquant. Hi sunt libri singulorū qui tunc omnes aperientur. quia per aduentum iudicis non soluz tenebre aeris illuminabuntur. sed etiam abscondita cordium manifestabuntur. Et tunc illud euangelij i plebitur. nihil opertum quod non reueletur &c. Quadam em̄ virtute diuina fiet. ut vnicuiq; opa sua bona vel mala. cū cta i memoriam reuocentur ac mētis intuitu mira celeritate cernantur. ut hominem vel accuset conscientia vel excuset. eaq; teſte uel damnetur uel saluetur. In electis autē uel omnino delebitur memoria pſtite conuersatōis succedentibus eternis bonis. uel potius habebunt

priorum malorum memoriam. utique non ad penam. vel glorie derogationem sed ad gratiarum actionem. Tunc itaque reprobi desperantes. & ante faciem iudicis apparere formidantes dicent montibus. operite nos a facie sedentis super thronum. Ut enim ait crisostomus super matheum. satis est mille fulmina sustinere. quam vultum illum mansuetudinis ac pietatis plenum. nos tamen auersantem videre. Illi quoque totius tranquillitatis oculos nequaquam sustinentes nos aspicere. Dicit etiam hieronymus quod sol & luna lumen suum retrahentes & seueritatem iudicis aspicere non valebunt. non quo clementia sunt dei iudicio. sed quo omnis creatura in tormentis aliorum de suo iudicio pertimescat. Virtutes quoque celorum. id est angeli tunc moueri dicuntur. non quidem metu damnationis vel aliqua perturbatioe pauoris. sed admiratione quadam eorum que viderit. Ut ait beda. quid patietur virgula deferri. ubi concucietur cedrus paradisi. **CCXV.**

De sessione iudicis & assessoribus ac testibus.

Tunc igitur electis in aera domus occurrentibus. & reprobis in terra quam dilexerunt remanentibus in valle iosaphat. id est iudicii sententiam expectantibus sedebit in aere nube sibi ministerium exhibente. sicut factum est in eius ascensione. sicque faciet iudicium conspiciat agminibus ac virtutibus celorum. omnium quoque creatura armata ad ultionum inimicorum. In forma utique serui christus iudicabit. in qua coram pilato iudicatus fuit. Que & tunc non habebit spem neque decorem omnibus spectaculum fuit. & tunc in gloria decoris omnibus hominibus apparebit. Cumque ait augustinus in forma serui glorificata. viderit eum boni & mali tolletur impius ne videat gloriam dei. diuinitatis claritatem. Hanc enim soli mundi corde videbunt. quia vita eterna erit eis. Itaque pater non iudicat quemquam. sed omne iudicium dedit filio. quia filius hominis est. Non quod ipse sit filius ex virtute humanitatis. vel sine patre & spiritu sancto iudicaturus sit. sed quia iudicans in forma hominis gloriosa apparebit cunctis. impiis quidem terribilis. iustis vero mitis. quia malos terribit. iustos autem illius benedictio & letificabit. Iudicabit tamen virtute diuinitatis. non humanitatis. & hoc cum patre & spiritu sancto sicut & corpora suscitabit. Quod tamen eius humanitas factura legitur. quia dabit in forma hominis meritum & causam nostre resurrectionis. passionem & resurrectionem suscepit. & forte secundum eandem formam vocem dabit qua mortui suscitabit. Vnde ipse princeps angelorum christus? ab apostolo vocatur archangelus. vel ut hoc ipsius archangelus aliquis eius imperio sit facturus. non autem solus christus. sed & sancti cum eo iudicabunt nationes. ipse dicente. sedebitis & vos super duodecim sedes &c. Nec solum duodecim apostoli cum eo iudices sedebunt. alioquin paulus ibi non sederet. sed omnes perfecti qui relictis omnibus ipsum secuti sunt. Per duodecim namque sedes perfectio tribunalis accipitur. id est vniuersitas iudicantium. & per duodecim tribus vniuersitas iudicandorum. Eruntque testante beato gregorio quatuor ordines in iudicio. duo scilicet electorum. & duo reproborum. Electorum namque quidam non iudicabuntur sed iudicabunt & regnabunt ut perfecti. quidam iudicabuntur & regnabunt ut mediocriter boni. Reproborum vero quidam iudicabuntur & peribunt.

ut mali catholici. Quidam vero non iudicabuntur sed peribunt. ut increduli quorum damnatio toti ecclesie nota ac certa est. Erunt autem ibi iudicium quadruplex. Iudicium prime auctoritatis quod erit trinitatis totius. principalis administrationis. quod erit christi solius. Assessoris. quod erit perfectorum. & compatitoris quod minus malorum. iuxta illud Regina austeri surgit in iudicio c. g. i. &c. Cum vero perfecti potestate vel auctoritate iudicaturi leguntur. potestas vel auctoritas large sumitur. non prima videlicet. sed secunda que ex iudicis assessorie contrahitur. Vnde qui vicerit inquit dabo ei sedem in t. m. an. c. His enim in throno sedere filii est ex ipsius potestate iudicare. Aderunt etiam cum eo tunc omnes angeli scilicet humanorum actuum testes futuri. sub quorum custodia bene vel male egerint ut ait origenes super numeri. Vnusquisque inquit angelorum in extremo iudicio aderit. producens secum illos quibus preuit. quos adiuit. quos instruxit per quibus faciem patris semper vidit. **CCXVI.**

De merito discussionis.

Tunc seperabit iudex bonos a malis. sicut pastor oves ab hedis. Quibus namque comparantur electi potius quam agni propter spiritalem fecunditatem. reprobi vero non capris. sed hedis propter sterilitatem. Tunc ut ait gregorius nazianzenus. omnia pendebunt in statera iusticie. gesta scilicet & verba & cogitationes nostre. Mala enim & bona contra se invicem diuersa lance penduntur ut pars que preponderauerit vincat. & quo vergit opus illuc irreuocabilis sententia decidat. tunc iudex improperebit nobis non solum mala que fecimus. & bona que per negligentiam omisimus. verum etiam beneficiorum in nostrorum multitudinem que ingratis suscepimus. & quibus abusi fuimus castigationes & medelas. atque remedia. quibus adhibitis curati non sumus. Propter vos inquiet cum in forma dei essem. hanc serui formam accepi in qua & xxxij. annis vobis laboriose seruiui. salutem vestram operando. predicando. discurrendo. sustinens in factis meis obseruatores. in dictis contradictores & murmuratores. In hac quoque pro vobis flagellatus sum. confusus palmis. in faciem cesus. spinis coronatus. morte turpissima condemnatus crucifixus. aceto potatus. mortui lanceatus. paradosum vobis aperui. regnum meum vobis obtuli. Nec vos coegi. sed libertate spiritus vobis concessi. humile solimot voluntate in vobis requiui. Quid vltra debui vobis facere et non feci. Dicite mihi peccatores. natura mortales & passibiles. quid passi estis propter me dominatorem vestrum. qui tanta pro vobis iustus & impassibilis passus sum. Tunc etiam qualitercumque preferentur illa preconia bonorum. Esurui & dedistis mihi man. c. Vbi aduertendum est quod in retributione dominus opera misericordie potius quam opera penitentie vel iusticie commemorat. ut se primum ad remunerandum ostendat. Si enim ea que naturalis ad hoc animum mouet. tanto premio remunerabit multo magis ea que sunt difficiliora. Itaque ut ostendat quod quicumque saluabitur in agis ex misericordia dei. quod ex suis meritis saluabitur. & ei solum qui misericordiam fecerit. misericordia impendetur. Ac si dicat. Vestra quidem merita tanto premio non sunt condigna. sed quia dignos misericordia vos fecistis miserendo. videlicet alijs. congruum est ut misericordia respondeat vobis. Similiter ubi

mali redarguuntur. sola immisericoz avaricia me
moratur. Ibi quoq; considerandum est quid mere
atur qui aliena rapit. si damnabitur eternaliter qui
sua non dedit. Iudicium nanq; sine misericordia fi
et ei qui non facit misericordiam. Quod autem di
cuntur responsuri. Domine quando vidimus te
esu. &c. Cum dicant sancti. q; omnis lingua obmu
tescet in die iudicii. per ypoteseos potest intelligi.
scilicet non quia reuera huiusmodi alteratio futura
sit. sed quia si fieret iudex rationabiliter hanc eoz
responsionem vel excusationem compefceret. Vn
dicit comestor. q; hec bonoz & maloz comemo
ratio nihil aliud erit q; q; singuli merita sua cogno
scent. quib; saluabunt & danabunt. **CXVII.**

De fine platone.

DEniq; pferetur super utrosq; sententia
scilicet venite benedicti & ite maledicti
sue vocali sono sue alio modo. Hec etenim
& huiusmodi omnia plurimi magis putant consci
entis. q; verbis exprimenda. Ibunt igitur reprobi
in supplicium eternum. iusti autem in regnum eter
num. In disceptando fuit ordo contrarius. quia p
prius est boni dei. prius recordari beneficia bono
rum. q; malefacta maloz. Postmodum autem in exi
tu utroq; prius nominat pena maloz. ut pri
us timoris sunt euitemus mala. postea vero que
honoris sunt appetamus bona. vel quia reprobi dam
nationem ipam ex condigno meruerunt. electi ve
ro gloriam illam ex dei misericordia. potius q; ex me
ritis obtinebunt. Quia tamen vniuersa vie domini
misericordia & veritas. sicut electos remunerabit
supra condignum. sic etiam reprobos puniet circa
condignum. Eternaliter tamen licet peccauerit te
poraliter. quia ut dicit gregorius. iustus est ut nu
q; careant supplicio. qui nunq; voluerunt carere
vel esse sine peccato. Ideo nanq; cum sine peccau
erunt. quia cum sine vixerunt. Voluissent autem sine
fine viuere ut possent sine fine peccare. Notandum
vero q; de reprobis dicitur. Ibunt hi. s. a facie do
mini & omnium sanctorum consortio proiecti in sup
plicium eternum. scilicet ignis inferni. Ecce duplex
pena reprobis preparata. scilicet excisio vel sepe
ratio a regno. & cruciatus in inferno. Hec sunt secu
ris & ignis de quibus dicitur in euangelio. Omnis
arbor que non facit fructum bonum excidetur &
in ignem mittetur. Quorum scilicet penarum priore
asserit ibi crisostomus omnibus tormentis ee gra
uiorem. Nam horrendum est inquit illud iehenne
supplicium & res intollerabilis. Tamen si decem mi
lia iehennas ponat aliquis nihil tale dicit quale e
a beate illius glorie pelli honore. & christo exosu
esse. His ergo sicut dicit gregorius nazanzen; qui
regno celorum indigni habebuntur. erit etiam hec
maior omnium pena q; a deo proieci. & pudor
atq; confusio conscientie eorum. cuius finis atq;
remedium nusq; inuenietur. Item gregorius magnus
in omelia de virginibus. O inquit si quis sapere
posset in palato cordis quid habeat admirationis.
Ecce sponsus venit. porro quid dulcedinis et que
parate erant intrauerunt cum eo ad nuptias. Po
stremo quid amaritudinis. & clausa est ianua. Ia
nuam enim glosa regni adituz intelligit. qui post iu
diciu nullis patebit. Tunc siquidem apparebit il
lius seueritas magna. cuius ineffabilis misericordia
Deniq; sicut dicit glosa in apocalipsi. Plangit se
super eum omnes tribus terre. id est omnes terre
ni quia non tantum dolebunt de ipo tormento q;

q; repellentur a tali consortio. **CXVIII.**

De igne iehennali.

Senes quidem duos legimus in fine mundi futuros
vnum transitorio quo mundi huius facies exure
tur. electi q; purgabuntur. & hic precedet iudici
um. de quo superius iam dictum est. Alium vero
eternum quo reprobi eternaliter punietur. & hoc
iudicium subsequetur. Hic est ignis corpore; sub
terraneus ad penam thesaurus. impijs hominib;
ac demonibus ab initio preparatus. Qui dupliciter
inextinguibilis dicitur active scilicet & passive. q;
nec extinguet nec extinguetur. neq; enim fomentis
alijs q; iporum damnatorum corporibus nutritur.
Vnde de reprobo i iob dicitur. deuorabit eu ignis
qui non succenditur. Cruciatos quoq; non extin
guet. quoniam ad rediuiua eoz meta perpetuo ser
uabuntur. Vnde ibidem sequitur. Affligetur re
lictus in ta. s. ut enim ait gregorius. Talis erit &
mors & caro quales non sunt modo. quando scili
cet compago membrorum atq; vsculorum ita infir
ma est q; sumum dolorem sustinere non potest.
Prima mors animam nolentem pellit a corpore. Se
cunda vero nolentem tenebit in corpore ab utraq;
ergo comuniter id habetur. ut quod non vult ani
ma de suo corpore patiatur. Ibi nanq; (sicut dicit
cesareus) ardoribus sempiternis escas crimina mi
nistrabunt. Illaq; penalis exustio. quia culpam iu
betur inquirere. substantiam nescit absumere. non
enim tam reum persequitur q; reatum. Et quia non
recipit causa remedium. carebit sine supplicium. hoc
est quod dicitur in iob. Pluet super illum bellum
suum. Ibi nanq; sic confligit cum ipa natura vis
doloris ut neutrum alteri cedat. Dolor enim perma
net ut affligat. natura ut sentiat. & sic utruq; no
deficit ne pena deficiat. Illic igitur umbra mortis
& nullus ordo. sed sempiternus horroz inhabitat.
horrendo nanq; modo ibi reprobis erit dolor cui
formidine. flama cum obscuritate. Et merito. ut
quoniam a creatoris voluntate nequaquam veriti sunt
discrepare dum viuerent in eorum interitum. ipa
suis qualitatibus etiam elementa non discordent.
Et quo se impugnant cruciatus augeant. Fitq; mi
seris mors sine morte. finis sine fine. defectus sine
defectu. quia & mors viuit. & finis semper incipit
& defectus deficere nescit. Quoniam itaq; mors
perimit. sed non extinguit. dolor cruciat. sed nulla
tenus pauorem fugat. flama conburit. sed nequaquam
tenebras discutit. oronem supplicia non habet. du
non per omnia qualitatem tenent. Quamuis ignis
iste & ad consolationem reprobis no luceat. & ta
men ad aliquid luceat. scilicet ut ad doloris cumu
lum qualiter delicta crucientur ostendat. sicut eu
gelium de diuine purpurato manifestat. Vnde est
illud. Vox domini intercedentis flam. ig. &c. Item
ignis torquetur non solum homines. sed etiam de
monea. Cur enim non credamus etiam incorporeos
spus igne corporali posse affligi. cum hominum
spus & ipsi incorporei possint corporalibus mem
bris includi. et tunc etiam poterunt corporum suorum
vinculis insolubiliter alligari. **CXIX.**

De machina cruciatoria ex quatuor elemē

DReterea sicut ex dictis cuiusdam simpli
cis ac boni viri colligitur. cui nuper de fi
ne mundi quedam reuelata fuisse credun
tur. in corporibus eorum terrenis que nunc perarijs
qualitatibus permixta sunt & quodammodo tempata

cunctis bonis qualitatibus ablati male tantum & cruciatorie remanebunt. ex quarum contrarietate absque tempamento perdurante. dolorem perpetuum ac multiplicem indefinenter patientur. **Cunq;** nunc interim eorum anime corporibus exute usque ad iudicium in igne iehennali crucientur. tunc cum a singulis corpora sua resumentur. ipsis quoque cruciandis. noua tormenti machina preparabitur. & ex quattuor elementorum contrariis qualitatibus in unum conflabitur. ut per que peccauerunt. per hec etiam torqueantur. Dicit enim quod filius dei radius ille splendoris. de patris luce procedens angelos. omnesque sanctos perfundens. veniet ad iudicium. quasi quodam impetu secum trahens totum celeste regnum. Sic autem veniens in primis separabit qualitates duorum elementorum. ignis scilicet & aeris. De igne seperabit a claritate calorem. ardorem & siccitatem. De aere vero a leuitate humiditatem. grossiciem & mutabilitatem seu cursum. Ardore aurem ignis & calore cum siccitate descendentes consumetur & ardebit orbis totus scilicet terra & aqua. De qua terra a puritate seu quadam subtilitate que modo quidem in ea est. sed latet. separabit grossitudinem. ponderositatem. & siccitatem & de aqua a perspicuitate frigiditatem. humiditatem & amaritudinem. ut scilicet omnium elementorum bone qualitates electis ad gloriam feruiant. prave vero & cruciatorie. reprobos sine fine torquentur. De his enim quedam regio fiet in profundo abyssi. que nomen habebit inferni. **Cunq;** nunc ille qualitates vnite in elementis. inuicem se tempe. tunc quando erunt sepe ita stabunt inseparabiliter. quod nulla alteram. temporabit. Calor quidem ignis non temperabit frigiditatem aque. nec econuerso. nec amaritudo aque humiditatem aeris que est mater corruptionis nec econuerso. Nec leuitas aeris gravitatem terre. nec substantia aeris ignis claritatem. nec humiditas aque terre siccitatem. In predicta ergo regione que mire magnitudinis erit. sicut & totus mundus elementatus. damnati existentes moriendo uiuent. & uiuendo sine fine morientur. Affligent siquidem calore ignis sine tempamento aque et frigiditate aque sine tempamento ignis. Amaritudine aque sine humiditate aeris que est mater corruptionis. & fetore quodam intolerabili ex humore aeris. sine tempamento amaritudinis aque vel ignis siccitate. & aridamento quodam sitis. ex ardore ignis que non posset temperari. Item habebunt tenebras palpabiles propter densitatem aeris & priuationem claritatis solis & ignis. Item ex cursu seu mutabilitate aeris tanta erit tempestas iugis & impet. quod quasi in ictu oculi impellet eos. & quasi ab oriente in occidentem & econuerso. Et ex isto motu insurgit quidam sonus terribilis quasi tonitruum magnum. quod quidem erit eis pena ineffabilis. & ipsis semper adducet tenebras densiores tempestas aeris. Hec omnia patietur a creaturis extra se quia pugnat orbis terre contra insensatos. & hoc per infinitos modos. quia quacunq; re homo male utitur contra deum. illius rei esse saluabitur in aliquo predictorum elementorum. & in aliquo illorum specialiter damnatum puniet eternaliter. ut per que peccat quis per hec & puniatur. Preter hec autem habebunt intra se quasi alium infernum ex contrarietate qualitatum predictarum. Quia cum ipsa corpora sint de terra elementa ex quattuor elementis. assumet quilibet corpus suum de terra & purgabitur

elementa siue qualitates in ipso corpore sicut extra. & ita sole qualitates male & cruciatorie remanebunt. nec se adinuicem tempabunt. Hec de dictis istius simplicis viri breuiter excerpti. quibus nimis concordare videntur etiam doctores sacri. Nam de ignis elemento. verbi gratia dicit basilus in exameron libro sexto. In retributionibus inquit de licitorum ratio nos secretior docet parcendam esse ignis naturam. Cuius lux ad illuminandos deputabitur iustos. ardor autem proficiet ad peccatores concremandos. Unde dicit psalmista. Vox domini intercidens flammam ignis &c. In libro quoque sapientie de natura elementari dicitur indefinite. Creatura tibi factori deseruiens excandesce in tormentum aduersus iniustos. & leuior sit ad benefaciendum probis qui in te confidunt. Sed & alie damnatorum pene multiplices in scripturis leguntur. quarum quedam his tribus versibus breuiter apprehenduntur. Nix. nox. vox. lacrima. sulphur. laquei. sitis. estus. Malleus. & stridor. spes perdit. vincula. vermes. Esse carere deo. carcer. confessio cura. scilicet amicum carnalium. **CXXXI** De interioribus reproborum penis.

Porro quantum ad animam erit eis mulierum plex pena. scilicet dei obliuio. conscientie remissio. dolor. timor. desperatio. odium quoque dei & sui. & infructuosa penitentia. Ut autem ait augustinus in enchiridion. Sicut nec bonis in celo voluntas. sic nec malis in inferno peccandi facultas esse poterit. quibus tamen mala voluntas inest. sed illa non erit meritum supplicii. cum adeo non sit locus mercedi. quin potius supplicium mali meriti quod in hac vita precessit. habebunt etiam de malis suis penam. sed non obtinebunt indulgentiam quia stimulum nulla penitus sequetur correctio voluntatis. Sic enim ab eis culpabitur iniquitas sua ut amisso penitus bonitatis affectu. nullatenus possit ab eis diligi vel desiderari iusticia. Itaque persequentia voluntatis male erit eis tantum ad cumulum pene. Denique tenebre quibus illic inuoluentur exteriores dicuntur. quia in hac quidem vita nullus adeo malus est ut a luce dei penitus excludatur. sed nec perdit affectum beatitudinis. nec amorem illius boni quem habet naturaliter creatura rationalis. Illic autem peccatores tenebras exteriores patientur quoniam extra lucem dei preiecti. etiam luce corporis priuabuntur. hec quidem tenebre iam hic incipiunt in peccante cum ab interiori dei secluditur luce. Non autem omnino ut dictum est. sed tunc penitus extra erit qui lucem habitat inaccessibilem. & ob hoc insumma erunt cecitate. Sane tenebre exteriores intelligi valent quedam malignitas voluntatis & odij que tunc in mentibus reproborum excrescit. sed & etiam quedam obliuio dei. quia tormentorum suorum interiorum & exteriorum doloribus adeo stupescunt et turbantur. ut ab istis ad cogitandum aliquid de deo vix & raro vel nunquam mentem reuocent. Sed illuc omnino tendat impetus cogitationis ubi sentitur vis doloris. Et has quidem profundissimas tenebras secundum augustinum improbi perpeffuri sunt post iudicium. nam illud de diuice purgato qui eleuatis oculis suos vidit abraham et mala sua confiteri coactus ante iudicium legitur factum. At in isto iudicio peccatores in tenebras profundiores eiciuntur. ubi nullam dei lucem videbunt cui asiteant. **CXXXI** De gloriosa mundi renouatione.

Ut autē dicit augustinus iudicatis his q̄ non sunt inuenti in libro vite. & in eternum ignem missis. figura mundi huius ignium mundanorum conflagratōe preteribit. si cut factō mundanarum aquarum inundatōe diluio. Ea siquidem conflagratōe corruptibilium elemētōrum qualitates ardendo penitus interibūt que corporibus nostris corruptibilibus congruebant. atq; ipsa eorū substantia qualitates illas habebit. que corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. ut videlicet mundus in melius innouatus. apte accomodetur hominibus etiā carne innouatis in melius. Vnde vidit iohannes sedētem super thronum a cuius conspectu fugit celus & terra. & mare iam non est. quia peribunt quidē hec secundum spēm sed non secundum substantiam. ut superius dictum est. Ante iudicium namq; futura videtur eorū purgatō. postmodum autē eorū innuatō. Per peccatum enim hominis omnia elementa infecta & corrupta sunt. que propter ipm̄ creata fuerunt. vnde eorū purgatō nihil aliud erit q̄ illius interfectōnis siue penalitatis imotio. Et hoc quidem per ignem fiet. qui iudicis faciē precedet. Quoniam & tunc humanum genus in electis ab omni corruptōe culpe ac penalitatis purgabitur ac penitus innouabitur. Innuatō vero mundi non fiet per ignem. quoniam sol & luna que ignis passioni non subiacent. innouabuntur. id est meliorabuntur. & corpora sanctorum secundum apostolum immutabuntur. quod constat per ignem non fieri. Ut autem dicit basilus. ignis qui nunc interim vsq; ad diē iudicij calidus & lucidus ostenditur. post illam innuatōem mundi diuidetur. ita scilicet ut superius in regione viuorum. sit tantummodo lux. & inferius in regione malorum sit calor. Itaq; inferior illa terre pars ubi est inferus in obscuritate sua remanebit. quia superior lux illuc nunq̄ appropinquabit. non tamen propter hoc etiam illa pars ad ornatum mundi non pertinebit quoniam ut ait augustinus. Anime etiā damnatorum ordine naturali meliores sunt omnibus corporibus. Sicut ergo celum sideribus. sic illa pars inferior damnatis ornabitur angelis & hominibus. Itē ad maiorem gloriā & gratiarum actōnem. peccatores reprobos electi videbunt quas per gratiā euaserunt preterea contrariis oppositōe mundi pulcritudo contextitur. sicut scriptum est. Contra malum bonum &c. Itaq; sicut multiformis pictura cum colore nigro suo loco bene ordiāto. sic vniuersitas rerum. si quis intueri possit etiam in sinistra parte perfecta et pulchra est. licet illam per se consideratam sua deformitas deturpet. Hac igitur ratōne. sicut superior pars gloriosa & pulchra erit sua claritate. sic etiam pars inferior recte sapiēter q; disposita mundum ornabit sua obscuritate.

CXXXII De solis & lune restoratione.

Dico iuxta ysaiam erit lux lune sicut lux solis. & lux solis septēplaciter. sicut lux septem dierum. Super quem locum haymo dicit qd̄ determinato illo iudicij examine. omni busq; reprobis in inferno conclusis. Dominus hic sus cum corpore suo quod omnes electi sunt in celo se substulerit. tunc sibi luna splendorem solis mutabit. Sol vero septēplaciter q̄ modo lucebit. recepto splendore quem homine peccante

amisit. Dicit etiam ysidorus qd̄ nec sol nec luna postea ad occasum sunt ventura. sed in loco in quo creata sunt siue pmanebūt. ne scilicet eorū claritate fruantur damnati. qui apud inferos erunt. Vnde dicit abacus. Sol & luna steterunt in habitaculo suo &c. Et alibi dicitur. Nō occidet ultra sol tuus &c. Ante diē quidem iudicij iuxta iobelem eclipsim patietur. In aduentu vero iudicis obscurari comparative dicuntur. In mundi autem innuatōe quando scilicet celum nouum & terra noua fient eorū claritas augmentabitur. Vnde dicit ysidorus qd̄ sol tunc laboris sui mercedem recipiet. Non ergo amplius diē noctisq; vicissitudo. sed vna dies continua que nota est domino. Quod autem dicit ysaias. non erit tibi amplius sol ad lucendum &c. subintelligitur non ad necessitatem. sed tū ad decorē. **CXXXIII** De gl̄ificatōe sanctorum in dotib; corporum.

Anime vero iustorum ut ait supradictus vir. in resurrectione leuabunt corpora sua de puritate terre. que induent aque claritatem. ignis subtilitatem & aeris leuitatem siue agilitatem. Deinde quasi radius quidam a filio dei procedens. ea subintrabit. istaq; clarificans prout magis vel minus gl̄ificabit. Tunc ergo ita iuxta euangelium. fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorū. propter quattuor dotes corporis que per similitudinem notantur in proprietatibus solis. Fulget enim radius eius. in quo notatur claritas. Corrupti enim vel coquinari non potest. in quo impassibilitas. In ortu suo mox transparet vsq; in occidentem. in quo agilitas. per vitrum quoq; radius ei; transit. & calor eius omnia penetrat. in quo subtilitas. hoc est quod ait apostolus. seminatur corruptibile. scilicet & in corruptōe surget incorruptū &c. Dicitur autem corpus spūale. non quia conuertatur in naturam spūs. sed quia spū simile erit incorruptibile & agile & etiam subtile. corpora scilicet omnia non gl̄ificata penetrans. alimonia quoq; non indigens. sed solo spū viuificatum & sustentatum. & omnino absq; vlla repugnātia spūi obediens. Qui vero motus illic talis corporum futuri sint definire non audeo. nature enim & motus & status sicut & species decēs erit. ubi qd̄ non deceat non erit. Sane ubi voluerit spūs ibi p̄tinus erit corpus sine mora temporis. aut impedito ponderis. habebit tamen quoddam pondus suum. secundum quod pondus dicitur impet; rei cuiuslibet tendentis ad locum proprium. Omnia nāq; fecit deus in numero. pondere. & mensura. unde si nature sue relinqueretur. ita qd̄ spūs cum non regeret. ad locum suum naturaliter tenderet ibiq; remaneret. Grauitatem quoq; suam naturalem retinebit. quantum ad exteriori violentie resistendū. non quantum ad motum voluntarium impediendū. Cum enim nunc ut ait augustinus. tantum valeat natura corporum terrenorū animas op̄primere seorsum. cur non aliquando anime terrena corpora valebunt leuare sursum. Alii vero dicunt qd̄ corporis dotes sunt impassibilitas. gl̄iositas. spūalitas. virtuositas. que etiam expressius tangunt in predictis apostoli verbis. scilicet seminatur in corruptōe &c. Impassibilitas est naturalis potētia. qua corpora gl̄ificata erunt. potētia resistere omni cause extrinsece lesionis illate. Vnde sub ista comprehenditur immortalitas. incorruptibilitas. incalabilitas

et omnia huiusmodi. Gloriositas id est decor corporis glorificati. Sub hac continetur luciditas. subtilitas redolentia. et huiusmodi omnia que pertinent ad sensum delectationem. Spiritualitas est naturalis potentia subsistendi per se. sine alimentis subsidio. Vel naturalis potentia resistendi omni cause intrinsece. lesioni vel molestie cuiuslibet illatiue ut est fames. sitis et huiusmodi. Sub hac etiam comprehenduntur immortalitas et inalterabilitas. Virtuositas est naturalis potentia agendi in aliud absque contradictione vel resistencia. Unde sub ea comprehenditur agilitas et etiam subtilitas. quia poterit huiusmodi corpus omnia corpora non glorificata penetrare. Ad dignitatem namque dabitur ei penetrare non penetrari. agere non pati. naturalis potentia. nullaque impotentia. nec replebit corpus non glorificati locum. Ideoque recipiet illud secum. Ideo vero sunt quattuor dotes corporis tantum. due scilicet de carentia omnis mali. due vero de presentia omnis boni. Quia bonum corporis duplex est. unum scilicet absolutum hoc est gloriositas. aliud respectuum hoc est virtuositas. Similiter duplex est malum. unum intrinsecus veniens. et contra hoc est spiritualitas. aliud extrinsecus. et contra hoc est impassibilitas. Erunt igitur due de carentia omnis mali due quoque de presentia omnis boni in quibus duobus perfecta beatitudo consistit. Habent autem naturale principium in corpore cuius sunt. et a gratia perfectionem. verbi gratia. agilitas est potentia qua corpus naturaliter ab anima potest agi quocumque voluerit. Sed nunc ipsi anime gravitas corpulentie obsistit. Tunc autem onere deposito agilitas ibi erit. quia gratia naturam perficit. Quod si querae quid illic possit agilitas ubi non erit motus. quia nec tempus. sed eternitas que tota simul existit. e contra respondebitur. quod cum ibi futura sit laus vocalis erit etiam motus corporalis. In solo autem deo erit ista perfecta et stabilis eternitas ut non moueatur in anima quoque stabilis perpetuitas. quo ad illam partem qua deo immutabiliter adheret eoque perfruetur. **CCXXIII. De dotibus animarum.**

Dotes animarum sunt tres. scilicet. cognitio. dilectio. fructus. Ex cognitione procedit dilectio. et ex utroque fructus siue comprehensio. Perfecta namque beatitudo consistit in cognitione summi boni et motu dilectionis ad ipsum. et ex his duobus completur tertium. Primum est in rationabili. Secundum in concupiscibili. Tertium in veraque. Irascibilis vero quia non immediate mouetur in deum. sed data est ad remouendum impedimenta que retrahunt nos ab inquisitione summi boni. scilicet ad debellandum mundum. carnem. dyabolum. non habebit dotem propriam. sed remunerabitur in confirmatione suarum virtutum. scilicet. timoris. humilitatis. fortitudinis que in ea remanebunt. Unde timor domini delectabit eum et cetera. itaque fidei succedet cognitio. caritati dilectio. Improperie vero de quod spei succedet comprehensio. id est post spem erit comprehensio. que forma est et perfectio aliarum duarum. Est enim fructus visionis ut in qua et dilectionis ut a qua. et est et agitur et perficitur. Tantaque in ea erit delectatio ut in vocem iubilationis et laudis necessario prumpatur. Unde de his tribus dicit beatus augustinus. Ipse inquit finis erit desideriorum nostrorum qui sine fine videbitur

sine fastidio amabitur. sine fatigatione laudabitur. Hoc munus. hic affectus. hic actus erit profecto sicut ipsa vita eterna communis. quando scilicet deus erit omnia in omnibus. Hec sunt dotes quibus sponsa christi dotabitur quando in domum sponsi introducet. Hec est ecclesia cuius matrimonium initiatum fuit in patriarchis et prophetis. christi promissione consummatum in verbi incarnatione. Angelis autem christus nec promissus fuit. nec eorum naturam assumpsit. Ideoque ecclesia de angelis non dicitur ita proprie sponsa. sicut ecclesia de hominibus. Et ob hoc dicitur dotes non habere. licet et ipsa deo uniatur caritate. Et secundum hoc ecclesia de angelis et hominibus collecta dicitur una sponsa. non solum christi sed totius trinitatis.

CCXXV. De collatione glorie seculorum hominum et angelorum.

Iacet autem iuxta domini sententiam in euangelio. sancti homines quantum ad veram beatitudinem que proprie consistit in visione dei futuri sunt equales angelis dei. nihilominus tamen habebunt specialia quodam gaudiola. vel potius gaudiorum incrementa que non sic habebunt angeli. Unum videlicet de duplici stola. cum angeli per naturam sue modo decorentur una sola. Aliud vero. quod videbunt eum in natura sibi communi. videlicet humana. hoc est hominem deum. cum angeli nunquam visuri sint deum angelum. Ut enim apostolus scribit. nusquam angelos. sed semen abrahe apprehendit. Et reuera sicut dicit beatus bernardus. Plenum propter omnem suauitatem videre hominem hominis conditorum. Ut enim in libro de anima et spiritu legitur. Duo sunt in homine sensus. interior scilicet et exterior. et uterque donum suum habet in quo reficitur. Sed interior reficitur in contemplatione diuinitatis exterior in contemplatione humanitatis. Propter hoc enim deus homo factus est. ut in se totum hominem beatificaret. et tota conuersio hominis esset ad ipsum. totaque dilectio curreret in ipsum. cum et a sensu carnis videretur per carnem. et a sensu mentis per diuinitatis contemplationem. hoc erat totum hominis bonum. ut siue ingrederetur siue egrederetur in factore suo pascua inueniret. videlicet et foras in carne saluatoris. et intus in deitate creatoris. Tercium erit de hoc quod habet vite miseras euaserunt. quas angeli nunquam experti sunt. Et ut dicit augustinus in libro confessionum ubique maius gaudium maiore molestia preceditur. Nam verbi gratia. Post egritudine iocundior sanitas efficitur. et post merorem leticia. hinc ergo materia laudis canentibus sanctis. Benedic anima mea domino et omnia que intra me sunt nomini sancto eius. Qui propicius omnibus iniquitatibus tuis qui sanat omnes infirmitates tuas. Unde bernardus super cantica. omelia. lxxvi. Putas inquit deum nostrum totam habitum glorie sue laudem. donec veniant qui in aspectu angelorum psallant ei. letati sumus per dies quibus nos humiliasti et cetera. hoc autem genus leticie celi nescirent. nisi per filios ecclesie. Placet cum ceteris securitas. sed magis ei quod timuit. Iocunda omnibus lux sed euadenti de potestate tenebrarum iocundior. transisse enim de morte ad vitam. vite duplicat gratiam. Pars nostra hec in celesti conuiuio et seorsum ab ipsis beatis spiritibus. Denique gaudet angeli ad penitentiam peccatoris. Quod si delicie angelorum lacrimae mee. quid delicie. Omne opus eorum laudare deum. sed deest laudi si desint qui dicant. transiui me

per ignē & aquam. **CCXXVI** De deitatis
fruitōe.

Sicut autem dicit augustinus in libro de
questionibus euangelorum. omnia dici
possunt de ista ineffabili perfruitōe ve
ritatis. & tanto magis omnia dici possunt. quāto
minus digne aliquid dici potest. Nā ē dux illumi
natorum. & requies exterminatorum & patria residē
tium. & esca indigentium. & corona vincetium.
Et quęcunq; bona temporaliter transeuntia per crea
ture partes error appetit infidelium. veriora ieter
num manentia. in creatore omnium simul inuentu
ra est pietas filiorum. **E**t ut dicit idem augustinus
in libro de ci. di. ita deus erit nobis notus atq; cō
spicius ut videatur spū a singulis nobis. in lingu
lis nobis. videaturq; ab altero in altero. videatur
in seipso. videatur in celo nouo & terra noua. atq;
in omni que tunc fuerit creatura. Videatur et per
corpa in omni corpe quocunq; fuerint spūalis cor
poris oculi facie perueniente directi. Patebunt &
cogitationes nostre inuicem nobis. Quanta igitur
erit ibi felicitas ubi nullum erit malum. nullum la
tebit bonum. vacabitur dei laudibus. quia erit om
nia in omnibus. nam quid aliud ibi agetur. ubi nō
la desidia cessabit. nec vlla indigentia laborabitur
nescio. unde beati qui habitant in domo tua domine
&c. Omnia em̄ membra & viscera corporis glorifi
cati p̄ficiunt laudibus dei. Omnes quippe illi que
nunc latet armonie corporalis numeri non latebūt in
trīsecus. & extrīsecus per corporis cūcta disposi
ti. & cum ceteris reb; que ibi magne & mirabiles
videbuntur. rōnabiles mentes in tanti artificis lau
dem rōnabilis pulcritudinis delectatōe succēdēt
Carebunt autem omnibus malis. ita ut penit? de
leantur de eorum sensibus. Ea tamen potentia sci
entie que magna in eis erit. non solum sua preterit
ta. sed etiam damnatorum eos sempiterna miseria nō
latebit. alioquin in eternum cantabunt. Quo canti
co in gloriam gratie christi. cuius sanguine liberati
sumus. nihil erit p̄fecto illi ciuitati iocundius. Ibi
perficietur vacare & videre. q. e. s. d. quid nobis
nosipsi esse volumus quando ab isto cecidimus.
Quid em̄ sine illo fecimus. nisi q; in ira eius defeci
mus. A quo resecti. & maiori gratia p̄fecti. va
cabimus in eternū videntes. quia ipse est deus. quo
pleni erimus quando erit omnia in omnibus. Pre
mium virtutis erit. ipse qui virtutem dedit ei; se
ipm. quo melius & maius nihil possit esse p̄misse.
quid em̄ est aliud quod per p̄phetam dicit. ero illo
rum deus. nisi ego ero unde latentur. ego ero q;
cunq; ab omnibus honeste desiderantur. & vita et
salus & copia. & honor. & pax. & omnia bona.
Ibi nosse nostrum non habebit errorem. ibi amare
nostrum non habebit offensionē. ibi esse nostrū nō
habebit mortē. ipse nanq; deus ut dicit beatus ber
nardus. erit ratōni plenitudo lucis. voluntati mul
titudine pacis. memorię p̄inuatō eternitatis.

CCXXVII De dispari sanctorum clari
tate.

Unc igitur erit finis. cum euacuerit chri
stus omnem principatum & potestatem
& virtutem. Nam modo quidem angeli
angelis p̄funt. damones demonibus. homines ho
minibus ad vtilitatem viuencium vel deceptōnem
Sed tunc omnis prelatō cessabit. quia necessaria nō
erit. Preferentur quidem ibi alii alijs in gloria. nō

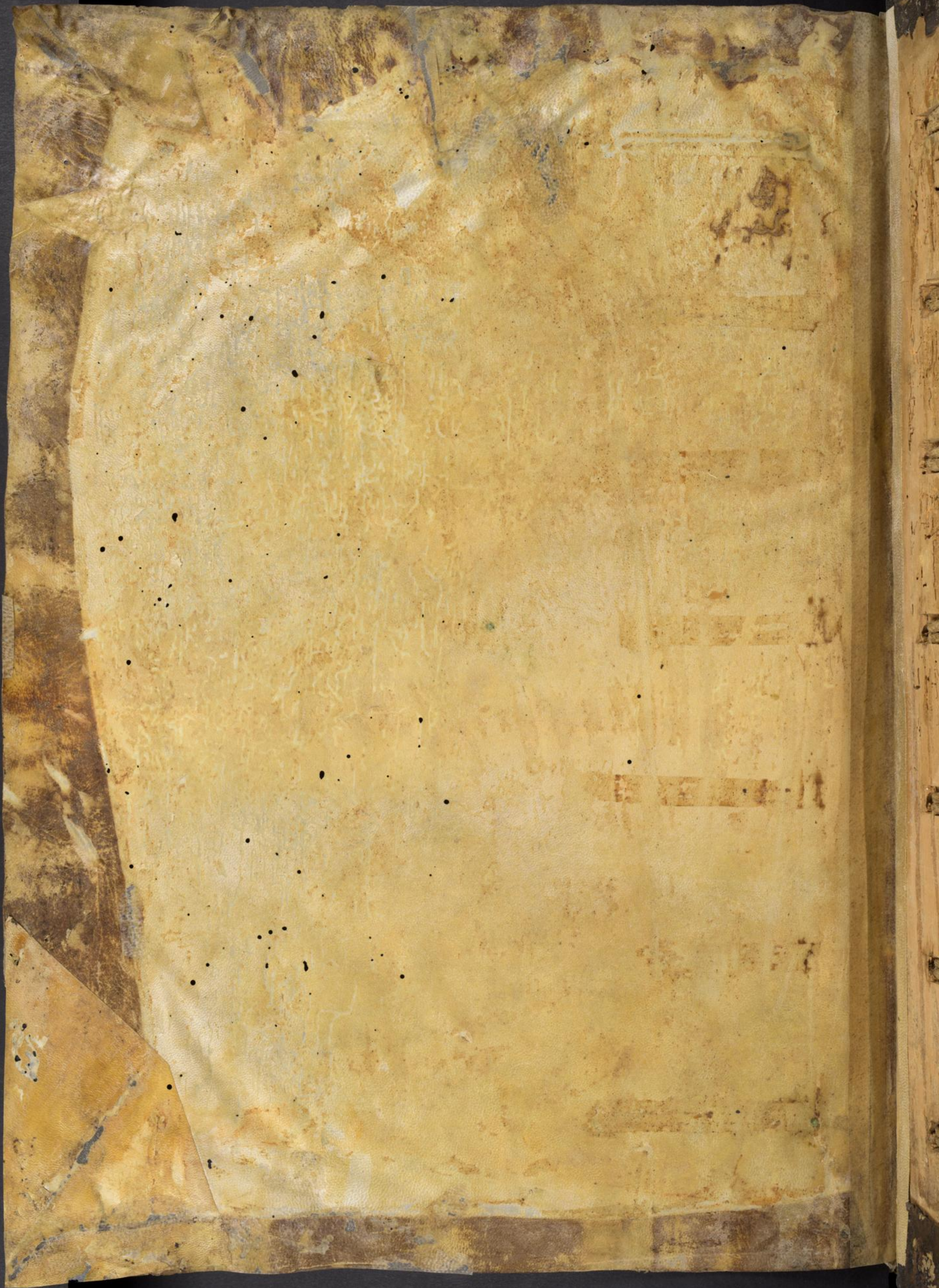
ta men in regimie sicut nunc. quia non erit necesse
Cessabit timor. regnabit caritas. nec erit inter p̄si
dentes & subditos vlla dissensio. nec maiorum in
minores aliqua oppressio. p̄erunt quidem demo
nes malis hominibus in inferno. mali em̄ homines
habebunt tortores in pena. quos hic habuerunt in
censores in culpa. Ceterum enim etiam in angelis
posuit deus diuersitates officiorum causa hominū
scilicet ut eorum saluti p̄uideāt & ministrent. vn
de et p̄pria vocabula sortiti sunt. ut angeli. q; ho
bus voluntatem dei nunciant. virtutes. quia mira
cula faciunt & huiusmodi. Hec em̄ non sunt noīa
nature sed officij. unde postq; homines cōsummati
fuerint in gloria & p̄fecti. ita ut nulla iam admī
stratōne indigeant. tunc cessabunt etiam in angelis
nomina illa quibus nunc vocantur pro diuersitate
humane administratōis. Erunt tamen & in celo
& in inferno diuerse mansiones. id est diuerse pre
miorum et suppliciorum differentie bonis scilicet et
malis. Stella em̄ a stella differt in claritate. Erit at
in dispari claritate par gaudium. quoniam vn? cō
munis est denarius. id est visio dei dabitur omni
bus. ut sit deus omnia in omnibus. vera quidem
ibi gloria erit. ubi laudantis nec errore quisq; nec
adulatōne laudabitur. verus honor qui nulli nega
bitur digno. nulliq; concedetur indigno. Q; autē
ibi futuri sint p̄ meritis premiorum etiam grad? ho
norum atq; gloriarum non est ambigendum. atq;
id etiam beata illa ciuitas magnum in se bonū vi
debit. q; nulli superiori nullus inferior inuidabit.
Tam nolet vnusquisq; esse quod non accepit. q;
nec in corpe vult esse oculus qui est digitus. Sic ita
q; habebit donum aliis alio minus. ut hoc quoc;
habeat ne velit ampli? **CCXXVIII** De
plena sanctorum felicitate.

Hec est igitur pax superne ciuitatis. que si
cut dicit augustinus. est ordiatissima &
concordissima societas fruendi deo et i
nicem in deo. Quid plura. hanc certe beatam san
ctorum vitam facili? est cōsequi q; enarrare. cui?
erit cursus sine termino. vsus sine fastidio. sub anti
quis perpetuisq; gaudijs semper noua iocūditas
& sine vllō amittendi periculo p̄fecta felicitas.
Constat autem felicitatem esse rerum omnium op
tandarum plenitudinem. Illic ergo implebitur qd
voce domica dicitur. Mensuram bonam et confer
tam et cō. &c. Mensura dicitur quia secundū qua
litatem et quantitatem meriti p̄mium dabitur.
Bona quia isto p̄mio nihil melius inuenitur. Cō
ferta id est referta. quia nulla pars anime vel corpo
ris nullusq; angelus remanebit. qui repletus non
sit Coagitata. quia vndiq; gaudium erit. scilicet in
tus in conscientia. supra in deo. infra in celo et in
ceteris creaturis. iuxta vero in sanctis hominibus et
angelis. Superfluens quoq; quia supra omē me
ritum erit. et etiam supra omnem sensum et deside
rium. Vnde scriptum est. Oculus non vidit. nec
auris audiuit. Tunc sanctorum voluntas oīno
voluntati creatoris penitus inheret. et ob hoc a
iusticie regula deuiare non poterit. Nō ideo libe
rum arbitrium non habebunt. quia peccata eos de
lectare non poterunt. Magis quippe tūc liberum
erit a delectatōne peccandi vsq; ad delectatōnem
non peccandi indeclinabilem liberatum. Eo enim
potentius erit. quo peccare non poterit. Ante diē
quidē iudicij vidēt se inuicem boni et mali sicut

patet in euangelio de diuite purpurato & lazaro.
Post iudicium vero reprobis omni luce spūali &
corporali priuatis. boni videbunt eos tantum mo
do et non econuerso. Sed anīe iustorum ut ait gre
gorius et si in nature sue bonitate misericordiā ha
bent. iam tunc auctori sue iusticie coniuncte tāta
certitudine constringuntur. ut nulla ad reprobos
compassione moueātur. Et licet iustis sua gaudia
sufficiant. ad maiorem tamen gloriā vident penas
malorum quas per gratiam euaserunt. Quia qui
dei claritatem vident nihil in creatura agīt quod
videre non valeant.

Speculum vincentij historiale explicite.

M Threl & Lick 283.

M Threl x Lich 283.